

1996ko martxoak 17- 1.569 zenbakia - 280 pezeta (BEZ barne) / 14 libera

ARGIA

AZPIEGITURAK

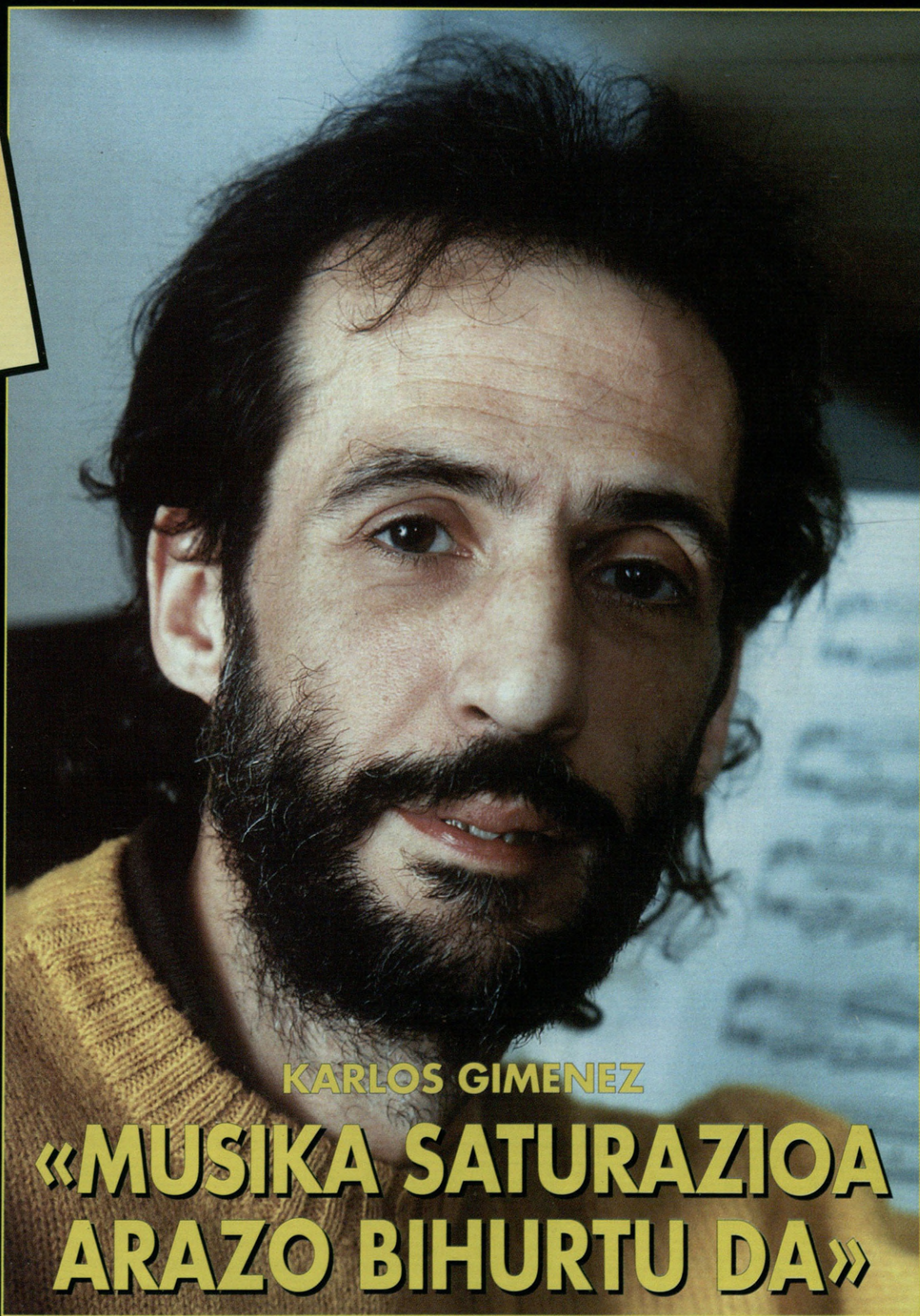
ihesbidea Oreretan,
arazo ilara Lezon

JOSE ANTONIO RETOLAZA

z dago hizkuntzaren
deko borondaterik»

LUIS BANDRES

Autodeterminazio
skubidea praktikan
jartzeak beldurra
emango lidake»

KARLOS GIMENEZ

«MUSIKA SATURAZIOA ARAZO BIHURTU DA»

SAHARAR ERREPUBLIKAK 20 URTE

TXITXARDIN BELTXA

Oria Etorbidea

☎ 37 03 04

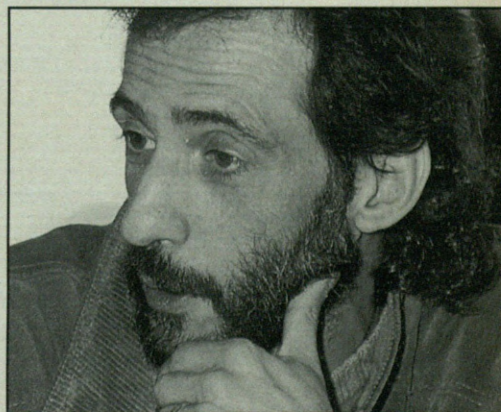
20160 Lasarte

6. Politika kronika. PELLO ZUBIRIA.
8. Luis Mari Bandres, Gipuzkoako Foru Aldundiko Gizartekintza diputatua. «Autodeterminazio eskubidea praktikan jartzeak beldurra emango lidake». MIKEL JAUREGI.
12. Ramon Doral izan da ETak atentatu deliberatuz hil duen bigarrenertzaina. Ertzaintza-ETA: hamabost urteko gorroto iluna. XABIER ARANBURU.
16. Mendebaldeko Saharak ez bakerik ez erreferendumik. PATXI IBARRONDO.
18. Bederatzi urte dira EHNE-UGAvek hamabostekaria sortu zuela. «Ardatza-k berrehun ale. XABIER ARANBURU.
20. Bost herri sartu eta bat atera ondoren, 26 kide dira egun. Uema-ko sartu-irteerak. AINHOA AZPIROZ.
22. Karlos Gimenez: «Ez dut ulertzen leku eta une guztietan musika jartzeko mania». ARANTXA ERASUN.
26. «Udaberriko turismoa» dosierra. Hosto berrien epelean. ARRITXU ZELAIA eta ANDONI URBISTONDO.
43. Lezoko Autobidearen Aurkako Herri Ekimenak auzitegitara joko du. Saihesbidea Oreretan, arazo ilara Lezon. IXIAR ROZAS.
46. Kultura kronika. J.J. PETRIKORENA.
49. Jose Antonio Retolaza, «Kili-Kili» aldizkariaren sortzailea. Etxea, kalea eta joalsa, teilatu gabeko ikastolaren oinarriak. EDORTA JIMENEZ.
53. Argitalpenak. J.J. PETRIKORENA.
56. Irrati-telebista. ARRITXU ZELAIA.
60. Aukeran. MIKEL JAUREGI.
64. Denborapasa.
66. Hauteskunde ondoren. PATXI ZABALETA.

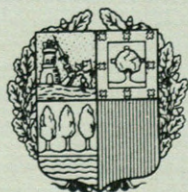
KARLOS GIMENEZ:

Grabaziotan lanpetuta dabil, baina tarte bat egin digu bizilekutzat duen Ordizian. Musika, bere lan tresnaren saturazioa ez du jasaten eta isiltasunetik abiatu beharra aldarrikatzen du. Lan propioak argitaratzeko dituen asmoez aritu gara, besteak beste. Ez dugu ahaztu, baina, euskal musika produkzioaren egoera orohar. /22

JOSE ANTONIO RETOLAZA:

«Kili-Kili» aldizkariaren sortzailea, ohorezko bazkide izendatu berri du EIZIE elkarteak, azken 30 urteotan aldizkariaren bitartez egin eta egiten ari den itzulpen lana sarituz. Izan ere, komikigintzan oso ezagunak diren hainbat pertsonaiaren istorioak euskaraz gozatzeko era eskaini du urte guztietan «Kili-Kili»-k. /37

Eusko Jaurlaritzako Kultura Sailak
diruz lagundutako aldizkaria

Gipuzkoako Foru Diputazioa
Kultura eta Euskera Departamendua

Argitarapen honen editorko laguntzaile:

En la edición de esta publicación colabora:

fundazioa
fundación

ESKAINZA BEREZIA

ARGIA REN

HARPIDEDUNENTZAT

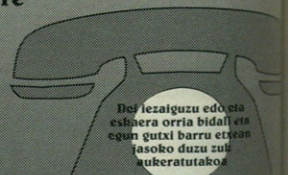
ARGIaren harpidedun baze
ZEREN ZAIN ZAUDE
Orain, gustoko tituloa eskatu
dezakezu prezio ezin hobea

gutxienez
kalean
baino
% 25a
merkeago

Nobedade honetaz gain beste
hainbat dago aukeran. Nahikoa
duzu dei bat egitearekin eta
behar duzun informazioa izango
duzu

KATEBEGI GALDUA	1.350 pzt.
Jon Alonso	
EZ DUK ERRAZA KONPAI!	1.300 pzt.
Koldo Izagirre	
AXUN	1.000 pzt.
Abelin Linazisoro	
ZOAZTE HEMENDIK!	975 pzt.
Patri Urkizu	
AZKEN FUSILA	1.150 pzt.
Edorta Jimenez	
NON DAGO STALIN?	1.150 pzt.
Xabier Montoia	
EMAKUME BIBOTEDUNA	1.150 pzt.
Xabier Montoia	
GARTZELAKO POEMAK	900 pzt.
Joseba Sarrionandia	
BALIZKO ERROTEN ERRESUMA	900 pzt.
Koldo Izagirre	

1.500 pzt.

943 - 37 15 45

ESKAERA ORRIA

Izenburua	Prezioa	Kopurua	Guztira

Kobratu beharreko kantitatea

Transferentzia: Euskadiko Kutxa 3035 - 0036 - 19 - 0360030651 Ondorengo datuekin batera ingresoaren agiriaren kopia bidali behar da.

IZEN ABIZENAK

KALEA _____ ZBKIA. _____ PISUA _____ LETRA _____
 TFNOA _____ HERRIA _____
 PROBINTZIA _____ HARPIDETZA ZBKIA. _____
 KONTUTIK _____ SINADURA _____

TITULARRAREN IZEN ABIZENAK

HARPIDETZA ZBKIA. _____

BANKU EDO AURREZKI KUTXA

SUKURTSAL HELBIDEA

KONTU KORRONTEA / LIBRETA

Entitatea

Sukurtsala

K.D

Kontu zenbakia

SINADURA

Ordainduta?

HILABETEAk eman dituzte politikari eta komunikabideek gure buruak bonbardatu nahian, sekulako paliza ematen, beraiek soldata bat irabazi —eta batzuk galdu— behar dutela-eta. Are okerrago, hilabeteak emango dituzte aurrera begira ere hitzarmenak eta beste direla —soldatak, alegia—.

Ez dut gutun honetan, nolanahi ere, zurrupatzaile hauetaz zuzenean hitz egin nahi, hauen itzalean hazitako beste batzuei bai-zik: inkestak burutzen dituzten enpresak.

Hauteskunde kanpaina hasi aurretik eta bereziki kanpainan zehar milioi mordo baten truke saltzen dizkiete komunikabide eta alderdi politikoei. Hauteskunde egunean bertan ere sondeoak egiten dituzte kinielak aurreratuz.

Kinieletan, eta azkenekoa txapela kentzekoa izan da, ez dute bakarra ere asmatzen. Zientifikotasun kutsua eman nahi diote eta erridikulurik nabarmenena egiten dute.

Erridikuluarena ez da harritzekoa, zeren eta, nire lagun batek aspaldi esana da, ezin liteke inkestagile denek asmatzea. Eta alderdi politikoei inkestak eskatzen dituztenean enpresak, a la carta, alderdi horrentzako emaitza onak iragartzen ditu. Hurrena beste alderdia etorriko zaio eta hari ere emaitza onak. Ez da posible, ezin liteke. Erridikulua.

Hori bai, oso ondo ordaindutako erridikulua. Zeren eta, hauxe baita grabeena, ederki asko pagatzen dizkiete lan txapuzero hauek. Ez dut uste dirua bueltatzeko lotsarik izango dutenik; areago, denak oker esan eta han ibiltzen dira oraindik eta esplikazio gehiago ematen, gero eta agerianago uzten ez dagoela balio duen esplikaziorik.

Erabaki ahal izango balitz ordaindu zaienaren zati handi bat, dagokiguna, itzultzea —azken batean, eta ez dakit nola, ziur naiz guk pagatutako dirua dela—. Baina horrelako desioak oso gutxitan betetzen dira.

ITZIAR ARRONDO

AZKOITIA (GIPUZKOA)

Etzekoekin, aurrera

GOGORATZEN al zarete Errealzaleok John Benjamin Toshack galesaz? Ezin ukatu Errealean gauza garrantzitsuak egin zituenik: txuri-urdinak UEFara eraman zituen bizpahiru aldiz, Errege Kopa irabazi zuen, denboraldi berean Ligako eta Kopako txapeldunorde geratu zen, jokalarik gazteak igo zituen lehen taldera... Baina atzerritik etorri eta berak nahi zuena egiten zuen, berak egin eta desegin. «Diktadore txiki» bat bihurtu zitzaigun galesa (orain A Coruña bezala).

Iazko deboraldian, Salva Iriartek hartu zion erreleboa aulkitxoan taldea penagarri zebilenean. Iriartek salbatu bait zuen taldea. Gaur egun, aldiz, ikusi besterik ez dago Jabo Irureta Errealean egiten ari den lana.

Iruretari zapi zuriak ateratzen zitzaizkion San Mamesen, txistu egin, bere kontura txisteak egin... Baina Errealean —eta aurretik lehen mailako beste zenbait taldetan— entrenatzaile-bikaina dela erakusten ari da. Bilbo aldean, berriz, «Stepi» dugu aulkitxoan, eta Athletic sufritzen. Gogoratzen duzue Bilbora etorri zenean esandako hitz haiek: «Erasoa, erasoa, erasoa...». Nik ez dut bada uste Iruretaren sistema berea baino defentsiboagoa denik. Eta emaitzak konparatuz gero, alderik ez (begiratu iaz Iruretak Athletic non utzi zuen, eta jardunaldi berean aurtan non zeuden).

Atzerrikoa beti etzekoa baino hobe omen da. Emaitzek ez dute horrelakorik erakusten (ikusi bestela Clementek eta Ormaetxeak lortutakoa). Bakoitzari berea.

RAMON LEUNDA

IRUN (GIPUZKOA)

H I R U K O

T X I K I A N

Inkomunikatua (3)

Ezberdintasunak areagotzen eta sakontzen ari zaizkigun munduan, nola demontre funtziona lezake hain azkarki derigorrezko berdintze kulturalak? Nola sartu ote zaizkigu kultura homologatuaren kontzeptoak?

Gure mundu hau, bi kontraesainen gainean eraikia da. Bata, ekonomia mundialak dauzkan kontsumo merkatuen beharrak, zeinetan, erosleok geroz eta gehiago kontsumitzaera beharturik gauden eta era berean eskulana gero eta merkeagoa —Hegoan eta Ekialdean— atxeman behar den. Eta biga —hau bestearen ondorioa— Iparrak mezu agresiboak zuzentzen dizkie Hegoa eta Ekialdeari kontsumitu dezaten, bertako kontsumitzaile kopurua biderka dadin. Eta estrategi honek, delinkuentek biderkatzen ditu. Paradoxikoa.

Telebista dugu larrutik ordaintzen den oturuntza honetan, menua oso-osorik iragartzen duena, ez bait du soilki gomita ematen, ez, bizi kalitatea kontsumo ahalmenaz trukatzear gain, biolentzi kurtsoak ere ematen bait ditu, krimenak espektakulu arrakastatsuenak bilakaraziz.

JOXE MARI OSTOLAZA

JABEA: ZERUKO ARGIA, S.A.L.

LEHENDAKARIA: Joxe Mari Irazusta.

ZUZENDARIA: Pello Zubiria.

Kontseilu Editorialeko

Arduraduna: Baleren Bakaikoa.

Erredakzioa: Xabier Aranburu, Arantxa

Erasun, Mikel Jauregi, Juan Joxe

Petrikorena, Arritxu Zelaia.

Maketazioa: Berdaitz Goia.

Dokumentazioa: Ernesto Ibarluzea, Ainho Gerra.

Euskara arduraduna: Mikel Elorza.

Administrazioa: Jasone Larrarte.

Harpidetzak: Olatz Korta, Elena

Guinea, Miren Larrarte.

Hedapena: Ixabel Bereziartua.

Publizitatea: Miren Aranburu, Iñigo Txintxurreta, Nekane Zubeldia, Itziar Díaz de Durana.

HELBIDEAK

GIPUZKOA: Zirkuitu ibilbidea, 15.

pabiloia. 20160 Lasarte-Oria.

Tlf: 37 15 45. Faxa: 37 34 03/36 10 48.

BIZKAIA: Zababuru 2, 1. ezkerre. 48003

Bilbo. Tlf: 410 34 34. Faxa: 410 37 15.

IPARRALDEA: Xalbardin baita. 64122

Urruña. Tlf: 59 47 60 00. Faxa: 59 47 60 01.

NAFARROA: Iratxe Monastegia 70, 3. ezkerre. 31011 Iruñea.

Tlf: 17 80 78. Faxa: 17 80 77.

LEGE GORDAILUA: NA 80-1963.

ISSN: 0213-909X.

BATZORDE PAREKIDEA: 72562 E.

INPRIMATEGIA: Antza, S.A.L.

INFORMATIKA: A.S.P., S.A.L.

Ertzaintzaren «iniziatibak»

MONTXO Doralen kontrako atentatuak EAJren bihotzean jo duela aitortu du alderdi jeltzaleak berak eta komunikabide askok. Hala ere, jeltzaleen adierazpen publikoak oso orekatuak izan dira, Doral lagunmin zuen Joseba Egibarrenak Erresidentzian bertan edota hil-kaperan egindakoak lekuko. EBBk hausnarketa Sabin Etxean, pribatuan, egin du eta, dirudienez, ehun urteko heldutasuna duen alderdiak heldutasun hori baino gehiago beharko du Ertzaintza baretzeko. Izan ere, Ertzaintzako sindikatu guztiek sinatutako agiria kezka eta harridura sortzeko modukoa izan da. Ertzaintzak «iniziatiba» hartu behar duela zioten sindikatuak, gizarateak Ertzaintza «babestu» behar duela gaineratu zuten eta manifestazioa deitu Donostian. EAJk Ertzaintzako sindikatuari galdetu beharko die zer den «iniziatiba» hartzea. 'Hemen gaude' bezalako plataforma ilunek ez dutela egoera baretzen lagunduko inork gutxi ipintzen du ezbaian, eta «iniziatiba» eskatu eta Zalla eta Ibarako HBren Herriko tabernek erasoak pairatzea... Edonongo Poliziaren zeregina ez da «iniziatibak» hartzea (polizial hutsak ez badira, noski), edota bestela pentsa nola erreakzionatuko lukeen EAJk Guardia Zibilak «iniziatiba» hartuko

duela iragarriko balu? Euskal herritar guztiek «iniziatiba» hori klabe bakar batean irakurriko lukete zalantzarik gabe.

ERTZAINEK eskatutako manifestazioan milaka pertsona bildu zen, baina babes horrek eman dezakeen legitimitateak ezin du inoren adimena nahastu, balizko erabilera okerrak egoera itzuliezin batean ipiniko bailuke Euskal Herria. Gehitu horri, Guardia Zibila eta Cesid lanean jo eta ke ari direla, hau da, egoera okertu nahi badute balizko ertzain talde inkontrolatu batek egingo

lukeen erasoak burutzen duela guardia zibil talde batek edota —fikzioarekin jarraituz— ezker abertzalea susmopean jarriko lukeen erasoak egiten dutela Espainiako militarrek.

SOKA motzetik lotzeko moduko sindikatuak direla erakutsi dute Ertzaintzakoek eta poliziak diren einean, Euskal Herrian poliziek «iniziatibak» aipatzen dituztenean zuhur jokatzeko arrazoi asko dagoela aitortu beharko dut

XABIER LEKUONA

OLASONEKOAREN OIHARTZUNAK

ABERTZALEENGAN pentsatuz ere berdin kantatu zezakeen Lluís Llach-ek letra erromantiko hura: «Badoaz gure arimak/ bi ibai paralelo bezala». Joseba Egibarrek hasi zuen, eta bertara hurbildutakoek abestu Telesforo Monzonen «Lepoan hartu ta segi aurrera» Montxo Doralen hitetan. Haren eta ETAk hildako ertzainen omenez —Ertzaintzarekiko elkartasunez— Donostiara bildutakoek ELAko ordezkariak «Eusko Gudariak» kantatzea proposatu zien. Eta ordu berean —ondoko kaleetan ertzainak zain

zituztela— Joxe Mari Larretxearen gorpuari egindako omenaldian koruak «Euskalerriko semeak gera» kantatu zuen, Salburuan biltzen diren jeltzaleek entzun izan dutena. Sinbolo mailako hurbilketa edo ikurrez jabetzeko gerra? Aspaldi honetan, abertzaleek ez zituzten beren ikurrrak hainbeste nahasi eta aldi berean elkarrekiko gorroto-mesfidantza-mesprexua etendurara hurbildu, egunotan adina. «Batasuna»-ri hitzak eta musika idatzi zizkion Telesfororen heriotzaren hamaboskarren urteurrenean.

PELLO ZUBIRIA

ALBERTO LEKUEREN TARTEA

DORALEN HILKETA ETA GERO ZER?

Hausnarketa eta elkarrizketa

Martxoaren 4ko atentatua ETA une hone-tan jarraitzen ari den dinamikaren bar-nean sar daiteke, izan ere euskal gizarte-an guda egoera zabaltzeko dinamika batean murgildurik dago. Gure ustez honek ez du mesederik egingo nazionalismoak bere osotasunean aurrera egin dezan, eta ho-nekin batera, ados gauden kontuetan Euskadik aurrera egin dezan. Balorazio politikoa eginez, atentatu hau hutsegite bat dela uste dugu. Gure lankidearen he-riotzaren baloraziotik, samin handia, na-hiz eta heriotza bat ez den behar bezain-

beste baloratzen. Pentsatzen dugu honek berehala bukatu behar duela.

Atentatu honek euskal gizarteari eka-riko dizkion ondorioei dagokienez, la-runbatez Donostian eman zitzaion eran-tzunarekin lotu daiteke: gizartearen eran-tzuna eta lasaitasuna. ELAren ikuspuntu-tik uste dugu ENAMek kontrastatu egin behar duela, eskua luzatu behar dela. Negoziazioa eta ENAMen barneko haus-narketa da arazoa konpontzeko giltza. Bazterketa bezalako konponbideak ezer ez duela konponduko uste dugu, izan ere horrek ENAM bere baitan ixtea ekarriko luke eta ezingo genuke nazionalista guz-tiok puntu batzuetan ados jarri eta Eus-kadi aurrera atera.

Ertzaintzak negoziazioa eta elkarriz-ketaren bidearen aldeko apustua egin du. Ertzaintzak ez du inolako ideologiaren

aurka egiten, delituaren kontra baizik. Autobusak erretzen eta atentatuak egiten jarraitzen duten bitartean, Ertzaintza ho-rren guztiaren kontra egitera behartua dago eta horrela izan behar du. Baina politika arloan elkarrizketan, hausnarke-tan denbora xahutzea Euskadirentzat ona dela uste dugu, eta ahalegin guztiak bide honetan egin behar ditugu.

ELA-LAB, LAB-ELA harremanei dago-kienez, ELA eta LABen artekoak soilik ez dutela izan behar pentsatzen dugu. LABek ere hausnarketak egiten hasi behar du, gizartearekiko lotura handiagoa duen di-namika batean murgilduz. Azkenean ohar-tu beharko du sindikalismoa beza-lako gauza garrantzitsu batean, gure he-rrian eragin handia duen einen, indarke-ria ez dela arazoak konpontzeko bide egokiena.

Juan Antonio Korta ELAko prentsa arduradunaren ustez, «LABekiko barremanetan frenua zapalduta ibiliko gara hurrengo boladan». **Fernando Sabater**-ren iritzian, «terrorismoak ez du poli-tikarekin zerikusirik. Fenomeno irrazional bat da terrorismoa».

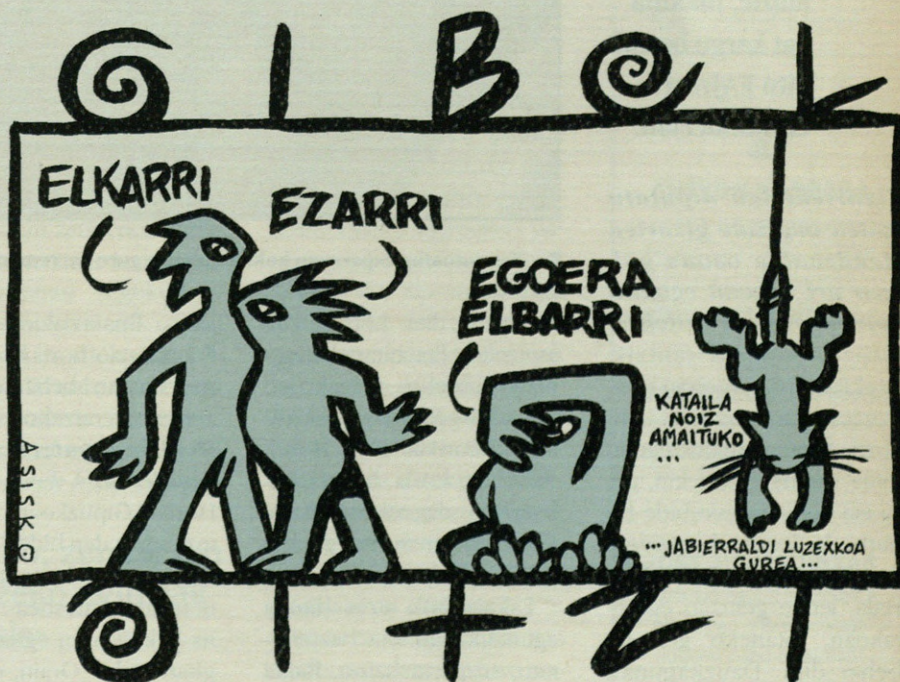
Julen Zelarain Gipuzkoako AABko bozeramaileak ondokoa adierazi du: «Nork esan du pertso-na baten bizitzan Herri baten bi-zitzaren gainetik dagoela? Biak dira ziurtatu beharrekoak, bat ukatzeak bestea ere ukatu egiten baitu».

Xabier Arzalluzek eskatu dio HBko Karmelo Landari argitu de-zala «ea komunismoa baztertu eta abertzale bihurtu den ala Espai-niaren eta komunismoaren infil-tratu moduan ari den». **Itziar Aizpurua** HBko Mahai Nazional-kidearen iritzian, aldiz, «Estatua-ren ilunpeetatik sortu zen GAL horrekin bai EAJ eta bai Ertzain-tza zikindurik ageri dira».

Mitxel Unzueta EAJko buruki-de-ohiak galdetu du, alderdiak 25.000 boto irabazi dituela ikusi-rik: «Zenbat hauteskunderik pasa behar dute Alderdiak nagusita-

sunar bar dezan, hautesleak 1.758.000 izanik?». **Carlos Rodri-guez** HBko buruzagiak aldiz zera uste du: «Buruajabetza mailan aurrerape-na edo marko espainiarraren haus-tura gertatzen ez den bitartean, hau-teskundeetan emaitza onak eskura-tzea oso zaila da». **Carlos Iturgaitzen** aburuz, «orain ez dago baldintzarik

elkarrizketaren bideari beltzeko; bai-na ate horiek zabalik utzi behar di-tugu, bestela herriak ez digu barka-tuko». **Jaime Mayor Oreja** alderdiki-deak, oster, bestelakorik uste du: «Terroristekin ez hitzegiteko eta ez negoziatzeko printzipioak sekula baino babes handiago izango du Euskadin».

Luis Mari Bandres, Gipuzkoako Foru Aldundiko Gizartekintza diputatua

«Autodeterminazio eskubidea praktikan jartzeak beldurra emango lidake»

Zortzi urtez EAJko EBBko burukide izana, eta 94ra arte legebiltzarkide. Orain 52 urte jaio zen formazioz ingeniari den pasaitarra. Irakasle eta idazle, makina bat kargu beteak ditu EAJn zein erakundeetan.

Gizartekintza diputatu izatea ongizate gizartea Mendebalde osoan galtzen ari denean egokitu zaizula esan al daiteke?

Galtzen ez, alderantziz, egokitzen. Orain ehun urte, martxan jarri zenean, hau guztia kalitatearekin zegoen lotua, eta denborarekin, gero eta gehiago eskubide bihurtu da. Jendea kontziente da eskubide hori baduela. Hala, jende gehiago egoterakoan, bitarteko gehiago behar dira. Dauzkagunak

«Estatutuaren esparruan kokatuko nuke gure harremana PPrekin». (Argazkia: Garikoitz Garaialde)

urriegiak dira hori guztia asetzeko. Eta bitarteko gehiago izateko, zergak igo beharko genituzke edo antzeko neurriak hartu. Hortik datorkigu krisia, baina ez likidazioa dagoelako, beste modu batean aurre egin behar diogulako baino.

Eskubideok ezin ditugu egunetik egunera bazterreratu, suspertu baino. Baina

gakoa finantziarioa da, eta finantziario horri beste aurrepegi bat jarri beharko diogu aurrera ateratzeko.

Hori da aipatzen zenuen egokitzea?

Horixe. Gipuzkoan orain arte eraman den bidea izan da, nik diodan bezala, «guztionez kafea», pertsona bakoitzaren egoerari begiratu gabe. Orain, dauzka-

gun bitartekoak behar gehien dutenekin erabili behar ditugu. Eta horrek esan nahi du dirua dutenek, jasotzen dituzten zerbitzuak ordaindu egin beharko dituztela.

Nola epaitzen duzu zure aurretik sozialistek Gipuzkoan sail bonetan burutu duten politika?

Sozialismoaren ideologian beti egon da planifikazioa-

ren eta zentralizazioaren ideia: gauzak egin behar dira bulego batean, planifikazioa egin eta gero planifikazio hori goitik behera martxan jarri. Gure ustez, orde, alderantziz egin behar da: ehun sozialean oinarriturik, behetik gora eraiki. Deszentralizazioa gehiago jotzen dugu.

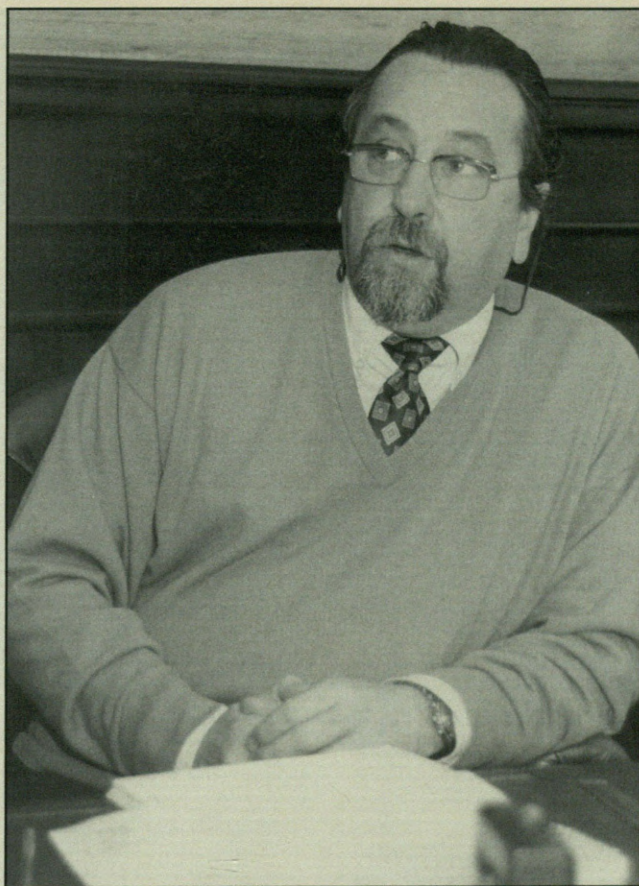
Langabezia bain handia eta probrezia bain zabaldua dagoen Gipuzkoan zein dira zure lebertasunak?

Guri pobrezia aurre egitea dagokigu. Plangintza martxan jarri genuen orain zortzi bat urte Gasteizko Legebiltzarrean, eta gero hedatu egin da lurraldeetara. Eta une honetan gipuzkoar guztiek gutxienez 40.000 pezeta inguru jasotzen dituzte. Horrekin gutxienezkoa estalia dago.

Kulturako sailburu ere izana zara. Esaiguzu zein alde aurkitu duzun bien artean.

Kulturako emankizun batzuk —arte, musika...— tripa bete ondorenerako dira. Lehenengo bizi egin behar da, eta bizitzeko jan eta jantzi beharra dago. Horrekin ez dut esan nahi kultura bigarren mailako alorra denik, baina garrantzitsuagoa da miserian bizi den jendearen egoera. Kulturaren inguruko jendea laguntza eske etortzen zitzaigun. Diru hori eman ezean kritikak izango dituzu, baina ez duzu inor kale gorrian uzten.

Ausartuko al zinateke zure, Joseba Arregiren eta Mari Karmen Gar-

«Kulturako jendeak eskatutako dirua eman ezean, kritikak izango dituzu, baina ez duzu inor kale gorrian uzten». (A.: G. G.).

mendiaren aroak alde-ratu eta baloratzera?

Nik zorte gehiago izan nuen, ez bainuen aurkakotasun handiegirik izan. Hizkuntz arduraduna Mari Karmen zenez, ez nintzen sartzen euskararen alorrean. Gero, Joseba eta Mari Karmen Gobernuan zeudenean, irizpide ezberdinak izan zituzten euskarari zegokionez, eta agian horretatik etorri ziren beraien arteko ezadostasunak. Baina ez naiz hori guztia epaitzera ausartzen.

Joera ezberdinetako abertzaleek kultura mai-

lan lortzen dituzten adostasunak zergatik ez dira zabaltzen politikara?

Zoritxarrez, indarkeriak banaketa izugarria eragiten du. Agian kirolaren alorrean, demagun Realaren partidu batean, denok bilduko gara Anoetan, eta agian euskararen aldeko ekimenen batean ere bai. Baina zatiketa handia da, eta muga hori hausten ez den artean oso zaila izango da adostasunak lortzea arlo ezberdinetan.

EBBko burukide izan zara EAJk bere mendeurrena bete duen garaian. Zu bezalako gizon liberal batek zer aurkitzen dio Sabino Aranari XXI. mendearen atarian?

Sabino bere garairako oso moderno zen. Orduan na-

HAMARREKOA

ODON ELORZA

«Alkate populista, horren alde on eta txar guztiek»

ELI GALDOS

«Laguna, abertzale fin-fina, balio handikoa»

XABIER ZUBIZARRETA

«Pertsona zentzuduna da, eta dagoen tokian ikustea gogorra egiten zait»

JUAN MARI OLLORA

«Bere gaietan asko jantzitako gizona; oso abila negoziaketarako»

GUILLERMO ETXENIKE

«Klaseko lehenengo lerroko mutila»

JOXE MARI OLARRA

«Oso dogmatikoa; oso zaila egiten zait arrazoizko pertsona batek horrelako jarrerak hartzea»

LUIS MARI RETOLAZA

«Garai zailenetan hezitako pertsona denez, egun, politikari ezberdina da besteekin alderatuz gero»

ANTTON KARRERA

«Bere garaian ibili zen bezala ibilita, ezin dut bere jarrera eta IU bezalako alderdi batean egotea ulertu»

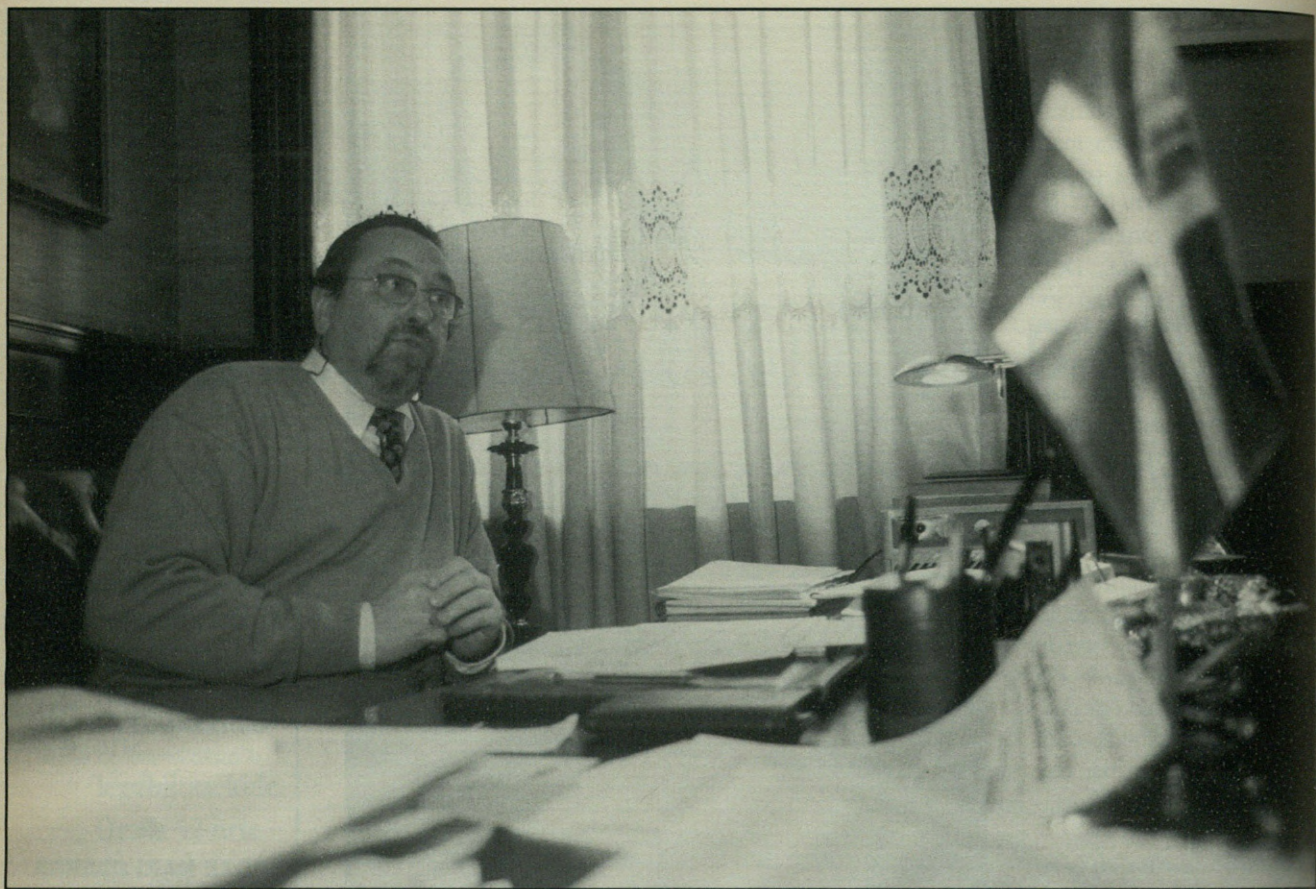
JAIME MAYOR OREJA

«Hemengoa da hemen jaio delako, baina ez da hemengotarra»

JOSE JULIAN IRIZAR

«Pertsona egokia litzateke EA eta EAJren artean uneotan dagoen zuloa betetzeko»

«Bitarteko gehiago izateko, zergak igo beharko genituzke edo antzeko neurriak hartu; hortik datorkigu krisia»

«Agian itsu nago, baina EA eta EAJren artean ez dut diferentziarik ikusten». (Argazkia: Garikoitz Garaialde).

zionalismoa European pil-pilean zegoen, eta erabili zituen parametroak ere pil-pilean zeudenak ziren: arraza... Gerora, zorionez, EAJ aro bakoitzari egokitu zaio. Gaindituta dauzkagu Sabinok esandako zenbait gauza, orduko kontuak baitziren. Sabinok finkatutako ideietan oinarriturik garatu egin gara aroz aro, eta uneotan erabat alderdi moderno da EAJ. Hauteskunde hauteskunde goruntz goaz eta horrek esan nahi du asmatzen ari garela.

Sabinok meritu izugarria izan zuen. Batetik, berari dagokio abertzaletasunaren izpiritua plazaratzea. Eta bestetik, lanabes berezi bat jarri zuen martxan, EAJ alegia, bere helburua lortzeko. **Estatutua betetzea, au-**

todeterminazio eskubidea lortzea, Koroarekiko ituna... Nondik bideratu behar dugu etorkizuna?

Autodeterminazio eskubidearen aldekoak gara, baina autodeterminazioak gauza asko esan nahi ditu. Ez soilik Espainiaren eta Frantziaren artean ditugun loturak haustea edo ez haustea, baita barrura begirako kontuak ere. Autodeterminatzeko, etxe barruan ere askatasuna behar baita.

Bada beste kontu bat ere. Beti adibide bera jartzen dut: ezkontuta nago eta dibortzioaren aldekoa naiz, baina

horrek ez du esan nahi dibortziatuko naizenik, baizik eta dibortziatzeko eskubide hori eskuan izan behar dudala. Autodeterminazioarekin beste horrenbeste gertatzen da. Euskal gizarteak Espainia eta Frantziaren artean loturekin apurtu nahi duela esan nahiko luke horrek? Nik bai, baina agian gizarteak orohar ez. Autodeterminatzeko eskubidea aldarrikatu eta lortu egin behar dugu, baina beldurra ematen lidake lortu eta orain praktikan jartzeak. Beldurra, abertzaleok galdu egingo genukeelako. Gainera, au-

todeterminazio eskubidea non? Demagun eskubidea izan eta erreferenduma egingen dugula. Nafarroa sartuko litzateke? Nire iritziz bai, baina sartuz gero zer aterako da, eta ateratzen dena Hego Euskal Herriko lau herrialdeei inposatu behar zaie? Beraz, eskubidea bai, baina bitartean sekulako lana dugu eskuarte euskal herri-tarrek naturaltasunez hartu eta nahi izan dezaten.

Doral ertzainaren biletan, txistua jo zenuen. Zein burutapen izan duzu bilketaren ostean?

Batetik, abertzale sano bat akabatu dutela, eta ez dagoela eskubiderik horretarako. Ez abertzalea zelako, pertsona zelako baino. Hasiarako ETA siglaren esanahiak oraindik irauten badu,

«Euskal Herrian marjinazioan bizi den talde batek txapela politikoa jarri du, Europako beste tokietan ez bezala»

Euskadi Ta Askatasunak alegia, are larriago da hilketak, abertzale bat hil dutelako. Hiletan «Eusko Gudariak» txistuz jo nuenean, adierazi nahi nuen abertzale baten hiletan geundela. Omenaldi gisa egin nuen.

Gertakizun bonen ondoren Ezker Abertzalearen eta EAJren arteko zubiak eten egin direla esan al daiteke?

Lehenik eta behin, Ezker Abertzaleari «abertzale» izena kendu egingo nioke. Nik Landa betidanik ezagutzen dut, eta bere garaian internazionalista-mahoista zen. Orain, guregana abertzaleak direla esanez etortzen dira. Ezkerra zer den ere zehaztu beharko litzateke. ENAMen baitan joera eskuindar ikaragarria ikusten da, faxismo argi eta garbia.

Geroz eta zailagoak jartzen ari dira gauzak egunen batean elkar uler dezagun. Eskua luzatzen badizut eta zuk hozka egiten badidazu, jai dugu. ENAMek babesmultzo handia badu ere, gero eta txikiagoa da. Hori horrela izanik, marjinazioaren munduan eror daiteke. Euskal Herrian gertatzen da marjinazioan bizi den talde batek txapela politikoa jarri duela, Europako beste tokietan gertatzen ez den bezala. Ondorioz, biak nahasturik agertzen zaizkigu. Politika hitz egitearekin eta eztabaidarekin lotzen ez bada, eta terrorismo soila egiten jarraitu, gauzak gero eta zailago egon dira.

Ezker Abertzaleko eta bonen inguruko jende

«ETA siglaren esanahiak oraindik irauten badu, Euskadi Ta Askatasunak alegia, are larriagoa da Doralen hilketa»

T A N T O A

Politika zerbitzu gisara

Miresten den senide nagusixegoari izaten zaion estimazioa diot Luis Mari adiskide minari. Nik ez dakit nola egiten duen baina denetara iristen da. Berdin esplikatu dezake elektronika-ko gai bat unibertsitatean, eman dezake txistu-kontzertu bat, parlamentari edo sailburu izan, Nafarroako jotak kantatu, kultur elkarteak sustatzen ibili, abertzaletasunaren historiari buruzko liburuak idatzi, parranda ederrak egin edo alderdiak proposatzen dion lanik astunenari gogoz heldu. Ezagutzen eta agurtzen ez duen jenderik ez dakit baden Euskal Herrian eta gainera adiskidetzat daukatenen artean badira kolore guztitakoak. Laguntasuna emateko beti prest dago eta hau ere, gaur egun gutxi bezala, koloreari begiratu gabe egiten du.

Abertzale eta euskaltzale zintzoa da. Ausarta izan zen EAJko kide egin zenean, orduan

euskal kulturaren giroan ibiltzen ginenon artean ez baitzegoen hain ongi ikusia pauso hori ematea. Nik bere alderdi barruko gorabeherak ezagutzen ez ditudan arren, uste dut zerbitzu bikainak ematen ari dela, eta dituen jendartekotasun eta zuhurtzia garrantzi handikoak izan daitezkeela, egunen batean iritzi desberdinetako abertzaleak bestelako bideei uko egin eta elkarrizketan hasiko balira.

Zerbitzu gisa planteatzen du politika. Beste zenbait, zuzendariorde izatera iritsi baldin bada hurrengoan gutxienez zuzendari egin behar dute edo bestela ezer ez. Luis Mari ez du horrela jokatzeko. Diputazioan Ongizate Sailari heldu zionean batek baino gehiagok galdeztzen zuen ez ote zen gutxiagirekin konformatu. Berari ez zaizkio itxurak axola. Orain bere «bezeroek» (edadetu, elbarritu, baztertu eta abar) dituzten

Andoni Sagarna
Eusenor-eko kidea

arazoak konpontzen ibiliko da burubelarri eta bihar auskalo, beharrezkoena den leku hartan. Eta egunen batean politikaren bidea agortua ikusiko balu ere ez litzateke aspertuko. Boterearen erotikak ez dut uste batere liluratzen duenik. Hori, bera baino jende tristeagoaren maniak dira.

Bestalde, batez ere legelariak okupatzen duten esparru horretan buru zientifiko-teknikoa eta zentzu komun ikaragarria dituen humanista hau beharrezkoa dela uste dut.

asko ezagutzen duzu. Horientzako mezu bereziren bat baduzu?

Soil soilik, benetan Euskal Herria maite badute, pentsa dezatela daramaten bidearekin nora goazen eta nora doan Euskal Herria.

Azken hauteskundeetan emaitzetatik zer nabarmenduko zenuke?

ENAMen mundua gero eta beherago doala. Multzo gogorrena nagusitu da bertan, eta horren ondorioak eguneroko ikusten ditugu. 25.000 boto galdu dituzte, eta ez dut uste hori gustoko izan du-

tenik. ENAMeko jende burutsuena ere ohartu da bide horretatik ez gozela inora.

Gainontzean, PSOEren emaitzek guztiok harritu gaitu apur bat, Euskal Herrian orohar eta Gipuzkoan zehazki. Egia da Madrilera-ko hauteskundeok oso bereziak direla, eta komunikabide askok jardun dutela bi alderdi baino egon ez balira bezala. Hala ere, Gipuzkoan PSOE lehenengo indarra izatea, gipuzkoar eta abertzale izanik, oso gogorra egiten zait.

Bestetik, sekulako tristura ematen dit EAJk eta EAK horrela ibili beharra. Agian itsu nago, baina bion artean ez dut diferentziarik ikusten. Horrela jarraituz sekulako kaltea eragiten diogu Euskal

Herriari. Nola edo hala, konpondu egin behar dugu.

Zer egin behar du EAJk PPrekin?

Gure betiko helburua eta eginbeharra Euskal Herriaren alde lan egitea da, eta Euskal Herriaren alde lan egiteko Estatutua bete egin behar da. Estatutua lege bat da, oraindik ez da osatu eta horri eutsi behar diogu. Esparru horretan kokatuko nuke gure harremana PPrekin. Eseri egin beharko dugu eta ikusi zer eskaintzen duten eta zein jarrera hartzen duten. Badakigu zein zailtasun dauden horretarako, baina guk gurea aurrera ateratu behar dugu, bestela ez du pena merezi inora joateak.

MIKEL JAUREGI

Ramon Doral izan da ETAk atentatu deliberatuz hil duen bigarren ertzaina

Ertzaintza-ETA: hamabost urteko gorroto iluna

Berrozi goitizeneko hogeitaka lagun batzuk besterik ez ziren 80ko hamarkadaren hasieran. Egun ia zazpi mila ertzain dira. Eta urteek aurrera egin ahala gaiztotu egin da arras ETA eta Ertzaintzaren arteko giroa. Azken adibidea, Ramon Doral hil zuen atentatua.

1993ko azaroaren 22an hil zuen ETAk Bilbon Joseba Goikoetxea ertzaina. (Argazkia: Xouse Simal).

«ETA erakundeak delibera-tuki atentatuz hil duen lehen ertzaina Ramon Doral izan da», zioen martxoaren 5ean, Irungo ertzainaren hilketaren biharamunean, kazetari batek. «Eta Joseba Goikoetxearena, bura zer izan zen bada?», galdegin genion besteok. «Goikoetxea ez zen ertzaina ETAk hil

zuenean, erakundetik kanpo zegoen. Carlos Garaikoe-txeari egindako entzuketak telefonikoak zirela-eta in-habilitatu eta bota egin zuten Ertzaintzatik». Hipotesi hau ontzat ematekotan, Ramon Doral Trabadelo izan da ETAk 'nahita' hil duen lehen ertzaina. Eta Diaz Arcocha, Garcia An-

doain, Pacheco Cano, Hortelano Garcia, Alfonso Mentxaka? Horiek ere, egia da, ETAk hil zituen, zuzenki edo zeharka. Baina ez aurrez erabakitako atentatuz (Diaz Arcocha salbu), en-frentamenduetan baizik. Edo leherkariak indargabe-tzeko ahaleginetan zebil-tzala.

Nolanahi dela ere: zazpi ertzain (edo Herrizaingo Saileko goi kargu) hil dira 1985az geroztik ETaren ti-roak edo bonbak medio. Es-kela honen bestaldean ere ageri da izenik: Juan Mari Ormazabal «Txurko» eta An-jel Irazabalbeitia «Txorta» ETAkideak, biak Ertzaintzak tiroz hilak. Badira beste kasu

ilun batzuk ere: Juan Calvoren heriotza Arkauteko basean, Haritz Elozegi gazte tolosarrak lepoan jasotako tiroa... Bestaldera itzuliz: Jon Ruiz Sagarna ertzaina goitik behera kiskali zuen kasik, iazko martxoan, molotof-koktel baten eztandak, Errenterian. Buelta berriro: Rosa Zarraren heriotza, edo Imanol Lertxundirena, Ertzaintzaren jokaerari leporatzen dizkionak zenbaitek.

Berroziak aitzindari

HERIO, dolumin eta gorroto askotxo azken hamabost urteotan, «berroziak» instrukzioa egiten hasi zirenetik, herri tiki honetan pilatzen ari direnak. Ertzaintzaren eta ETaren arteko 'gerra' areagotu egin da; Ertzaintza eta Ezker Abertzalearen arteko harremanak ere ez dira maitasunezkoak hain zuzen; «Ertzaintza ez da herriarena» diote batzuek, «Ertzaintza» rekin bakearen alde» besteek. Donostian iragan larunbatez egindako manifestaldia genuke giro honen azken lekukoa.

Horrelakoak izan al dira, alabaina, betidanik ETA eta Ertzaintzaren arteko harremanak? Oroimenak eta hemerrotekek ezetz adierazten digute. Jo dezagun atzera eta azter ditzagun giroa gaiztoztze horren nondik norakoak eta urrats nagusienak. Gerra zibil garaiko Ertzañaren jokabideaz ez gara luze arituko, baina merezi luke datu pare aipatzea. Bata: Telesforo Monzonek, sasoi hartako Barne edo Herrizaingo

Bizitza osoa EAJri eta Ertzaintzari lotua

Ramon Doral Trabadelo Irunen jaio zen 1959ko azaroaren 30ean, EAJri lotutako sendian. Irungo El Gordo eskolan ekin zien ikasketei, Irungo La Sallen Lanbide Heziketa ikasteko. Industria Ofizialtza eta Maisutzako tituluak atera zituen elektronika espezialitatean.

Transizioaren lehenengo urteetan, EGIko Gipuzkoako Erregio Kontseiluko kide izan zen, eta bertan ezagutu zituen egun EAJko Gipuzkoako agintari diren Joseba Egibar, Patxi Ezkiaga eta beste zenbait.

1977an sartu zen EAJn. 74az geroztik, baina, klandestinitatean, EAJre-kiko loturak zituen. 1976an egun Irungo komisaldegia dagoen plaza-tik Mola jeneralaren oroitaria kendu zutenetako

bat izan zen. Afiliatu zen urte berean, Irungo Udal Batzordeko kide izendatu zuten, EGIren ordezkari gisa. Batzar Nazionalako kide ere izan zen. 1979ko udal hauteskundeetan EAJko zerrendan hautagai izan zen.

Ertzaintzaren hastapenetan, Arkauten sartzeko erabakia hartu zuen, eta Ertzaintzaren lehenengo promozioiko —1982koa— ikaslerik nabarmenetako bat izatera iritsi zen. Ertzaintzan sartzeko EAJ utzi egin behar izan zuen. Las-ter izendatu zuten kabo. Karguz gora egin zuen, 1989an inspektore izen-

datu zuten arte. Hil zutenean ere kargu hori zuen. Beti izan zuen Eusko Jaur-laritzako Barne sailburuen konfiantza. 93an ETAK hil zuen Joseba Goikoetxea Asla ezagutzerik izan zuen garai hartan, lagunminak izatera iritsi arte. Aurretik, 87an, ELAkoa egin zen.

Gipuzkoako AVCSeko (Segurtasunerako Sailor-detzari Atxikien Unitatea) kide izan zen. Orain urtebete baino gehiago, baina, Bilbora aldatu zuten, AVCSen informazio zerbitzuen atal teknikoaren eta materialaren arduradun gisa. Hala ere, Irunen bizi zen bere sendiarekin.

Ramon Doralen izena ETARI atzemandako dokumentuetan ageri zen, atentatu baten helburu gisa; Doral AVCSko informazio zerbitzuetako kide zen. (Argazkia: «Diario Vasco»).

sailburuak, ez zuela batere eragozpenik izan ertzañen buru goardia zibil izandako bat, Santiago Bengoa izenez, jartzeko. Bigarrena: Miguel de Amilibia sozialistak 1978an zioenez, «ertzañek milizia jeltxidearen papera bete zuten» gerra garaian. Txema Ramirez, EHUKo irakasleak idatzitako «Ertzaintza, héroes o villanos?» liburuan aurki liteke xehe-tasunik sasoi horretaz.

Gerra pasata, Franco hil eta handik bost urtera, Arabako Berrozi herriskan be-

rragertu zen Ertzaintza, edo beronen aitzindaria. Inor ez zen bizi Berrozin 1980an, eta hortxe bildu zituen Luis Mari Retolazak, orduko Barne sailburuak, dozenaka batzuk gazte, EAJren ingurune-koak guztiak, atzerritik etorritako entrenatzaileen aginduetara. Urte hartako uztailan jakinarazi behar

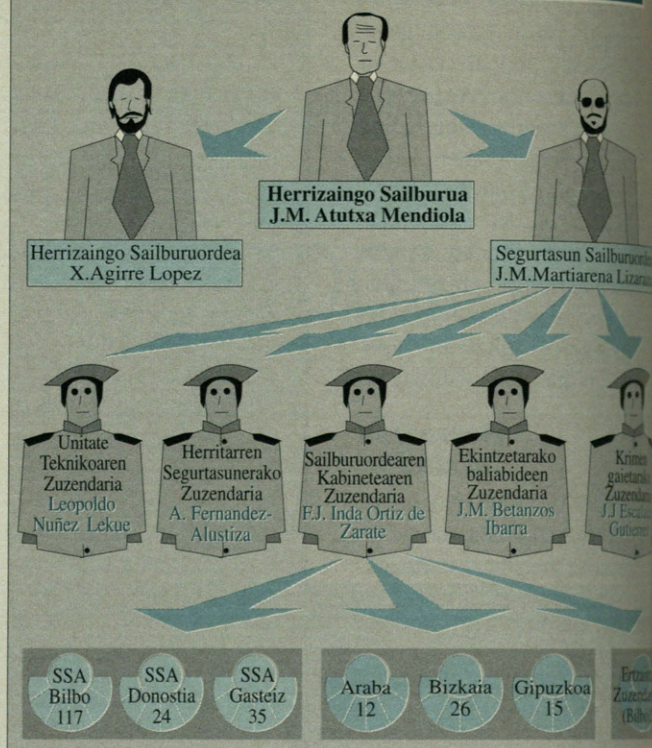
izan zuen Retolazak (itaunketa parlamentario eta ikerketa periodistikoek behartuta) baietz, bazela Berrozi herrian «euskal polizia izateko prestatzen» ari zen gazte talde bat. Azkar asko jarri zitzairen «berroziak» goitizentzat. «Zipaio» deitura sei urte berantago, 1986an, agertu zen lehenbizikoz.

■ Azkar asko jarri zitzairen «berroziak» goitizentzat; «zipaio» deitura beranduago, 1986an, agertu zen lehenbizikoz

La Casa del Café

— Juan Irujo S.A. —
DONOSTIA

Segurtasunerako Sailordetzari Atxikien (AVCS) Unitatea Herrizaingo Sailean

Giroa nahikoa gaiztotua zen ordurako, 86rako, Ertzaintza eta ETaren artean. Baina ETak ez zuen, artean, ertzain bakar bat hil atentatuz, ezta Ertzaintzak ETakide bakar bat ere enfrentamenduz. Odol isurketarik gertatu izan zen, ordea. 1985eko martxoaren 7an Carlos Diaz Arcocha hil zuen bere autoaren azpialdean ezarritako bonbaren eztandak. ETak bereganatu zuen ekintza, baina «armada espainoleko teniente-koronela izateagatik hil» zutela zioen erakunde armatuaren agiriak. Hurrengo urtean, 1986ko azaroaren 2an, Genaro Garcia Andoain, Ertzaintzako polizia zuzendaria hil zuen ETak, Luzio

Aginagalde enpresari bahitua askatzeko ahaleginetan zebilela. Geroxeago berriro aipatuko dugun beste lagun bat ere aritu zen operazio hartan: Joseba Goikoetxea Asla, 1993an ETak hila.

Txomin Iturberekin

GARCIA Andoainena ere ez zen 'nahita' eragindako hilketa izan, enfrentamendua- ren ondorioa baizik. Bere heriotza galera handia izan zen Retolaza, Galdos eta EAJrentzat oro har. Ez horientzat soilik. Genaro Garcia Andoain baitzen Ertzaintza eta ETaren arteko 'zubia', eta sarritan mintzatzen zen Txomin Iturberekin Iparraldean. Beste garai batzuk ziren haiek. Nork pen-

■ Genaro Garcia Andoain zen Ertzaintza eta ETaren arteko 'zubia', eta sarritan mintzatzen zen Txomin Iturberekin

Berrehun ertzain inguruk osatzen dute Segurtasun Sailordetzari Atxikiaren Unitatea. Bizkaiko Trafiko basean sortu zen eta 1982an bere baitan Ekintza taldea antolatu zen, lehen buruzagia Genaro García Andoain izan zuena. Nazioarteko merkatuan gero daitekeen espioitza materialik onenez hornitua dago.

Joseba Goikoetxea izan zen unitatearen burua, Garaikoetxeari eginiko entzuketengatik kondenatu zuten arte. Zenbait informazioaren arabera, Montxo Doral bere bigarrena izana zen. SSA Unitatearen arduraduna Francisco Javier Inda da, Segurtasunerako Sailburuordearen Juan Ramon Martiarenaren kabineteburua.

Iturriak: HIKA Aldizkaria eta Eusko Jaurlaritzaren Komunikazioaren Gidaliburua

tsa, gaur egun, Poliziaren zuzendaria bera bahitu bat askatzeko operazioan ari litekeenik, balen aurkako txalekorik jantzi gabe, bahitzaileei errendi zitezen erreguka? Nork pentsa Poliziaren burua eta ETaren gidaria aldiro aldiro mahai beraren inguruan eserita izan zitezkeenik?

Beste garai batzuk ziren, dudarik ez, bai ETan bai er-

tzaintzan. Euskadi Ta Askatasunak bere ekintzailetarik zenbaitzuk infiltratu zituen Ertzaintzan. Kolpe sonaturik eman ere. Adibide nagusia, poli-miliek ehun pistolatik gora eraman zituztenekoa Gipuzkoako diputaziotik, 1982an. Ertzainen pistolak, alegia. Iñaki De Juana, ETako Madril komandokoa izana eta preso gaur egun, ertzaina zen sasoi hartan. Eta pistolak 'desagertu' zirenean aldegin zuen berak ere. Ertzaingaiak hautatzeko baheak sare estukoak ziren arren, beti ez zuten 'asmatzen' Arkauten.

Nerabezaroa eta hasberrieriak jasateko garaia ere pasa zitzaion, ibilian ibilian, Ertzaintzari. Eta 1991ko abuztuaren 29an, Bilboko Etxebarria parkean, hildako bana izan zituzten ETak eta polizia autonomoak: Juan Mari Ormazabal «Turko» eta Alfonso Mentxaka. Hori baino lehen Juan Jose Pacheco eta Luis Hortelano ertzainak hil ziren, 1988an, ETak ja-

■ Tturko eta Mentxakaren heriotzek ilundu zuten erabat ETA-Ezker Abertzalea eta Herrizaingo Sailaren arteko giroa

rritako bonbak indargabetzen ari zirela. Baina Tturko eta Mentxakaren heriotzak izan ziren ETA-Ezker Abertzalea eta Herrizaingo Sailaren arteko giroa zeharo iluntzen hasi zirenak.

Goikoetxea eta Doral

URTEBETE lehenago, 1990ko apirilaren 4an, orduarte sekula gertatu gabekoa gertatu zen: ertzain talde bat auziperatu zuten Andoni Murelaga ETakidea torturatu izanaren akusaziopean. Luis Mari Retolazak bere garaian esandakoa gogoratu zuen zenbaitek: «Ez dezatela inoiz esan ertzain batek inor torturatu duenik. Ertzaintzak ezin du torturatu; torturatzen duena ez da ertzaina». Auziperatuen artean, Joseba Goi-

koetxea Asla.

Azaroaren 22an, 1993an, hil zuen ETak Joseba Goikoetxea, AVCS edo Segurtasunerako Sailordetzari Atxikiak taldekoka. Edonor ez zen. Bere hilketaren segidan berebiziko kanpaina hasi zuen Juan Mari Atutxak «Egin» egunkariaren aurka, Pepe Rei kazetariaren kontra bereziki. Ramon Doral hil ostean berriro ekin die herrizaingo sailburuak «Egin»-Reiri. Juan Mari Atutxa hiltzeko, gogora deza-gun, saiaketarik egin izan du erakunde armatuak. Giroa, bien bitartean, gero eta gaiztoagoa Euskal Herrian. Eta ez da inondik sumatzen Genaro García Andoain eta Txomin Iturberen oinordekorik.

XABIER ARANBURU

ETA-Ertzaintza: hamar urtez labanaren ahoan

✓ 1985.03.07: Carlos Diaz Arcocha hil zuen ETak Araban. Ertzaintzaren buru zegoen teniente koronel espainiarra zen.

✓ 1986.11.02: Genaro García Andoain hil zen Ertzaintzaren eta ETaren arteko tiroketan, Luzio Aginagalde bahitua askatzera joanik.

✓ 1988 eta 1989: Juan Jose Pacheco Cano eta Luis Hortelano García ertzain artzilaria hil ziren, ETak ipinitako bonbak indargabetzera joanda.

✓ 1990.04.04: Andoni Murelaga atxilotzeak ekarri zuen torturagatiko Ertzaintzaren aurkako lehen epaiketa.

✓ 1991.08.29: Bilboko Etxebarria parkean Juan Mari Ormazabal «Turko» ETakidea eta Alfonso Mentxaka ertzaina hil ziren tiroketa baten ondorioz.

✓ 1993.11.22: Joseba Goikoetxea SSA Unitatearen burua hil zuen Bilbon ETak.

✓ 1994.11.18: Anjel Irazabalbeitia «Txorta» hil zen Bizkaiko Loiun, Ertzaintzarekin tiroketa bat izan ostean.

✓ 1994.11.25: Atutxa Herrizaingo sailburuak Eusko Legebiltzarrean adierazi zuen ETak zazpi aldiz egin duela bera hiltzeko ahalegina.

Mendebaldeko Saharak ez bakerik ez erreferendumik

Espainiako Armada 1975ean erretiratu zen Mendebaldeko Saharatik eta berahalakoan aldarrikatu zuen Fronte Polisarioak independentzia. Marokoko erregeak, berriz, sahararren aurkako gerrari ekin zion. Eta tiro hotsik entzuten ez bada ere, ez da amaitu.

ERREPUBLIKA Arabiar Saharar Demokratikoak (RASD) iragan otsailaren 27an bete zituen 20 urte. Urtebetetze mingotsa eta aberirik gabea Tindoufeko basamortu harritsuan (Aljeria) 200.000 erbesteratutik ospatu behar izan dutena. Maparen kantoia galdu batean, Aljeria, Mauritania eta Maroko artean daude errefuxiatuen lau kanpamentuak. *Jaima* sorta handia, inon den eguraldi petralenaren menpe, inongoa ez den ertz galdu batean, errukibako eguzkipean, ez zuhaitzik ez itzal babesik. Herrialde ongi eratua da basamortukoa, haizea eta harria besterik ez duten arren.

Errefuxiatuen eremuotan sobera ohikoak dira arnas-keta sistemako gaixotasunak, desnutrizioa, desidratazioa, disenteria, *sirocco*-ak eragindako belarrietako patologiak... Baina, batez

ere, ikusmenari dagio kalte horko klima zabarrak: trakomak sarritan ageri dira herritarren begietan, eta zenbaitzuetan konjuntibitis kronikoa horien ondorioz, edo itsumena. Ura urrutitik eramane behar izaten dute, kamioi-zisternatan, eta zorrozki banatu. Landareak, ezta sugeak ere, ez dira gauza bizirik irauteko Tindoufeko klimapean.

Sahararrak irribaretsu hala ere

BAINA, hala eta guztiz, beren lurra berreskuratzeko esperantzak dauzkate bizirik eta zutik sahararrek. Eguneroko gabeziek ez dituzte makurrazazi eta irribarre atseginez hartzen dituzte bisitariak: belakizko dendetan, eskuzabal erabat, nomada arabiarren ohiko begirune bereziaz. Nomadak ziren eurak ere orain gutxi arte. Alfonbra gainean eseri

Tindoufeko kanpamenduetan milaka errefuxiatu saharar bizi dira belaki-dendetan. Buru gainetan, eguzkia; oinpean, hareak.

orduko, etengabe edaten duten tea hartzeko, «denbora eta lekua soberan» dutela jakinarazten diote kanpotarrari. Horrexegatik, Aljeriako basamortuko izar erraldoien azpian, gualde-

ko solasaldiak ez dira, zorionez, sekula amaitzen.

Gerra hotsak, alabaina, geroz eta hurbilago entzun ahal dira 20. urteurren honetan. Fronte Polisarioko buruzagiengan honako

■ Polisarioko buruzagiengan honako susmo hau dabil: munduak ahan-tzi egin du gure gerra, ez baita tiro hotsik entzuten

susmo hau ari da zabaltzen: munduak ahan-tzi egin du gure gerra, ez baita tiro hotsik entzuten. RASDen sorreraren hogeigarren urtebetetzean izan zen desfile militarrik ere Tindoufen, indarrak badela erakusteko eta borrokarako kemenik ere, baldin eta erreferendum garbirik egiten ez bada. Mohamed Abdelaziz presidentek Marokoko agintariei dei egin die bitariko elkar-riketak lehenbait lehen hasteko eta bozketan parte har dezaketzen herritarren kopurua eta nortasuna nola zehaztu argitzeko.

Denbora galduta, Hassanen laguna

NAZIO Batuen Erakundeko Segurtasun Kontseiluak bere garaian erabakitako erreferenduma, izan ere, erabateko porrotaren mugamugan dago. Eta mila bider atzeratu izan da bozketak, Hassan II erregearen trikimailuak medio. Botoemaileen errolda osatzeko lanak bertan behar utzi zituzten duela urtebete. Eta NBEk Saharara bidalitako ordezkariak eurek ere aitortu dute Marokoko erregeak ehundaka mila sasi-saharar tartekatu dituela erroldan. Ondotxo baitaki Hassan IIak denbora galduta onuragarri izango zaiola. Espainiak eta Frantziak, bestalde, maiz agertu izan dute Hassanekiko konplizitate, giza eskubideei barre egiten diela jakin badakiten arren. Espainiako Gobernuak, adibidez, sekulako arma piloa saldu izan dio Marokori az-

ken urteotan, nahiz eta Fronte Polisarioarekin sueten hitzarmena izenpetu Rabatek.

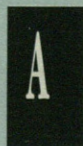
Hassan IIak behin eta berriro erakutsi du bere asmoa: edozeren gainetik, 1975ean eskuratu zuen lurraldea bertirako bereganatzea. Fronte Polisarioen 9. kongresuan, ordea, 1995eko abuztuan, tinkotasuna izan zen lelo nagusia: «Independentzia, bakebidez edo armabidez». Abdelaziz presidentek argiro adierazi zuen: «Txipre bezala erdibitutako Mendebaldeko Sahararik ez dugu onetsiko». Horrelaxe daude kontuak 20. urteurren honetan. Sahararrek urte luzez pazientzia amaitezina izan badute ere, atzera egiteko modurik ez dagoela diote inon diren aztarna guztiek. NBERen bake planak porrot egiteko arriskua izugarria da.

Segurtasun Kontseiluak erabakia du Nazio Batuen tropek maiatzaren amaiera aldera aldegingo dutela Mendebaldeko Saharatik. Soldaduak han edukitzea hiru milioi dolar kostatzen da hilabetero, eta NBE erakundea kiebrak jota dago. Hortik aurrera, libre izango lituzke eskuak Hassan IIak Saharako petrolio, fosfatoak, uranioa, ura eta gainerrako ondasunak Maroko aldera bideratzeko. Eta, jakina, Saharako arrantza-eremu handi hori bereganatu edo Europako Batasunarekin buruz buru negoziatu ahal izateko.

PATXI IBARRONDO

MUNDUA EZ DA BIRIBILA

Arafat bidegurutzean

RAFAT eta Peresen bake prozesua noraezean dabil. Azedin Al Kasen erakunde armatuaren azken atentatuak prozesua gogor astintzeaz gain, Arafaten estrategia edo programa aldarazi dute. Korrontearen kontra igeri egitea nekagarriegi gertatuko balitzaio bezala, palestinar agente nazionalen buruak erreakzio bixia izan du: «Terrorismoaren aurkako gailurra» konbokatzea.

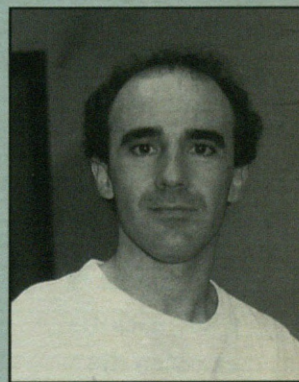
Bere bidea eta historia salbatzeko ahaleginak nazioarte mailako estadista izatera iristeko nabaritzen zaion obsesioak lejitimoa zalantzarik gabe, eta beharrezkoa agian- uste baino kalte handiagoa egin diezaioke Arafati, batez ere etxeko errealtate desberdinen nondik-norakoa galtzen badu.

Bide horretan, israeldarrek berek aipatzen duten «Arafaten erremena» arriskutsu gerta daiteke palestinarrentzat. Hamasek bake prozesuari dion oposizioa Arafatek berak bere historiari dion itsutasunarekin pareka daiteke. Ez baita ahaztu behar, neurri batean behinik behin, Yaser Arafatek jaso dituen fruituak Intifadaren urte luzeetan orain isilarazi nahi dituen baseek erein zituztela.

HAMASEK itxura batean ageri duen zatiketa aprobetxatuz bake prozesuaren kontra dagoen erakunde hau odolusten ez luke saiatu behar: ezingo duelako alde batetik, eta epe luzera kontrako erreakzioa aterako zaiolako bestetik. Bitxia bada, bestalde, orain dela bi egun arte «terroristatzat» jo duten Arafatek berak konbokatzea gailurra.

Bake prozesua errenka jaio zen, eta Hamas, Yihad edo oposizioko beste erakunde batzuk ixilarazteak etekin gutxi ekarriko dio aurrera begira. Xelebrea izan zen, bestalde, Azedin Al Kasen erakundeak hain apostu gogorra egitea, gero segituan tregoa bat eskaintzeko. Zalantzarik ez da bake prozesu honek adar asko duela, ez dela enbor bakaneko zuhaitza. Siriak, Libanok eta Jordaniak, lehenengo biek bereziki, zeresan handia dute bide honetan, eta azkeneko atentatuak eta erabakiek konplikazio nabarmenak dituzte beste prozesu paralelo hauetan.

INGURUAK itenbide globalak behar dituela gero eta argiago ageri da. Arafatek berak inork baino hobeto ulertu behar luke hau. Israel eta EEBBen dinamikan eta estrategian galtzeak izena eman dio hori onartzean, baina ospe gutxi bere etxean, Palestinan. Egiazko bake prozesu baten bila, estrategia palestinar guztiek bide bakar eta bateratua aurkitu beharko lukete, Israeli aurre egiteko, eta Arafatek, urmetan lejitimazio handia lortu bazuen ere, ez luke hori ahaztu behar.

JOSU JUARISTI

Kazetaria

Bederatzi urte dira EHNE-UGAVek hamabostekaria sortu zuela

«Ardatza»k berrehun ale

Sendotu egin dela «Ardatza» aldizkaria adierazi digu Xabier Elias zuzendariak, alor batean izan ezik: Nekazaritza Sailarekiko harremanak. Ez laguntzarik ez informaziorik ez omen dio ematen Eusko Jaurlaritzak.

BEDERATZI urte bete eta 200 ale argitaratu, hauexek dira «Ardatza» aldizkariak ospatu berriak dituenak. Hego Euskal Herriko nekazariak gehien irakurtzen duten aldizkaria -11.000 ale inprentan hamabostero, Xabier Elias zuzendariak dioskunez- 1987an jaio zen. Sasoi hartan zortzi orrialde besterik ez zituen «Ardatza»-k, eta tirada lau mila alekoa. Egun, 24 dira orrialdeak. Kolorea ere erantsi zuten orain bizpahiru urte, 150. alean.

Zuzendari lanetan Xabier

Xabier Elias, «Ardatza»-ren 200. alea eskuetan duela. (Argazkia: Alberto Elozegi).

Elias dabil azkeneko sei urteotan. Kazetaritza Leioan ikasi zuen eta Ekonomian doktoradutza lortzeko ahalginetan ari da gaur egun. «Lantegi bonetan jarduteko nabitatezkoa da ekonomia-*ren kontzeptu oinarritzak*», adierazi zigun Eliasek. Bilbon jaioa da «Ardatza» aldizkariaren zuzendaria, duela 35 urte, eta hainbat komunikabide-tan kolaboratzaile lanak

egin izan zituen nekazaritza alorreko kazetarigintzari ekin aurretik.

Euskara eta dirua

BERREHUNGARREN alea kaleratzearen aitzakiapean hainbat ekitaldi eratu ditu aldizkariaren zuzendaritzak, eta horietako batean azaldu zizkigun Xabier Eliasek bere kezak, asmoak eta burutazioak. Hizkuntzari ekin genion lehenbizi. «Egia da -ai-

tortu zigun- euskarak ez duela 'Ardatza'n askok nabiko genukeen bezainbat lekurik. Herrialde bakoitzaren errealitate soziala da alor horretan mugatzen gaituena. Arabako nekazarien artean gutxi dira euskara menperatzen dutenak; Gipuzkoan, aldiz, ugariagoak dira euskarazko artikulua gehiago nabiltuzketenak. Abalegintzen gara, bala ere, artikulua

«Informazioa ezkutatu egiten digute. Ateak itxita dauzkagu Jaurlaritzan; ez da gureganako batere gardentasunik»

gaztelarazkoa denean sarrera bederen euskaraz eskaintzen. Eta alderantziz: euskarazko idazkiari gaztelarazko sarrera egiten».

Diru kontuei dagokienez, «bilakaera positiboa izan du 'Ardatza'k. Autofinantziazioa %80 ingurukoa da gaur egun. Publizitate alde-rik diru sarrera politik ditugu, eta harpideak 1.500 inguru. Ez dut uste publizitate askoz gehiagorik sar dezakegunik, eta harpide kopuruari dagokionez, gustatuko litzaiguke gehi-ago izatea. Baina hori ere ez da erraza, eta bi milara inguratzearekin nabikoa konforme ginateke».

Jaurlaritzarekin batere konforme ez

SENDOTU egin da, honen-destez, aldizkaria azken urteotan, «bai finantziazio alorrean, baita forma-irudi aldetik ere», baieztu zigun zuzendariak. Baina bada arazorik ere. Xabier Eliasen iritziz, «Ardatza»-ren edukian ageri dira gorabeherak. «Bada gure aurkako jarre-
rarik Eusko Jaurlaritzako Nekazaritza Sailean. Sail-
burua elkarrizketatzerik ez dugu lortzen. Informazioa ezkutatu egiten digute. Ateak itxita dauzkagu EAEko administrazioan. Ez da gureganako batere gar-
dentasunik nabari. Bada bor 'klientelismorik'. Alegia, sindikatu eta komunikabi-
de batzuei laguntza eta erraztasun guztiak ematen dizkiete, eta gu bazterre-
ra uzten abalegintzen dira».

Eta Nafarroan? «Hor bohe-

toxeago gabilta adminis-
trazioarekin. Formak eta itxurak behintzat zaintzen dituzte, eta informazio al-
detik ere badute gardenta-
sunik gureganako», azaldu zi-
gun Xabier Eliasek. Aitortu
zigun, bidenabar, «Arda-
tza»-ren zuzendariak aldiz-
kari hau 'konprometitua' del-
a, eta saiatuko direla neka-
zaritza eta administrazio ar-
teko harremanetan sor-
tzen diren ustelkeriak sala-
tzen. «Europako Batasunak
nekazariari ematen dizkien
laguntzak nora doazen, eta
zein irizpideren arabera
banatzen diren; SENPA
erakundearen diruak nola
maneiitzen diren... hori
guztia argitu eta azaltze-
ari ekin beharko zaio». Neka-
zaritza Sailaren jarreraren
beste adibiderik ere aipatu
zigun «Ardatza»-ren zuzen-
dariak: «Sosik ere ez du ja-
sotzen gure aldizkariak
Jaurlaritzatik, ezta publizi-
tate instituzionalik ere. Tar-
teka inguruko erakunderen
batek -Idiazabalgo Gazta-
ren Kontseiluak, kasu- egin
obi du publizitaterik, baina
salbuespenak dira horiek».

Kexu, kezka eta guzti,
200. alera heldua da «Arda-
tza». Eta iragan larunbatean
Donostiako elkarte ezagun
batean bildu ziren aldizkari-
ko eta EHNEko arduradu-
nak kolaboratzaile, publizi-
tate-emaile, harpidedun,
erakunde publiko eta ko-
munikabideotako ordezkari-
ekin, beste 200 ale sasoi
onean betetzeko asmorik
badutela iragartzera.

XABIER ARANBURU

DIRUAREN HOTSA

Daewoo datorkigula eta...

D**AEWOO** Daewoo multinazional korearrak laster Araban zabalduko duen lantegia ez da inondik ere euskal ekonomiaren kalterako izango. Alderantziz: positiboa izango da, lan-
postuak sortuko ditu, industria sustatu egingo du, langabezia tasari zeozer beheruntz era-
gingo.

Alderdi negatiborik ere izango du Daewooren etorre-
rak, gure sektore honetan behintzat. Elektrotresnen
merkatua lehendik ere aski murriztua dabil, eta beste
enpresa bat etortzeak areagotu egingo du konpetentzia.
Ez dezagun ahantzi Fagorrek duela lidergoa Hego
Euskal Herrian ikuzgailu, hozkailu eta entzeko tresnen
alorrean, eta estatu espainiarreko merkatuaren laurde-
na berea duela, gutxi asko.
Honenbestez, Fagor eta
Daewoo lehia gogorrean
aritu beharko dira merka-
tuari eutsi edo horren atalen
bat bereganatzeko.

ADIBIDE bat aipatzea-
ren, milioi bat hozkailu
erosten dira, urtean, estatu
espainiarrean. Daewook,
bapatean, 300.000 ale egi-
teko intentziorik badu, non
edo han saldu beharko ditu
tresna horiek guztiak. Es-
painiako merkatua hain
murrizta izaki, urrutirago
bidali beharko ditu, seguru
aski, hozkailu horiek. Eta,
gogoan izan, Fagor ez da orain arteko ekoizle bakarra.
Hortxe dabilta Bosch-Siemens, Electrolux eta Whirpol
konpainiak ere. Guztientzat lekurik izango al da? Den-
borak esango du zertaratzen garen. Eta bien bitartean,
'gera' komertziala gogorra izango da, kupidagabea, eta
ohizkoa denez, hoberenak, hobekien prestatua dagoe-
nak, irabaziko du. Lehiakorrek garelako frogatzeko garaia
heldua da.

**ANTONIO
CANALO**

Mondragon Corporacion
Cooperativa-ko lehendakaria

Bost herri sartu eta bat atera ondoren, 26 kide dira egun

UEMA-KO SARTU-IRTEERAK

Errezilgo Udalak Uema-tik (Udalerri Euskaldunen Makomunitatea) ateratzea erabaki berri du. Horretara bultzatu duten arrazoiak jakiteko asmoz bertako udaleko ordezkariekin

ERREZILGO Udalak Uema-tik ateratzea erabaki zuen otsailaren hasierako bilkuran. Erau izeneko koalizio independenteko alkatea eta hiru zinegotziak irteeraren alde agertu ziren, eta HBkoak berriz, kontra.

Jose Inazio Labaka Errezilgo alkatearen esanetan, «Uematik ateratzeko arrazoa ekonomikoa izan da batik bat. Aurrekontuak egiten hasita geunden eta diru kopuru handia iruditzen zitzaigun 300.000 pezeta ordaintzea. Gainera, ez da beharrezkoa Ueman egotea herri mailan euskara erabiltzeko». Dena den,

Ueman hasieratik dagoen Errezilek ateratzea erabaki du. (Argazkia: Alberto Elozegi).

erabakia ez da behin-betiko, eta berriro ere sartzeko aukera zabalik ikusten du.

Arazo ekonomiko hau konpontzeko, beste herrien inplikazioa bilatu nahi dute. «Errezil bezala, euskara maila ona duten herri asko

daude. Hemen inguruan Bidegoien, Albiztur, Beizama... Hauek inplikatu nahi ditut, baina oraingoz ez dut aldeko inplikaziorik ikusi». Jose Inaziok azaldu digunez, herri gehiago sartzen badira, bakoitzak ordaindu beha-

rrekoa gutxitu egingo da. Dena den, Uema utzi arren, herri mailako lan guztia euskaraz egiten jarraituko dute, eta erdaraz iristen diren gutunak itzultzen ere bai.

Bestalde, erabaki honen kontrako jarrerak ere egon dira, bata Errezilgo Herri Batasunarena. Ueman sartzeko ordenantza bat betetzera bultzatu zituela dio Jose Inazio Azpillaga HBko zinegotziak, eta orain erabaki hori

**«Uematik ateratzeko arrazoiak ekonomikoak izan dira batik bat»
JOSE INAZIO LABAKA**

ahuldu egiten dela. «Uematik ateratzeko arrazoi ekonomikoak aipatu dira, baina udal batzarrean, zenbait jende euskara erabiltzera derrigortzen zela ere argudiatu zen, enpresa eta antzerakoak batez ere». Baina Errezilen gehiengo euskaldun elebakarra da, eta hauek ere baztertu egiten dira erdararen erabilerarekin Jose Inazioaren iritziz. Zenbait kasutan, erdara erabiltzen hasi direla dio, eta joera hori zabaltzearen belur dira.

Uema-ren ikuspegia

NAHIZ eta herri batzuk atera, beste batzuk sartu egiten dira. 1991n sortu zen Udallerri Euskaldunen Mankomunitatea 14 udal zirela kide, eta gaur egun 26ra igo da kopurua: Gipuzkoako 13, Bizkaiko 8, Nafarroako 4 eta Arabako 1. Gorabehera hauen guztien tartean, Uemak aurrera jarraitzen du, bere asmoa gero eta herri gehiago sartzea delarik. «Eginda dauden ikerketetan, % 80tik gorako euskaldun kopurua zeintzuk duten ikusten da, eta Ueman sartzeko baldintza hori betetzen duten herriein astero bilerak egiten ari gara».

Bestalde, Errezil Uematik atera den lehen herria dela esan digu Iñaki Arregi bateragileak. «Egia da Urdiain ere atera zela, baina kasu borretan geuk aterarazi genuen arrazoi konkretu baten arrazoiak. Hala ere, Errezilen kasua berezia dela dio. Arrazoi pertsonalak eta Uematik kanpo daudenak egon dira tartean, «eta eremu borretan ezer gutxi egin dezakegu guk».

AINHOA AZPIROZ

ANA MUGERZA

Euskaltzaleen Elkarguneko kidea

Noizko aurkeztuko dituzue euskararen udal ordenantza horiek, eta zein prozedura jarraituko duzue ondoren hori eztabaidatzeko?

JOSE ANGEL CUERDA

Gasteizko alkatea

Lehenengo galderari erantzunez, Euskararen Udal Ordenantzaren proiektua martxoak aurkeztea aurrikusita dagoela esan behar dut.

Eta bigarren galderari lotuz, proiektuaren eztabaida, printzipioz behintzat, beste ordenantza municipalen antzekoa izango dela aipatu behar da.

Aipatutako eztabaida prozesu horrek bi urrats izaten ditu normalean: lehenengo, alderdi politiko ezberdinek ordenantza aztertzen dute. Eta aldi berean, bakoitzak bere balorazioa, ekarpenak eta proposamenak egiten ditu. Ondoren, orduraterako ekarpenak bildu eta ordenantza plenoan onartzen da, hasiera batean behintzat.

Bigarren urratsa informazioarena da. Informazio publikoa zabaltzen da, eta

gaian interesa duen edonork aztertu eta bere ekarpenak, behaketak eta alegazioak egiteko aukera izaten du. Prozesu edo urrats honen epe bat izaten du, eta horren barnean burutu behar dira aipatutako azterketa eta ekarpenak. Bilketa hauek guztiak kontuan hartu eta Udalbatzan bertan aztertzen dira azken ordenantza onartu baino lehen.

Orain arte azaldutako prozesu eta urratsak dira ordenantza municipalak jarraitzen dituztenak, eta euskararen udal ordenantzen kasuan ere bide berdina jarraituko da, lehenengo eta bigarren urratsak betez.

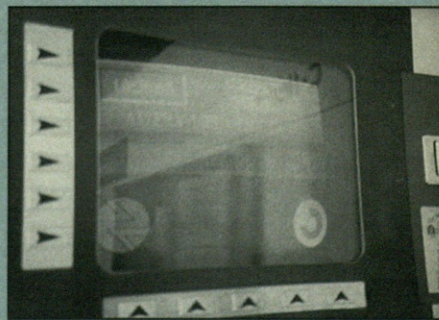

URREA

● Aezkeraren inguruan Iñaki Caminok egindako tesiak *cum laude* kalifikazioa jaso du. Goi-nafarreraren barruan kokatu du euskalki hau. Nafarroako euskalkiak ezagutzeko «ekarri baunditza» jo dute.

GOROTZA

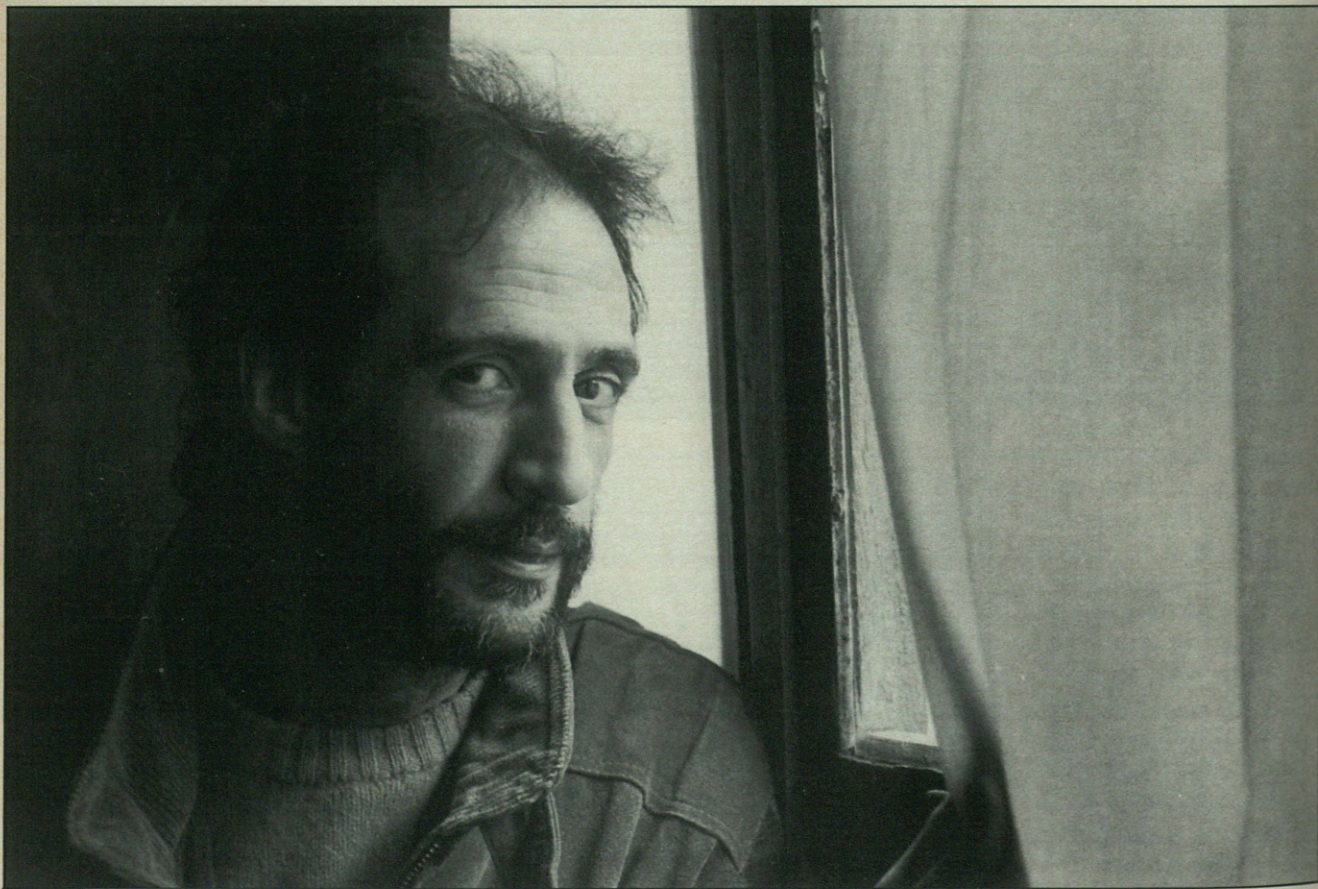
● Renfe tren konpainiako Andoaingo geltokian jaso dugu irudia. Leihatila irekita ez dagoenean txartelak jasotzeko jarri dituzte makinok, eta hauek dirua 'atzera' ematen omen dute itzuli beharrean.

«Ez dut ulertzen leku eta une guztietan musika jartzeko mania»

Ordizian bizi da orain eta bertan aritu gara jatorriz argentinarra den musikari honekin musikaz, noski, berbetan. Disketxeetan, telebistako produkzioetan, Imanol eta Xabier Lete kantariekin aritzen da, besteak beste, musika prestaketak egiten. Isiltasunetik abiatu beharra aldarrikatzen du soinuaren saturazioa nagusitu den gizarte honetan, horregatik elkartu gara musikaririk gabeko taberna zahar batean.

Besteen lanak musikatzen aritzen zara. Noiz ikusiko dugu zure kabuz egin duzun lanik?

Oso lanpetuta nagoenean ez dut egitasmo propioetan pentsatzen, ez naizelako iristen. Hala ere, libro samar

«Nire produkzio propioak grabatu nahi ditut, eta laster aukerarik izango dut». (Argazkia: A. Elozegi).

nabilen denboraldietan berotu egiten naiz, berriz ere ahaztu beharrean aurkitzen naizen arte. Une honetan gogo handiz nabil, eta antolatu beharra dut. Eginda baditut gauzak, baina azken ukituak eman gabe. Horiek prestatu nahi ditut zuzenean emateko eta grabatzeko. Printzipioz pianoa protagonista izan dadila. Hau laster egiteko aukerarik izango dut ziur aski.

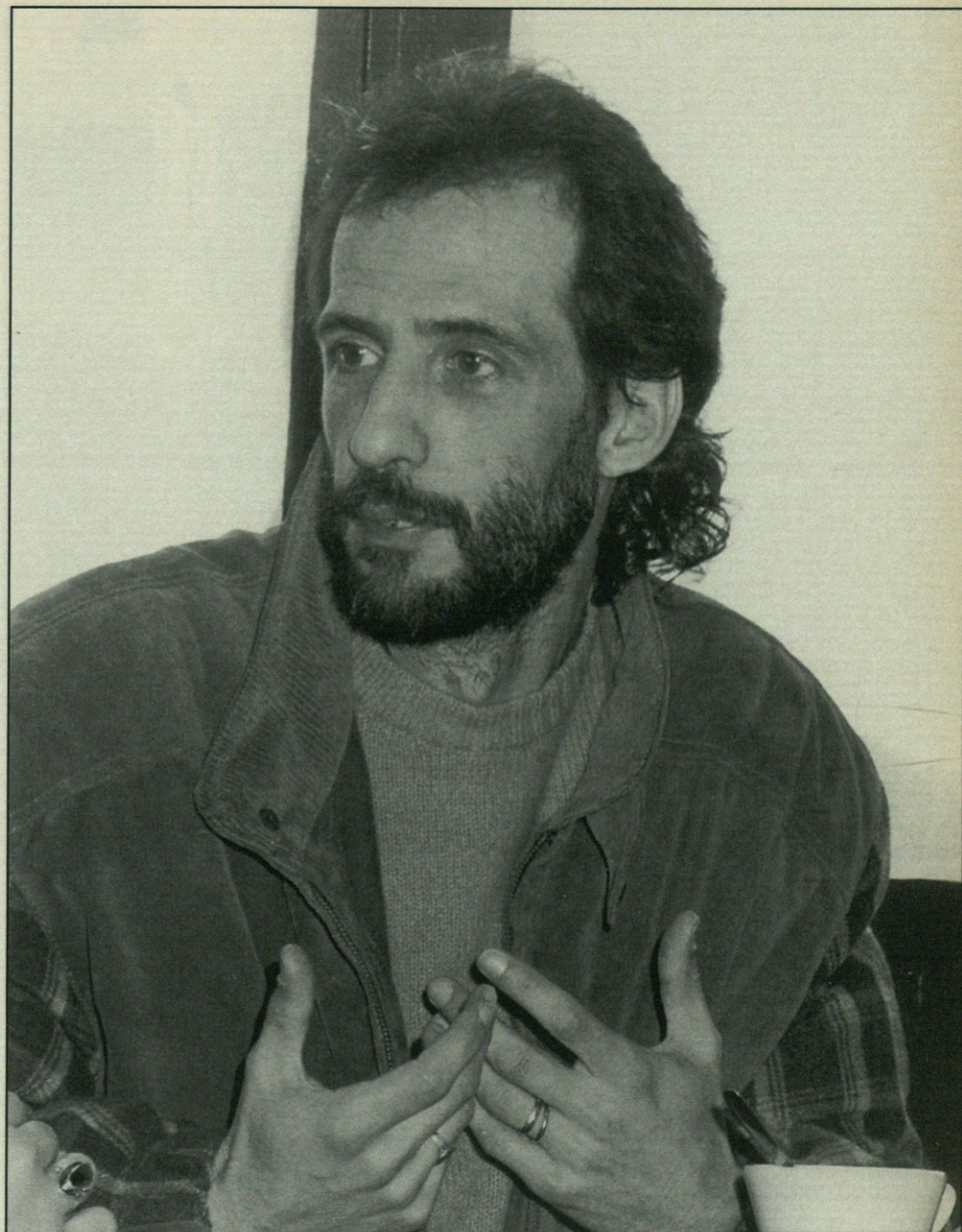
Euskal kantautoreekin egindako lanari belduz, zein bilakaera ikusi duzu azken hamabost-bogei urteotan?

Oso konplexua da. Duela hamabost urte izugarrizko afizio herrikoa zegoen, eta jendearen arreta gai sozio-politikoei zuzendua egoteak erabateko bilkurak bilakatzeko zituen kontzertuak; kantatutako ideiak entzun nahi zituzten.

Orain, ordea, kantautoreen artean estilo aniztasun gehiagorako joera dago. Batzuk poesia musikatzeko gelditu dira, eta beste estilo batzuk sortu egin dira. Egun euskal musiken sorkuntzak ez du zerikusi handiegirik ordukoarekin. Lehen kantatzen hasteko arrazoi intelektualak zen, eta egun era guztietako jendeak parte hartzen du sorkuntza musikalean. Motibazioak aldatu dira.

Eta zuk hauekin egin duzun lanari dagokionez, zein bilakaera izan du?

Asko aldatu da. Lehen lana egiteko beste era bat zegoen: lokal batean bildu,

entseiatu... Beti funtzionatuko duen lan sistema bada ere, gaur egun guk era praktikoa lan egiten dugu. Bakoitzak bere lana egiten du, ez dugu hainbeste elkartu behar... Era egituratuago batean lan egiten dugu musikariek. Dena den,

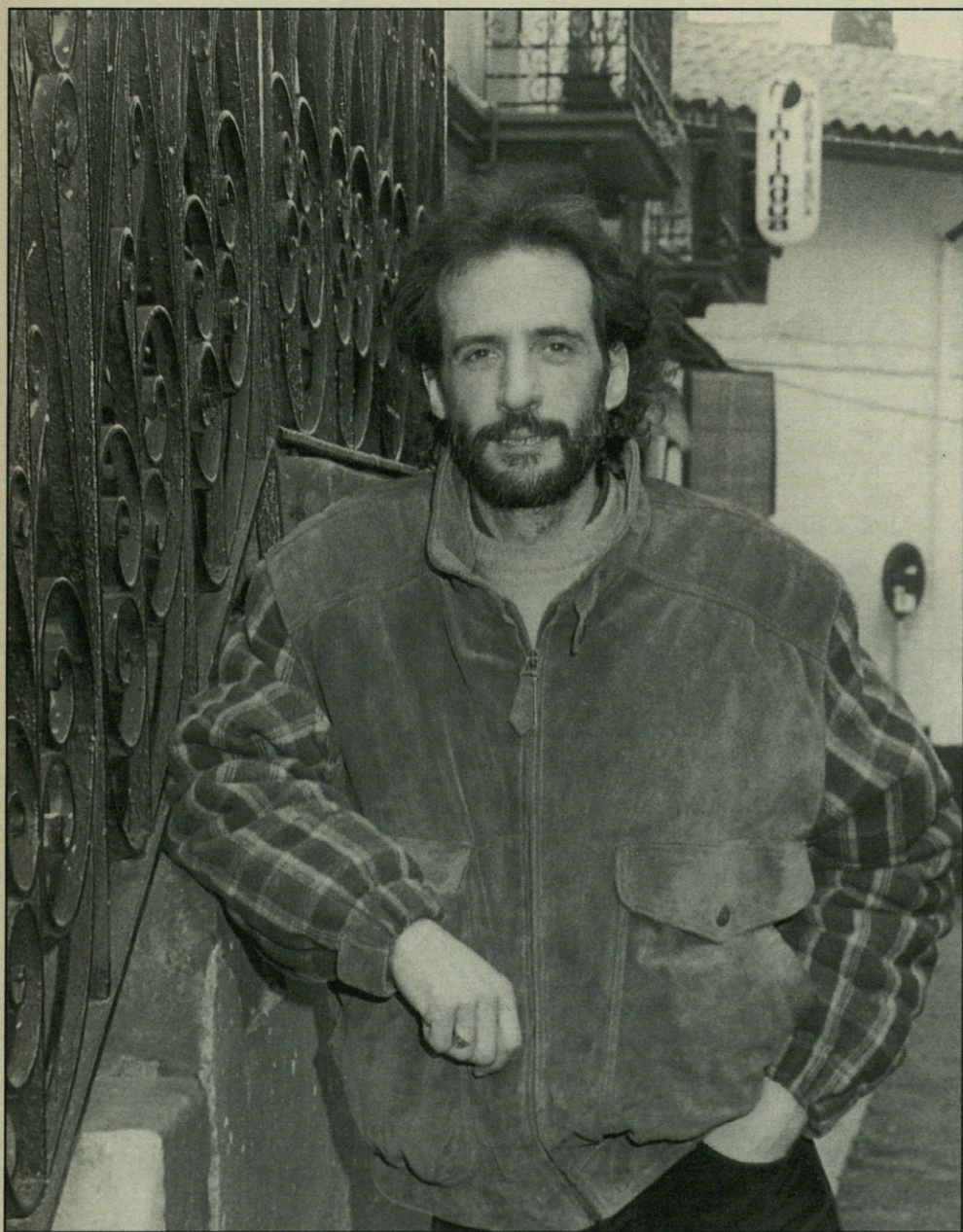
hori beste esparruetan ere gertatu da.

Kantautorearen irudia noraino da musikariarena?

Nik, musika konpontzaile naizen aldetik, ezin dut nire muga igaro. Norbaitek lan bat eskatzen didanean, bere lana egin dezadala eskatzen dit. Nire ideia musikalak ditut, eta hauek egitasmo bati egokitu egin behar dizkiot. Batzuetan ere bidea nahiko zabala, irekia, uzten didate,

«Orain, ordea, kantautoreen artean estilo aniztasun gehiagorako joera dago. Batzuk poesia musikatzeko gelditu dira, eta beste estilo batzuk sortu egin dira. (Argazkia: Alberto Elósegui).

«Hainbeste musika erreferentzia ditugu leku ezberdinetan, ezen aukeratzeko gaitasuna galtzen ari baikara»

«Asko aldatu da lan egiteko era. Gaur egun guk era praktikoagoan lan egiten dugu. Bakoitzak bere lana egiten du, ez dugu hainbeste elkartu behar... Era egituratuago batean egiten dugu lan musikariek» (Argazkia: Alberto Elozegi).

baina ez ohikoan. Nik ez dut nire musika besteen bitartez egiten, baizik eta eskatzen zaidana ahalik eta hobekien egiten saiatzen naiz.

Baina zure 'eskua' igeritzen da besteen lanetan?

Hori ere bai. Nik egitasmo batean nire ideia musikalak ere jartzen ditut. Batzuetan gutxiago eta besteetan gehiago. Ezberdina da proiektua gehiago edo gutxiago zehaztua ematen didateneren arabera. Gero, egoki-

tzapen lana beharrezkoa da. Batzuetan beste era batera egingo nituzkeen gauzak egin beharrean izaten naiz, baina ez dut beste aukerarik. **Kantari batzuekin, elkarrekin eboluzionatzea ere ez al zaizu gertatu?**

Bai, eta gainera ebitaezina

da. Gauza antzekoak ikasten dira, esperientzia komunak bizitzen, eta horrek nolabaiteko paralelismoak sortzen ditu.

Imanolekin, esate baterako, hamazazpi urtetan egindut lan. Xabier Letek eta biok ere, nahiz eta urte gutxiagotan lan egin, oso sakonean ulertu dugu elkar. Beharrezkoa da elkar ulertze hori.

Dena den, musikari berriekin topatzea ere oso onada, beti aukera eta bide berriak irekitzen baitira.

Musikari gutxiarekin lan egiten da Euskal Herrian. Ez al du horrek nolabaiteko homogeneotasunik sortzen?

Ezaugarri komunak agertzen dira, baina poesiak, bertsoak, egiturak berak eraginda ere bai. Teknika antzekoak erabiltzen dira. Musikan euskal estilo bat dago iturri herrikoiera jotzen den unetik. Orain sortu den musika asko dago, baina euskal musika herrikoia den estilo beretsuan sartzen da, batez ere kantautoreen kasuan.

Antzerakotasuna ematen duen beste faktore bat bertsoak letra moduan erabiltzea da. Horrek, metrika dela eta, egitura batzuen erabilera bultzatzen du. Hitzkuntza bera ere musikaltasun zehatz batzuekin hobe egokituko da ziur aski.

Musika sortzaile diren asko ez omen dira musika kontsumitzaileegiak.

Nik musika klasiko asko entzutut dut, baina ez dut musika gehiegi kontsumi-

«Irrati kateek eta Coca-Cola bezalako enpresa indartsuek ezartzen dute entzun behar dena»

«nteresa eskatzen diet instituzioei; bitartekariak bila ditzaten artisten eta instituzioen arteko lana bideratzeko»

tzen. Saturazioagatik da. Kalera atera eta etengabe musika ezberdinak entzun behar dira nahi gabe ere. Hainbeste erreferentzia ditugu leku ezberdinetan, ezen aukeratzeko gaitasuna galtzen ari baikara. Tabernetan, deneatan, trenean... gero eta leku gehiagotan jartzen dute musika, «40 principales»eko abestiren bat... Jada arazo bat da, ez dakit zergatik entzun behar duzun musika nahi ez baduzu. Jatetxeren batean protesta egin izan dut musika altuegi jarri izan dutelako.

Isiltasunetik abiatu behar da, eta musika baldin bada-go, aukeratua eta helburu bat duela izan dadila.

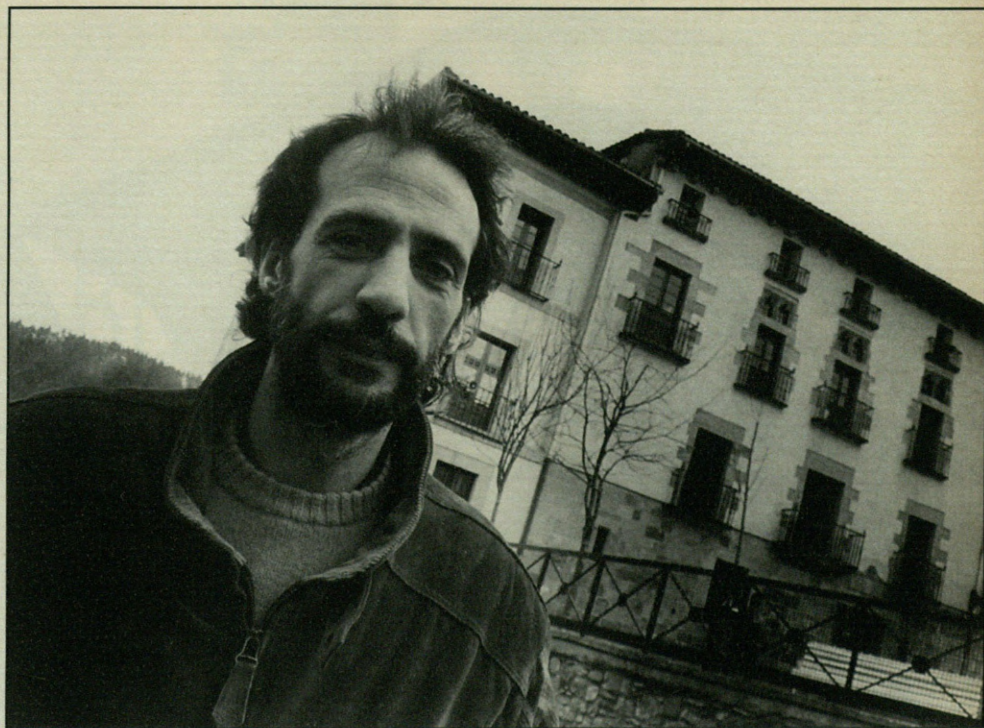
Zein da zuk aukeratzan duzun musika?

Klasiko izenekoaren barruan kokatzen denak oso lotua nauka, esparru horretan mugitzen dira lanerako nire ideiak. Ez dut alde batera utzi nahi, batez ere musika akustikoaren aldetik.

Egungo erritmoak oso ondo daude —*rhythm and blues*—aren zale sutsua naiz—, baina batzuetan estandarizazioan amaitu du. Musika klasikoa, berriz, alde batera uzten da, ez zaio inori interesatzen.

Musika kontsumo ohar-duna badago? Kultura musikalik badago?

Ez. Irrati kateek eta Coca-Cola bezalako enpresa in-

dartsuek, bere izarrak telebistan erakutsiz, ezartzen dute zer entzun behar den. Gero, hortik ateratzen diren gauzak entzun nahi dituen jendeak bultzatuta beste era bateko diskoak ere saltzen dira.

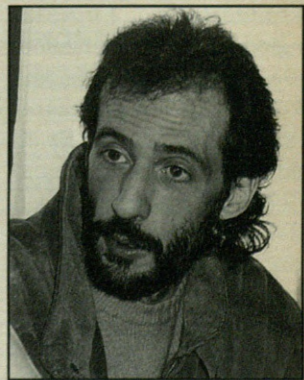
Azken horiek nabiko presioa egiten dute?

Ez. Neurri handi batean jendearen aldetik ere alferkeria badago. Uneoro zerbait entzuten eta esperimentatzen ari zaren heinean, horrek nolabait lotu egiten zaitu, nahi gabe ere. Zure barruan barneratu denez gero, bilatzeko behar gutxiago duzu. Irratian, autobusean... musi-

«Imanolekin eta Xabier Leterekin ere, oso sakonean ulertu dugu elkar. Beharrezkoa da elkar ulertze hori». (A.: A. E.).

NORTASUN AGIRIA

1956an jaio zen Rosarion (Argentina) ● Bederatzi urte zituela bere anaiekin batera musika talde bat osatu zuen, «Los Ches» ● Oskorrin urte bat egin zuen ● Imanol Lartabalekin hasi zen ondoren lanean; berarekin grabatu zuen «Sentimenduen auspoz» diskoa ● Ondorengo diskoa «Klabin komik» taldean egin zuen ● Besteak beste Itoizekin, Antton Valverderekin, Labordetarekin, Jose Inazio Ansorenarekin egin du lan ● Orain sei urtetik Euskal Telebistan musika lanak egiten ditu ● Miles Davis du musikari gustukoena ● Pio Baroja irakurtzea atsegin du ● Xabier Leterekin ETBrako saio batean lanean dihardu

«Antzerakotasuna ematen duen beste faktore bat bertsoak letra moduan erabiltzea da». (Argazkia: Alberto Elozegi).

ka jada entzun baduzu, beste zerbait bilatuko duzu: kontzertuak... Enpresak egindako aukera entzunda ere, hori ez duzu gainera kenduko. Publizitatearen eragina izugarria da. Ez dut ikusten hau gelditzeko modurik. Bakar-bakarrik jendeak aukeraketa bultzatu eta garatu dezala erabat. Neurriak har ditzagun, nahi duguna bakarrik entzun dezagun. Ez dut ulertzen leku eta une guztietan musika jartzeko mania. Koadro on baten aurrean egunkaria irakurtzen hasia bezala da. **Disketxeekin lan asko egin duzu. Hauek eta in-**

stituzioek mezenas lana egiten al dute?

Ez, hori ez du inork egiten. Instituzioek batzuetan hori sinestarazi nahi dute, baina zuzentzen dituzten alderdi politikoaren helburuak baino ez dituzte betetzen hauek. Mezenas lana egiteko artistek aukeratutako bitartekoak jarri beharko lituzkete, artea garatzearren.

Zein bitarteko daude orain?

Gipuzkoan, esaterako, Joxean Arbelaitzen bitartekaritza lanari esker zerbait antolatzea lortu da. Baina Aldundiak ez badu arreta jartzen, dirua alferrik botako

da. Kontzertu bat antolatu ondoren ez badituzte entzuleak ikuskizunetara bultzatzen, ez du ezertarako balio. Dirua zaborrera doa. Irizpide egokirik ez dago, interes izpirik ez. Interesa eskatzen diet, bitartekariak bila ditzaten artistak eta instituzioen arteko lana bideratzeko. Disketxeek ere bete lezakete paper hori, baina gehiegi litzateke hauei irizpide ekonomikoak ez nagusitzea eskatzea, ez?

Musikari gutxi dago, ordea, euskal musikarien elkarteetan. Zergatik?

Musikan gabiltzanon kontzientzia kolektiboa badago, baina ez espazio sendorik. Arazoa da ez garela eta soldatapekoak ezta enpresariak ere. Produkzio era asko daude eta musikariak kate horretako lan ezberdinetan

kokatzen gara. Hori oso garrantzitsua da, berehala arlo ekonomikora iristen garelako. Horrela ezin da sindikatu bat sortu. Elkartasun sentimendu bat badago, baina ez da ekintzetan gauzatzen. **Nola uztartzen dituzu alde batetik kantautoreen laneko klasikotasuna eta telebistako laneko teknologia berriak?**

Oso ondo, erabat bateragarria da dena. Nik atsegin ditut teknologia berriak oso eraginkorrak direlako, frogara eremutat ditut, dena ezin baita buruan eduki.

Zuzenean edo grabazioa nahiago?

Zuzenekoa edozeren gainetik beti. Dagoen benetakoena da. Musikaren adierazpen erreala.

“Musikarion kontzientzia kolektiboan arazoa da ez garela ez soldatapekoak ezta enpresariak ere”

ARANTXA ERASUN

HOSTO BERRIEN EPELEAN

DOSIER HONETAN:

**ATARITIK HURBILEKO
OPORRAK.** (28. orr.)

**MOTXILADUNEN
HOTELAK.** (30. orr.)

**OHIKO OPORRALDIARI
IHESI.** (34. orr.)

**GAINDITURIKO
IKASGAIA.** (38. orr.)

**BAZTANGO
SUKALDEETAN.** (40. orr.)

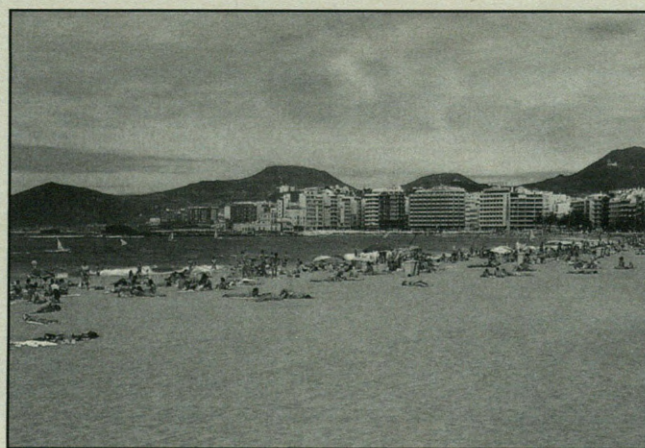
Testuak:
Arritxu Zelaia
Andoni Urbistondo

Ataritik hurbileko oporrak

Apirileko hasierako egunak gorritz ageri dira egutegian. Horietako lehen egunean hainbat euskal herritarrek etxeko atea itxiko dute eta bost egun beranduago arte ez dute berriro zabalduko.

DIRU eta egun gutxi hitzekin laburbiltzen dira udaberriko oporrak, eta zehazkiago Aste Santuko jai egunen ezaugarriak. Berezitasun horiek baldintzatzen di-

Espainiako hegoaldera, eguzki bila joan ohi da jendea udaberrian.

tuzten lauzpabost egunek, uda partean egin ohi diren bidaia luzeagoen aldean, hurbilagora, eta askotan nor bere etxetik egunpasak egi-tera mugatzen dute jendea.

Data hauetan, autoa edo autobusa hartu eta bidean ahalik eta denbora gutxien

igarotzea da helburua, azken egunera arte oporrei etekina ateratzearren. Baldintza hauek kausa, jendea ez da etxetik gehiegi urrutiratzen.

Hurbileko jomugen artean Landak, Pirinioak eta Euskal Herrian zehar ba-

reiatuturiko nekazari turismoko etxeak dira euskal herritar gehienak biltzen dituztenak. Horrenbeste jende mugitzen da leku hauetara, ezen Pirinioetako edozein aterbetara joateko asmoa duena berandu baitabil, duela hiru hilabete bete ziren-eta aterbe gehienak. Mendizale aterbeak bakarrik ez, nekazari turismoko hainbat etxe ere -betea dago- txartela ipini beharrean izan dira. Ohikoa bihurtu da bai nekazari turismoko etxeetan bai aterbeen inguruan ostatuaz gain ekintza bereziak eskaintzea, hala-nola *rafting*, eskalada, txangoak... Ostatuarekin batera antolatzen dituzte opor egunei begira. Ezin ahaztu, bestalde, eskia dela-eta mendirantz mugitzen den jende kopuru zabala ere.

Landak bilakatu dira az-

**SASTARRAIN
ATERPEA**

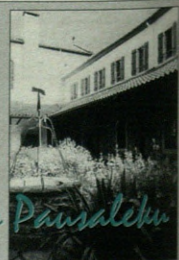
Aste Santua sendi eta taldeentzat
Ekintzak begiraleekin, bai umeentzat, bai helduentzat

Lili Auzoa, 56
Zestoa-Gipuzkoa
Tel.: 943-14 81 15

Gozoetabide ○ Aterden edo Pausaleku

- Biltokiak
- 7 logela: banakazkoak eta bikoteentzat
- 14 oheko logela handia
- Janari zerbitzua
- Aparkalekua
- Bakarrik, familian edo lagunartean

Franziskanoen Etxea
Xibaltarre hiribidea, 1
64120 DONAPALEU
☎ 59 65 71 37

Done Jakueren bidetuz geroztik Euskal Herri
barnean Nafarroa Beldarra

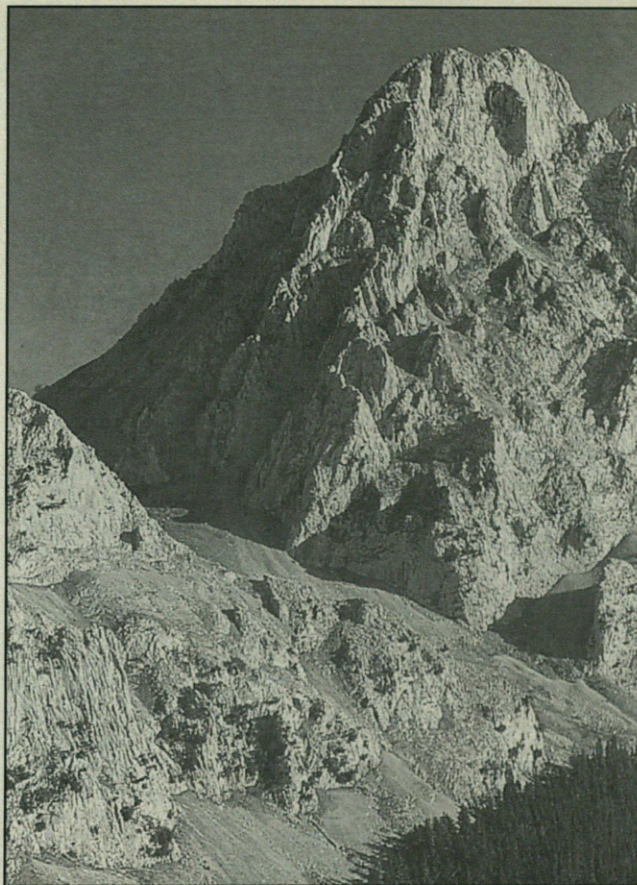
ken urteotan euskal herritar talde zabal baten opor leku, eta honetan eragina izan du bai hurbiltasunak, bai bertako etxe eta apartamentuen alokairu merkeak ere; izan ere, lau-sei laguntzako bost egunetarako etxe bat alokatzea 30.000 pezeta (1.200 libera) inguruan ateratzen baita.

Eguzki bila hegoalderantz

MENDIRA joatea desio ez dutenak ere hainbat dira gure artean, eta hauetako askok hegoaldeko itsas bazterrerantz jo ohi dute.

Hegoaldean eguzkia gehienetan lagun izateaz gain, egunak merkeagoak ere badira. Espainia hegoaldeko kostaldean oporrak igarotzeko asmoa izan eta, bost egunetarako, hotelean gela hartuz gero, egun osoko ostatuaz eta garraiobidea barne dela, 30.000 pezeta inguru izaten dira bost opor egunak; beraz, eguneko sei bat mila pezetarekin egin dago ostatu eta bidaia.

Landetara eta Pirinioetara hurbiltzen den gazte jendearen aldean, Espainiako kostara jende nagusiagoa, eta gehienetan famili giroan joan ohi da. Itsas bazter honetako herri garrantzitsuetan euskal herritar batekin

Aste Santuko oporretan, etxe inguruko mendietara ibilaldiak egitera mugatu ohi dira asko.

topo egitea ez da harritzekoa, ia ohikoa bilakatu da. Han izaten den euskal herritar kopuru handiaren adierazgarri da hauteskunde garaian EAJ alderdiak Benidormen korreoz botoa eman ahal izateko argibideentzako mahaia jartzea.

Kostaldea bakarrik ez, Espainiako irlak ere oso maitatuak dira udaberriko bidaietarako. Baina noski, kontuan izan behar da hegazkina hartu beharra medio, batez besteko prezioak 21.000 pezeta (840 libera) gora egiten duela.

■ Pirinioak, Landak, nekazari turismoko etxeak eta Espainiako hegoaldea dira garai honetan gehienen oporretako tokiak

Baina bost egunak leku berean igaro nahi ez dituenak izaten du bestelako aukerarik ere. Ia edozein lekutara doazen autobusez eginiko ibilaldiak daude, egunero herri ezberdinak ezagutzeko aukerarekin, Extremadura aldera, Frantziar hegoaldeko kostara, Holanda, Italia aldera.... Gehienetan bidaia hauen prezioan barne autobusa, hotela eta bazterrak ikusteko txangoak egon ohi dira, otorduak norberaren kontu geratzen direla.

Nahi bezain beste aukera, nahi bezain besteko diru kopuruan, nahi edo ahal duenarentzat jai egunak etxetik kanpo igaro ahal izateko. Baina asko dira garai honetan etxean geratu, eta ohiko bizimoduari jarraitu edo Euskal Herriko bazterrak ezagutuz egunpasa ibiltzen direnak ere, aukera txarra ez dela ■

2ª Kategoriatzat sailkatua,
350 ostatu-postu eta 13.000 m²
azalerarekin,
Aralar Campinga zabalik egoten da
Ekainaren 1etik irailaren 30era arte;
urtearen gainerakoan zubi eta ostaburutan ere

Hara zer daukazu zeure eskura:

- Harroa eta argibide zebitzua 24 orduz
- Igerilekua
- Supermerkatua
- Arope garbitokia
- Taberna-aretoa
- Jateke (Euskal Sukalderitzako espezialitateekin)
- Sauna-saunak
- Paseorako bizikleta-akura.
- Litera zebitzua

Tel (eta Fax): 948/ 50 40 11
Kab. Publikoa: 948/ 50 43 26

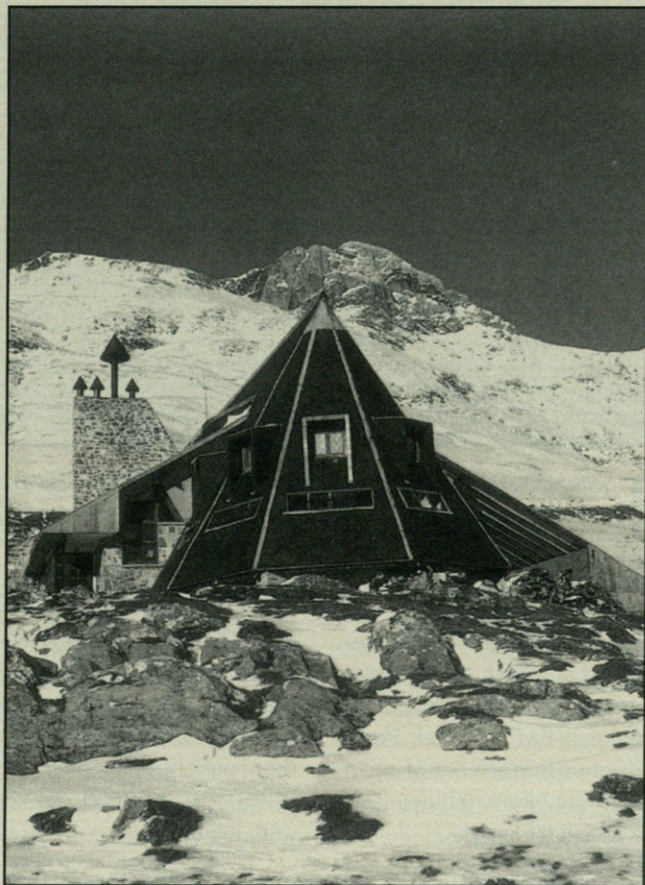
Iruñea-Donostia errepidea, 32,8 km
31870 (NAFARROA)

Motxiladunen hotelak

Udaberrian, Euskal Herriko mendiek mendizale askoren bisita jasotzen dute. Euskal Herrian 12 mendi aterbe daude. Gehienak Nafarroan daude, mendi ingurune ezagun batean: Pirinioak.

NEGUKO loaldiaren ondoren, udaberriak eta Aste Santuko oporrek aukera bikaina eskaintzen dute mendira joateko. Mendira joan aurretik, ordea, lo egiteko lekua ziurtatzea beharrezkoa da. «Mendi federazioek mendizaleei joan behar duten inguruneako aterbeetan erreserba egiteko gomendioa luzatzen diegu beti, azken orduko gertaera batek egoera ez okertzeko», adierazi digu Gipuzkoako Mendi Federazioak idazkaria den Tetxus Barandiaranek. Erreserba eginez, lekua ziurtatzen da «eta ez da inolako konpromezurik har-

Belagoako aterbe nafarra da mendizale gehien biltzen dituen, eta ondorioz, erreserba egitea oso garrantzitsua da.

tzen. Azken orduan aterbera ez joatea erabakitzen bada, erreserba ezeztatu eta ez da ezer jazotzen», ziur dio Tetxusek.

Euskal Herrian hainbat mendi aterbe daude, baina Tetxus Barandiaranek esanetan, «gehienak pribatuak dira, mendi elkarte bate-

nak, edo udalek eraikitakoak. Aterbe publikoak, denei irekiak, Euskal Mendi Federazioarenak, hiru dira Euskal Autonomi Elkartearen: Angel de Sopena-Araba Gorbeako mendikatean, San Adriangoa Aizkorri eta Xoxotekoa Izarraitzen. Aterbe hauetara edozein

mendizale sar daiteke dagokiona ordainduz. Nafarroan, mendi aterbe gisa kontsideratzen diren 9 osatu daude, horien artean mendizale gehienek ezagutzen duten Belagoako aterbea. Mendiko aterbeez gain, arazoren bat izanez gero, erabil daitezkeen hainbat artzain borda edo etxola daudela, erabiltzeko moduan, mendietan.

Aterbe mota ezberdinak

MENDI federazioen sailkapenaren arabera, hiru motako aterbeak daude. Lehenengo motako aterbeak, ohiko urtarotetan zainduta daudenak dira, mendi aterbe petoak. Bigarren motakoak zainketa ziurtatua ez duten aterbeak dira, baina bere garrantzia izan dezaketena lehen mailako mendi aterbearen urruntasuna dela eta. Azkenik, hirugarren mailako eraikuntzak daude, eta hauek lehen eta bigarren mailako mendi aterbeak utzitako hutsunea betetzen dute, bere garrantzia egotzaren arabera izanez.

Aterbeek eskaintzen dituzten zerbitzuen arabera, mendizaleak eman beharreko arropa eta janari kopurua ezberdina da, baina Tetxus Barandiaran idazkariaren arabera, «zakua ena-

Aterpe - moetak

Berezko mendi aterpeak

Beste bi moetak utzitako hutsuneak betetzen ditu

Zaindu gabeko aterpeak. Garrantzia kokapegunaren arabera

1 Angel de Sopena

2 San Adrian

3 Xoxote

4 Bardoitza

5 Larraitza

6 Irabia

7 Orhi

8 San Martin Harria

9 Belagoa

10 Haizea

11 Okolarre

12 Mendilatx

Bilbo

Donostia

Donibane Garazi

Maule

Baiona

Iruña

- matea beharrezkoa da beti, aterbeko oheetan lekua ez egon arren, lurrean lo egiteko aukera izango dugu-lako. Janari mailan, oro-korrean mendizalea bera izaten da janaria eramaten

duena, baina aterbeetan
bazkaltzeko nabiz afaltze-
ko beta badu aldez aurretik
arduraduna obartuz. Kon-
tuan eduki behar da mendi
aterbe gebienek mendizale
orok erabil dezaketen su-

Mendizaleak ahal dituen gauza gutxien eramatea erabakiz gero, ez du arazo handiegirik izango aterbeetan, lo egiteko lekua edukitzeaz gain, janaria eskaintzen dutelako prezio onean. Mendi Federazioaren batetako partaide izatea garrantzitsua da aterbea erabiltzerakoan. Tetxus Barandiaranek dioskunez, *«federatuta*

Egunbeteko ordainsaria 3.000 pezetakoa izan ohi da Euskal Herriko aterbeetan. Lo egiteko 300 eta 700 pezeta artean ordaintzen dira

egoteak mendi aterbe publi-
ko batean sartzeko eskubi-
dea bermatzen duelako
batez ere. Salneurri mailan
ere eskaintzen ditu abantailak,
baina Tetxusen aipuan,
«ez dago ezberdintasun
handirik federatu eta ez
federatuen arteko prezioe-
tan. Ezberdintasun bakarra
lo egiteagatik ordaintze-
den salneurrian dago. Fe-
deratuak ez direnek zerbait
geiago ordaintzen dute,
baina oso gutxi. Gainera,
Euskal Herian ordaintzen
den prezioa Espainiako edo
Frantziako aterbeetan or-
daintzen denaren oso an-
tzekoa da, salneurri pare-
katuak ezartzeko asmo
sendoa dagoelako».

PREZIOEN inguruko arrastoa izateko, Gipuzkoako Mendi Federazioak 3.000 pezetako (120 libera) ordaina eskatzen du San Adrian-

■ Mendi federazioen arabera, mendira joan baino lehenago erreserba egitea ezinbestekoa da arazoak ez izateko

■ Euskal Herriko mendizaleek Pirinioak aukeratzen dituzte, nagusiki, udaberriko oporraldia igarotzeko

go mendi aterbean helduak diren federatuentzat, egun bateko ostatu osoagatik. Federatu gabeentzat, berriz, salneurria 3.400 pezetaraino (136 libera) igotzen da. Gazte eta haurrentzat prezioa 500 pezetan jaisten da, gutxi gorabehera. Zehaztasun gehiago eskainiz: gosaria 300 pezetaren truke eskaintzen da; bazkaria 1.600 pezetan eta afaria 800en. Tabernan eskaintzen diren janari eta edariak ere, edozein tabernatako salneurri berbera daukate.

Xoxoteko mendi aterbe azpeitiarrean ere salneurriak oso antzekoak dira. Egundateko pentsio osoak 3.100 pezeta balio ditu federatutako helduentzat eta 3.500 federatuta ez daudenentzat. Gazte eta haurrentzako salneurria, berriz, merkeagoa da Xoxoten San Adrianen baino. Aterbea gaua igarotzeko erabili nahi duen

■ Pirinioek paraje eder ugari eskaintzen dizkiete mendizale guztiei.

mendizaleak 300 pezeta ordaindu beharko ditu heldua eta federatua baldin bada, eta 100 pezeta besterik ez haurra baldin bada. Ez federatuentzat salneurria igo egiten da, 700 pezetakoa izanik federatu gabeko helduak ordaindu beharreko prezioa.

Mendi aterbeen erabilera

URTAROAREN arabera, jende kopuru handiagoa edo txikiagoa joaten da

aterbeetara, baina, arestian aipatu bezala, udaberria eta uda parteak mendizale gehien hurbiltzen den garaia.

Gipuzkoako bi mendi aterbeek ia 2.000 mendizale jaso zituzten pasa den urtean. Aizkorriko mendikatean dagoen San Adrian-goak 1.021 mendizale hartu zituen. Horietatik guztietatik 119 bakarrik zeuden federatuta eta 902 federatu gabe. Mendizale talde nagusia federatu gabe dauden haurrek osatu zuten, 785eko

kopuruaz, helduen artean federatuta zeudenak gehiago izan zirela. 106 heldu federatu eta 103 federatu gabe. Xoxoteko aterbean ere, erabiltzaileen datuak itxura berdintsua eskaintzen dute. Guztira 775 mendizale hurbildu ziren Izarraizko mendi magalean dagoen aterbera, horietatik % 70, 611 hain zuzen, haur edo gazte ez federatuak. Helduen artean, ordea, aldaketarik bada San Adriango aterbearekin konparatuz: Xoxoten, heldu ez

MATXINBELTZENA

(LESKA)

ALBERGE - JATETXEA

ARRETXEKA, 22 - 31770 Tel. (948) 63 77 96 / 62 75 73 Faxa: 62 75 53

OXANEKA ATERPETXEA

Literadun gelak • Eguneko menua 1.000 pzta.

Haur talde, ikastola, ikastetxe eta

kanpalekuentzako prezio merkeak

Telefonoz hartzen dira erreserbak • Urte osoan

zabalik.

Tel: (948) 89 31 53 • 31417 ISABA (Nafarroa)

federatuak 93 izan ziren, hots, federatuak baino gehiago, 48 izan baitziren Federazioko txartela zutenak.

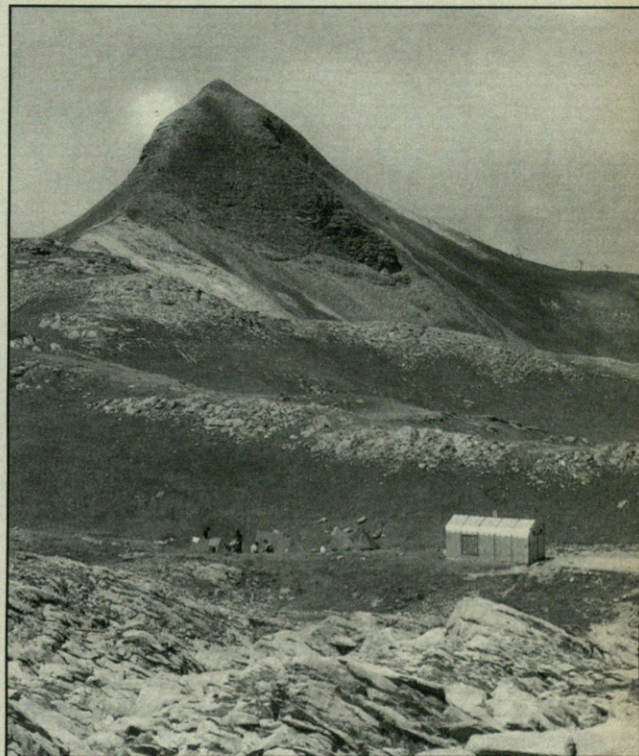
Pirinioak kokagune nagusi

EUSKAL Herrian mendizale gehien jasotzen dituzten aterbeak Pirinioen inguruetan daudenak dira, eta guztien artean, mendizale guztientzat erreferentzi bihurtu den Belagoako mendi aterbea. Belagoara joateko erreserba egitea beste inon baino derrigorrezkoagoa da eta zorte apur bat ere behar da. Urteko jai egun eta aste ezagunenetan, Belagoako aterbea leporaino betetzen da nahiz eta 140 mendizalarentzako lekua eduki. Mendizale askok lekua urte batetik bestera gordetzen dute hurrengo urtean leku arazorik ez izatearren. Gure herriko mugetatik kanpo joatea erabakitzen dutenen artean ere, Aragoi eta Kataluniako goi mendietako

aterbeak dira maiz aukeratuenak.

Mendi aterbe batzuen inguruan, azken urteetan, nolabaiteko eztabaida sortu da, mendizale askok, bertaraino autoz joaten direnentzako hotelak bilakatu direla salatu dutelarik.

Eztabaida honen inguruan, Gipuzkoako Federazioko arduradunak garbi dauka «*hotel bihurtze hori ematen dela neurri batean, batez ere errepideetatik hurbil dauden aterbeetan*». Adibideetako bat, Resposoko aterbea da, Huescako Pirinioetan dagoena. Errepide nagusietatik denbora laburrera egotea eta aterbeak eskeintzen dituen zerbitzu eta itxura onak ere laguntzen du jendetzaren joan-etorrian. Nolanahi ere, Tetxus Barandiaranek gaineratu duen moduan, «*argi eta garbi utzi behar da mendizaleak lehentasun osoa duela aterbea erabiltzeko orduan, mendi ater-*

Udaberriko oporretan, irudi honen antzeko egoera ugari errepikatzen dira mendira joaten direnen artean.

bea, izenak dioen moduan, mendizalearentzako zerbitzutat egina dagoelako».

Pirinioetako aterbe guztien inguruko informazioa, Euskadi, Nafarroa, Aragoi, Katalunia, Andorra eta Frantziako mendi federazioek elkarlanean argitara-

turiko «Refugios Pirenaicos» liburuan dator. Liburu horretan beharrezko diren telefono, gomendio eta datuak erraz aurkituko ditu intersa duenak. Eta mendira joatea erabakiz gero, ez ahaztu lekua gordetzea dela garrantzitsuena ■

Errepide inguruetan dauden aterbeek hotel itxura hartu dute; bertaraino autoz joaten direnentzako ostatu bilakatu dira

EZKALO INMOBILIARIA

- * Lur sail, lokal, baserri eta borden salerosketa.
- * Traspaso eta alogerak.
- * Eraldaketa aurrekontuak konpromezurik gabe.

**ZERBITZU
AGENTZIA**

Inzakardi, 2 • 31740 DONEZTEBE (Nafarroa)
Tel.: 948-451518 • Faxe: 948-451518

Amaia, 38 • 31004 IRUÑEA (Nafarroa)
Tel.: 948-234830 • Faxe: 948-243915

Ohiko oporraldiari ihesi

Estresari ihes egin nahian dabilenak aukera franko ditu. Frantziskotarren etxean egonaldia, hiru egunetako sukaldaritza ikastaroa, Erriberako ardandegiei bisitaldia edo hegaztiak aztertzea dira ondoren egin dizkizuegun proposamenetako batzuk.

DUELA gutxira arte, oporetan nahiz aisialdiako ekintza berezi modura eskalada, zaldi ibilaldiak, *rafting*-a, parapentea eta antzekoak aipatzen ziren. Gaur egun, ordea, denborapasa hauek bidaia agentzia eta elkarte gehienetan topa daitezke, eta zerbait ezohikoren bila dabilenak beste norabide batean topatu behar du.

Aste Santuan izaten diren bost egunetan, stresari eta ohikotasunari aldegiteko, aproposa izan liteke fran-

tziskotarren komentu batera joatea. Lasaitasuna topatu nahi duenak badu horretarako parada «Zabalik» deituriko frantziskotarren etxean. Banakako, bikoiteentzako nahiz taldeentzako lekua dago. Bertako frantziskotarra den Juan Jose Iturriotzen hitzetan, «*biziarren goxotasuna, eta estresari aldegiteko aukera ematen du ez bakarrik gure etxeak, inguruneak ere bai*». Lasaitasun horren bila joan dira Donapaleuko etxe honetara, idazleak, doktoretza

Lasaitasuna behar duenak, horretarako aproposa du Donapaleuko frantziskotarren komentua.

tesi-egileak eta beste hainbat. Egun osoko egonaldia, lo egitea eta otorduak barne, 150 libera (3.750 pezeta) inguru lirarteke, baina bi egun baino gehiago egonez

gero, % 10 jaisten da.

Santa Grazin, sukaldaritza ikasteko aukera ere opor hauetan egin daitekeenetako beste bat da. Ikastaroa antolatu duen Mendi eta Ne-

BERMEOKO UDALA

EUSKERAZ Bizi

Bulego Orokorra - 617 91 00

Turismo Saila - 618 65 43

Udalizaingoa - 092

OSTATU - JATETXEA

- ✓ Bainudun logelak, bereziki prestatuak familientzako eta taldeentzako
- ✓ Mendiko txirrinden alokairua

BESTE AKTIBITATEAK

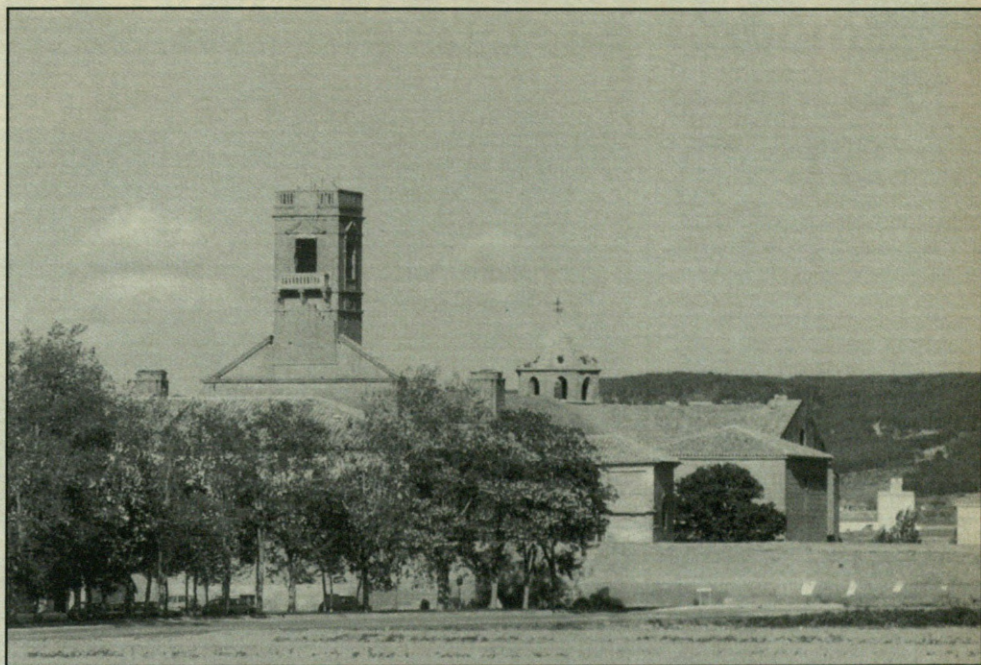
- ✓ Haurrentzako Udalekuak
- ✓ Fondoko eskiaren ikastaroak neguan
- ✓ Mendi ibilaldiak irailean
- ✓ Ibilaldiak oinez eta mendiko txirrindan
- ✓ Ekintza aritzeko asteak

Tel: (948) 89 01 84
31680 OTXAGABIA

kazalgune Elkarteko partaide den Desiderio Constancek argiturikoaren arabera, Frantziako antzinako sukaldaritza eskaintzen dute, familiako sukaldaritza. Ahatearen zatiki guztiak nola egiten diren ikusi, ikasi eta ondoren jateko, hiru egun behar dira; aldiz, ardi, bildots edo zerriarentzako lau. Prezioa ez da oso merkea, 1.250 libera (31.250 pezeta), eta lekua aurrez hartu behar da, ahatea eta arkumea lehenago akabatu behar baitira.

Erriberako ardandegiak

JANARIARI baino, edanari lotua dago hurrengo proposamena, Nafarroako ardorekin zehazkiago. Opor egun eta edozein asteburutan Nafarroako Erribera egunpasa hurbildu eta bertako bodega esanguratsuenetako batzuk ezagutu dai-

Argazkian ageri den Olivako monastegian da Erriberan bisitatu daiteken ardandegietako bat.

tezke. Erriberako Turismo bulegoan bost bodegetan zehar eginiko ibilbidea gomendatzen dute: Zarrakaz-

teluko Olivako monastegitik hasi (jai egunetan ez dute bisitaldirik), ondoren Corellako Camino Castilla, ja-

rraian Murchanteko Principe Viana, hemendik Cascanteko Guelbenzura eta azkenik Barillaseko Magañara.

DONAMARTIRI
HAZPARNEKO LURRALDEA
IZTURITZE
ETA
OTSOZELAIAKO
HAITZULO
PREHISTORIKOAK

Paleolitikoaren egiazko ohande sakratuak direlarik, harpe miresgarri hauek -Europako garrantzitsuenetariakoak dira- bizileku izan ziren, Jesu-Kristoren aitzineko 80000.-15000.urteetan. Lekukotasun bezala, harri-orratz baten gainean finkaturik dagoen orkatz batzuen irudia. Lur hondakin meta eta tresneria frango ere ikus daitezke. Otsozelaia da, naturarekik ilago ikusmira bat. Gela haundi batzuetan barna zabiltza, oro harriozkiz estaliak...

- **Idekia** 03/15etik 11/15era arte, 10etatik 12ak arte eta 14etatik 18ak arte. Uztaila eta agorrian: idekia 10etatik 18ak arte.
- **Hetsia** astelehen eta astearte goizetan, oporrak eta jaiak ezik.
- **Bisita gidatuak** 40 minuta irauten du.
- **Harpetako temperatura:** 14 gradu

- ✓ **Bilkindegi espazio bat**
- ✓ **Bisita gidatuak euskeraz**
- ✓ **Liburuek eta arkeologian buruzko elai batzu**
- ✓ **Edan eta janotoki**
- ✓ **Euskarazkoak salgai**
- ✓ **Bisita ederra**
- ✓ **Uilalduak inguruko mendietan gairdi**

Helduak: 27 L.
Taldean (20 lagunetik gora): 21 L.
Gazteak (7 urtetik 14 urtera): 15 L.
Taldean (20 lagunetik gora): 11 L.
Visa eta pezetak onartzen dira

GROTES D'ISTURITZ ETA OXOCELHAYA - 64640 DONAMARTIRI - ST. MARTIN-D'ARBEROUE
TEL: 07*33 59 29 64 72 - FAXA: 07*33 59 47 30 17 - 3615 CODE MARTEL

Argazkiko ubarroiak modukoak dira Urdaibain hegaztiak aztertzerakoan ikus daitezkeenak.

Ardoa edan, ardandegiak ikusi, inguruak zokomiratu eta Erribera aldera ibilaldira egiteko aitzakia ona eskaintzen dute ardandegiek.

Euskal Herrian ditugun parke naturalek hainbat aukera eskaintzen dutela ikusirik, aisialdirako elkar-teen naturgune hauen inguruan eratu dituzte beraien irteera eta ekintzetako asko. Bizkaia aldekoen elkartearen artean Urdaibain eginiko

ekintzak nagusitzen dira, hauen arteko bat, hegaztiak ikuskatzea da. Marea jais-tean, hegaztiak janari bila hasten direnean lekua hartu eta fadurako ubarroi, kaio eta beste hegaztien azterketarako parada eskaintzen dute. Txango hauek hiru ordukoak izan daitezke, adibidez Kirik deituriko Getxoko elkarte batekoek antolatzen duten bezala edo, hiru edo zortzi egunekoak, besteak beste, Aixerreku

antolatzen dituenak. Zortzi egunetakoan Urdaibaikoaz gain, Ulibarri-Ganboa, Irunberriko menditarrea eta beste hainbat lekutako hegaztiak ere aztertzen dira.

Ekintza hauetarako ezin bestekoa da gutxienez hamar eta gehienez hamalau laguneko taldea izatea. Itsasontziz ere egin liteke azterketa ■

Urdaibain, udaberrian, bertako hegaztien azterketarako ibilaldira bereziak antolatu ohi dituzte

BEIZAMAKO UDALA EUSKAL HIZKUNTZA ETA KULTURAREN ALDE

Beizamak, Gipuzkoa erdian, Azpeitia eta Tolosa tartean, Natura, nekazal giroa eta lasaitasunaz gain, eskeintzen du:

- ▶ Natur eskola
- ▶ Aterpea 31 lagunentzako
- ▶ Ibilbideak
- ▶ Nekazal Pentsioa

- ▶ Natura eta Etnografia erakusketa
- ▶ Gastronomi aukera zabala
- ▶ Ibai-Eder urtegia

INFORMAZIOA: 943 - 81 63 38

DARTZUERGO TURISTIKOA

PLAZAOLA

Aldezaharra Kalea, z/g
31870 Lekunberri
(NAFARROA)
Tel.: 50 42 11
Faxa: 60 45 05

ASTEBURUA
-OLA-

Plazaolako Kontsorzio Turistikoa natura, kultura eta nekazal mundua eskaintzen dizugu *vía verde*-ren bitartez. Bixita egitera eta gure egoitzak erabiltzera gonbidatzen zaitugu. Zatoz gu ikustera mundu oso bat duzu aurkitzeko

JATETXEA

Benta Mugiro	Tel.: 50 41 02. MUGIRO
Toki-Alai Sagardotegia	Tel.: 50 40 05. LEKUNBERRI
Aralar Kanpina	Tel.: 50 40 11. LEKUNBERRI
Arakindegia Jatetxea	Tel.: 51 00 52. LEITZA
Benta Ulzama Jatetxea	Tel.: 30 51 38. ARRAIZ
Sasondo Jatetxea	Tel.: 30 51 75. AUTZA
Basakabi Jatetxea	Tel.: 51 01 25. LEITZA

HOTELAK

Benta Ulzama Hotela	Tel.: 30 51 38. ARRAIZ
Sasondo Hotela	Tel.: 30 51 75. AUTZA
Basakabi Hotela	Tel.: 51 01 25. LEITZA

KANPINAK

Aralar Kanpina	Tel.: 50 40 11. LEKUNBERRI
----------------	----------------------------

ESKAINNTZA BEREZIAK

- Hiru gau biren prezioan.
- "PLAZAOLA MENUA" 2.000 pezetatan, gastronomia tradizionala.
- "PLAZAOLA MENUA"-rekin egoitzean % 10eko deskontua.
- Artisauai dohako bisitaldiak, gazta, ezti eta egur gaineko taila eta tekniken ikustaldiek.

NEKAZAL ETXEA

Anatxonea Etxea	Tel.: 50 41 45. BARAIBAR
Apeztegia Etxea	Tel.: 50 41 88. BARAIBAR
Iturgaitza Etxea	Tel.: 51 30 72. ARRIBE
Gartzaron Benta Etxea	Tel.: 50 30 58. GARTZARON
Dorrea Etxea	Tel.: 50 32 74. ERASO
Ozparrun Etxea	Tel.: 51 00 19. LEITZA
Artorena Etxea	Tel.: 30 65 30. LIZASO
Muñoa Etxea	Tel.: 50 43 63. GORRITI
Uhaldeko Borda Etxea	Tel.: 39 60 13. ALDATZ

ARTISAUAK (AURREZ ZITA)

Bikain Gaztak eta Mamiak	Tel.: 50 41 17. ETXARRI-LARRAUN
Lagain Gaztak	Tel.: 50 31 69. ETXARRI-LARRAUN
Dorrea Gaztak	Tel.: 50 31 69. UDABE
Gorritiko Gaztak	Tel.: 50 33 98. GORRITI
Erlaro Ezti	Tel.: 30 66 19. ELTZO-ULTZAMA
Arzeluze Pirograbatua	Tel.: 50 30 41. GOLDARATZ
Beunza Egurreko Taila	Tel.: 30 54 50. GERENDIAIN

PLAZAOLA SORTEOA

Eskaintza honetaz baliatuz gero, hilabetero egingo den zozketa batean parte hartuko duzu honako sari hauek lortzeko aukerarekin:

Nekazal Etxe batean bi pertsonentzako asteburua
Nekazal Hotolean bi pertsonentzako asteburua
Bi pertsonentzako bazkaria
Bi pertsonentzako afaria

* Denboraldi baxuko oferta, zubi eta Aste Santua salbu.

Gaindituriko ikasgaia

Aste Santuko oporren bigarren astea eta udaberria ikasle ugarik urte osoan desiaturiko datak izan ohi dira. Ez da harritzekoa, orduan izaten baitira ikasketa-bidaia gehienak. Batzuetan eskolaren beste adar bat, eta beste batzuetan festa giroko egunak, ikasketa-bidaiak denen gogoetan geratzen dira urteetan zehar.

URTE batean edo gehiagotan sosak inguratu ezinik ibili, zozketak antolatu, batera eta bestera dirua eskatu, astero kuotatxoa jarri eta azkenean gerturazten ari da egun desiaturia; ikasketa-bidaian joateko eguna.

Udaberria eta Aste Santua da hainbat eskola-hurrek, batxillergoko ikaslek eta unibertsitarik ikaskideekin batera bidaia egiteko aukeratzen duten aroa. Adinaren arabera, garaia arabera eta diruaren arabera guztiz aldatzen da bidaia hauen nondik norakoa.

Gazteenak natur giroan

GAZTETXOENEK irakasle edo begiraleekin batera mendi, kirol edo tankerako osagarriak dituzten programak aukeratzen dituzte. Sarritan bidaia hau gelako ikasgaien luzapen modura planteatu ohi da; eskola-haurrentzako bidaia-egita-

rau eta dirulaguntzak ere asmo horrekin burutuak dira. Esate baterako, Eusko Jaurlaritzak ikasketa-bidaientzako Lehen Hezkuntzarako bideratzen dituen dirulaguntzak «Eskola Bidaia» deituak dira.

Nafarroan, Kirol eta Gazteriaren Institutuak, eta Isaba eta Otsagiko udalek antolatutako, Lehen Hezkuntzako ikasleei zuzenduriko «Aste Zuria» kanpaina amaitzerako, 4.000 neska-mutilek eskiatzen ikasi, eskulan tailerrak antolatu, hainbat joko eta ibilaldiak egingo dituzte bost egunetan zehar.

Talde pribatuak antolatzen dituzten hainbat ekinztatan ere naturari loturiko egitarauak ez dira falta, natur eskolak, natur ibilaldiak, kanpamenduak... Adibiderako, Artelatz ingurugiro heziketa taldekoek nahiz Sastarrain baserrikoek antolatzen dituzten egonaldietan nagusitzen diren na-

Aste Santu ondorengo astean izan ohi dira unibertsitateko ikasleen ikasketa-bidaiak. (Argazkia: Alberto Eloseggi)

tura, birziklaia eta eskulan-gintza eta bestelako tailerrak.

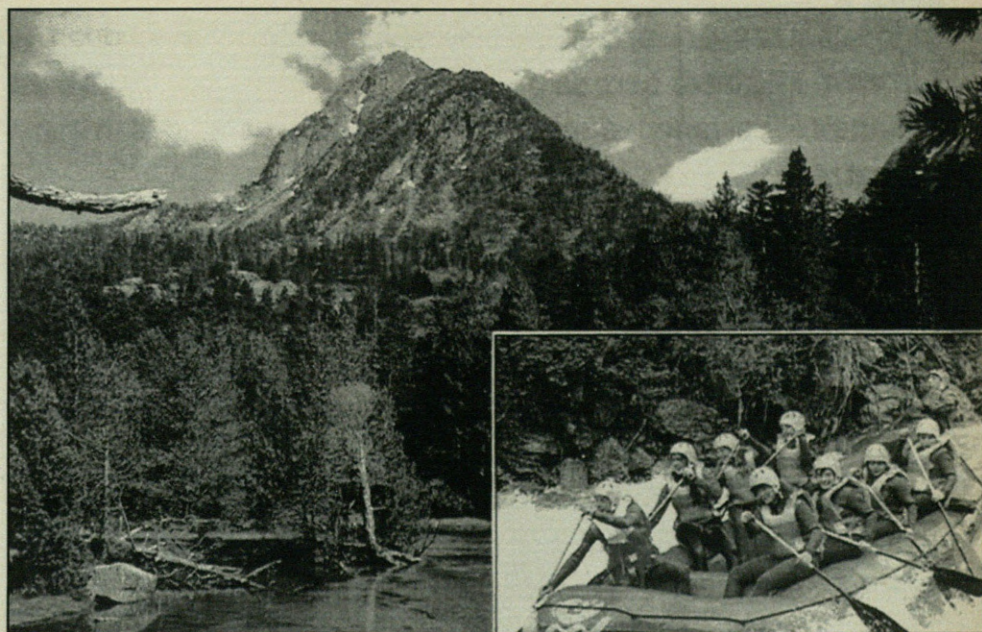
Nagusiagoak parrandan

BESTELAKOAK dira maila ertainetako edo unibertsitateko ikasketen amaieran aukeratzen diren bidaiak.

Helburua, ikasketen jarraipena izatea baino, amaiera ospatzea da gehienetan, horretarako proposagoak diren tokiak aukeratuz. Diru kopuruak ere lehen hezkuntzakoekin alde handia du. Gatzetxoenek izan ohi dituzten bidaien kostua 20.000 pezeta (800 libera)

ingurukoa bada, hamazortzi urtetik gorakoen artean 40.000 pezetakoa (1.600 libera) da gutxienez. Jomuga aukeratuenen arteko merkeenak Espainiako irlak dira, Mallorcan astebete 31.000 pezetarekin (1.240 libera) egin baitaiteke, hegazkin, otordu eta hotela barne dela. Kontuan izan bidaia hau berez 51.000 pezetakoa (2040 libera) dela, baina taldeek lortzen dituzten abantaila ekonomikoak direla eta asko jaisten da prezioa. Antzeko abantaila gertatzen da Maroko eta Tunisiarako talde-bidaietan ere; izan ere, astebete ohiko 80.000 pezetan (3200 libera) beharrean, 35.000 inguruan lortzen baitute.

Eransgarriak, zozketak eta bestelakoetan izerdi gehien bota dutenak urrutirago joan ohi dira, Europako itzuliak, Kuba, Korsika,

Kirola eta natura dira gaztetxoenen ikasketa-bidaiek izaten dituzten osagai nagusiak.

Brasil... edo tankerakoetara. Prezioak ia bikoiztu egiten dira, baina prezioan beherapenak ere era berean handiagoak dira. Kubara bidaia

izango liratekeen 110.000 pezetan (4.400 libera) ondoan, adibidez, 85.000 pezetan geratzen baita, gutxi gorabehera.

Baina kostatzen dena kostatzen dela, ikasketa-bidaiek urteetan kontatzeko era guztietako abentura-txoak eman ohi dituzte ■

*** ARTIKUTZA Aterpetxea**

- Donostiako Udaletxeak Goizuetako lurretan duen Finka paregabean kokatua dagoen Artikutzako Aterpetxea.
- Taldeentzako oso aproposa
- Lasaitasuna eta natura

*** ULIA-MENDI Aterpetxea**

- Ulia Parkean, beste Aterpetxe bat kokatuta dago.
- Uztailean eta abuztuan irekia taldeentzako
- Zurriolako hondartzatik hurbil

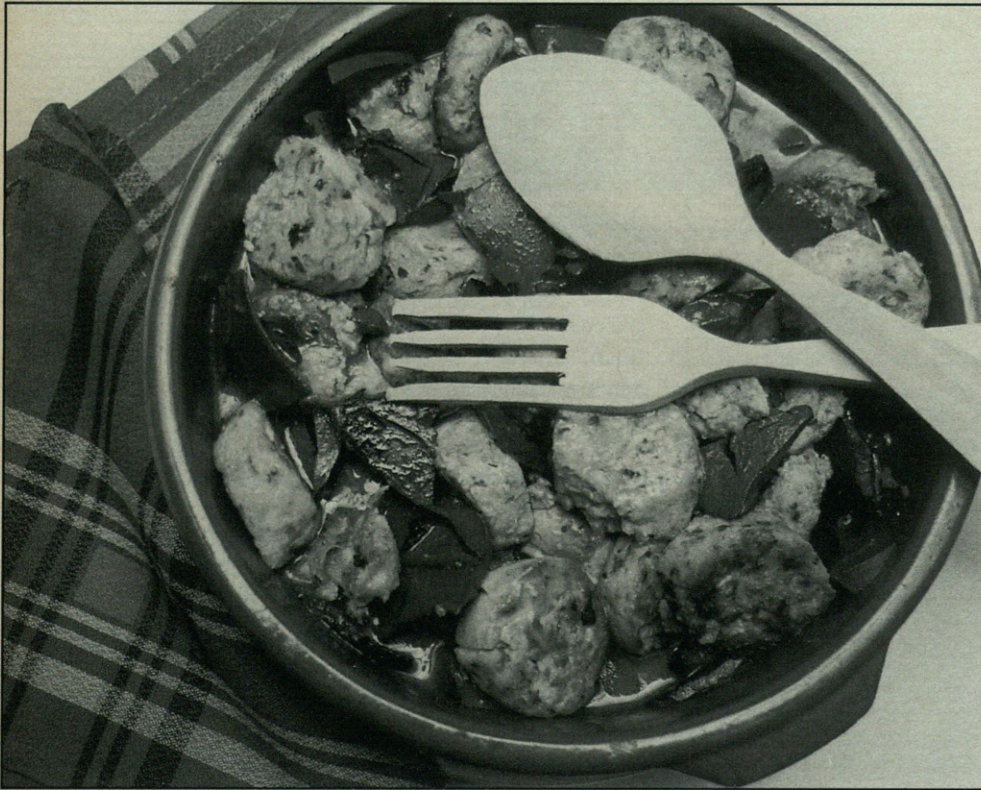
Inguruarekiko sentsibilitatea gazteengan suspertzea, ibilbide antolatu, basoa etnografi eta paisai behaketa direla medio.

Gaztediaren Aterpetxe eta Kanpinen Udal Patronatua

Igeldo Pasealekua, 25 • 20008 DONOSTIA
Tel: (943) 31 12 93 - 31 02 68 • Faxa: (943) 21 40 90

Baztango sukaldeetan

Baztango jakirik berezienetakoa da bildotsaren barrukiekin eginiko «txuri-beltxa». (A.: A. Elozegi).

Bazterrak ezagutzeko moduetako bat, lekuan lekuko jakiak ezagutzea da. Horixe proposatu dizuegu ondoko orriotan, Baztango sukaldaritza ezagutzea.

EUSKAL herritarrek tripazale ospea omen. Izan, izan bagara, hau arrazoitzeko gure bazterretan adibideak eskuak bete topa ditzakegula. Eta zer hobeago, jantaria ia gurtu egiten duenarentzat oporrak edo atsedeen egunak jaki goxoak dastatzen igarotzea baino? Euskal

ERROTA KANPINA

- Hesiz mugatutako partzelak saneamenduz hornituak.
- Argi-indarra eta ur edangarria.
- Ur beroko zerbitzu zabalak.
- Erabat ekipatutako apartamenduak.
- Literak dituzten gelak taldeentzat.
- Supermerkatua. • Taberna, Jatetxea, self-service.
- Igerilekuak. • Squasha. • Minigolf.
- Haur parkea. • Gazteentzako gela. • Garbigailuak.
- Familia nahiz taldeentzat literadun gelak.
- Sukaldea erabiltzeko aukeran edota pentsio osoan.

Tel: (948) 34 06 04 - Faxe: (948) 34 00 82 - 31150 MENDIGORRIA (Nafarroa)

Herrian zehar bazkal orduan edo afal orduan aurki daitezkeen berezitasunak ia zenbagaitzak direla esan daiteke. Zenbagaitzak diren horien artetik, Juan Jose Lapitzen gomendioak jarraituz Baztan bailarako batzuk ekarri ditugu ARGIAko orri hauetara.

Bidasoa ibaiaren jaiolkuan, berau Baztan deitzen den lekuan, Nafarroako udalerrri handienez, Lapurdi, Nafarroa Beherea eta Gipuzkoatik gertu, handik pixkat eta ondokotik beste pixkat hartuz, eragin ezberdinak eta lurrin gozoak batu dituen sukaldaritza aberatsarekin egiten dugu topo. Eragin ezberdin hauei inguruan duten sukaldaritza-rako janari lehengai aukera zabalarik gehitzen bazaio, bikoiztu egiten da bailara honetan dastamenari plazer emateko dugun aukera.

Batetik eta bestetik jasotakoaren adibide ditugu Erratzuko Ostatuan inauteri, garizuma eta bazko garai bitartean egiten dituzten gantzogi moduko «kauserak». Hauen jatorria Frantzia aldean topatu behar da, *causeres* deitutakoetan, garai berean jaten diren *crepe* itxurakoetan alegia. Ezin ahaztu, kanpo eraginaren beste erakusgarri garbi diren onddo zopa edo berexenaz nahasturiko zopa edo tankerakoez.

Bildotsarekin egindako apailua

AIPATURIKO guztiaz gain, Baztan aldean aurki daitezkeen jakirik ohikoena bil-

Oraindik ere kaikuan eginiko gaztanbera topa dezakegu Baztan aldean.

dotsa da, bai burduntzian erreta nahiz beste eratara jateko aukera anitz ditugu bertan.

Bildotsa oinarritzat hartzen duen Baztango jakirik ohikoenetako bat barrukiekin egiten den «Txuri-Beltza» apailua da. Txuria bildots edo, batzuetan ardien barrukiekin eginiko hestebe-tea da, hau arrautzarekin nahas-mahasten da, eta hartzen duen kolore horitik dator kio txuri izena. Ondoren txuria, beltzarekin, arkumearen edo ardiaren odol gatzatuarekin nahasten da, azkenik tipula, piper, tomate eta abarrekin eginiko erregosiarekin batzen delarik. Bat baino gehiagori, horrelako otorduak atzera eragingo badio ere, azken batean hondakinei probetxu ateratzea besterik ez da, eta

ondorioa, edozein moko finenetzako moduko jaki bika da.

Arkumeaz gain, Baztan aldean okela jateko beste hainbat aukera daude, ho-

DIMAKO UDALA

UDAL BULEGOA	631 57 25
UDAL LIBURUTEGIA	631 90 04
HERRIKO ESKOLA	631 55 32
OSASUN ZENTROA	631 56 30
JUBILATUEN ELKARTEA	Ugarana 83 zkian
HIRUGARREN ADINEKO ERRESIDENTZIA	631 57 76
NEKAZAL ESKOLA	633 80 14 / 65

INGURU IKUSGARRIAK • IBILBIDE EKOLOGIKOAK:

Baltzolako kobak, Jentilzubi, Axlor, Zumeltza, Leungane, Aramotz mendi katean "Islandiako espato" harrobia, Eskuako larrak.

URKIOLAKO PARKE NATURELEAN KOKATUA

ARKITEKTURA:	Dorretxeak, Piedadea, Uxargo Palazioa, Errotak, etabar ...
GASTRONOMIA:	Jatetxe egoki, atsegin eta lasaiak.
HERRIKO JAIK:	Ekainaren 29an San Pedro.

HERRI EUSKALDUNA

Txuri-beltza, kaikuan eginiko gaztanbera, baztanzopak... sukaldaritza aberatsaren adierazgarri dira

Elizondon egiten duten «urrazegina» gozozaleen neurrira eginiko postre bikaina da. (Arg: Alberto Elozegi).

rien artean zerriaren «xaskia» eta «zerri-zangoak» ez dira alde batera uztekoak.

Baztanen oraindik -nahiz eta legeriak asko ez lagundu- aurki daitekeen bitxikerietako beste bat, kaikuan eginiko gaztanbera da. Ardiaren esnearekin egina, arkumearekin gatzagiarekin gatzatua, eta kaikuan sarturiko harri beroek ematen dioten erre gustu apartarekin. Orokorrean Baztan aldean jan daitezkeen gazta,

gaztanbera, zendeberena edo bestelako postreak, edozein gozozaleri txapela kenduarazteko modukoak dira.

Garai aproposa amuarraietarako. Amuarrai garaia hasi baita, eta Bidasoaren, hemen Baztan deituaren inguruko erreketan arrantzaturiko amuarraiak xingar oliotan frijiturik jateak ez du parekorik. Beste arrain bat ere, izokina, famatua izan da Baztanen, egun ez dira le-

hen hainbat harrapatzen ordea. Haragi arrosa duen arraina gaur egun gure artean preziatua baldin bada ere, Bidasoako trenbidea egiten ari ziren langileak, inguru hartan egin zen lehen greba antolatu zuten izokina egunero jateaz nazkatu-rik.

Janaria dastatzeaz gain erostea ere nahi izanez gero, ezin alde batera utzi, Elizondon aspalditik egiten duten «urrazegina» deitua. Izenak adierazten duen bezala xigorturiko urrei gainetik urturiko esnedun txokolatea botaz egina da. Txokolate hau gogortzean eskuz hautsiz saltzen dute Elizondoko goxotegian.

Sukaldaritza aberatsenen sustraian, gauza oinarrikoenekin eginiko jaki goxo eta xumeak daude. Baztanen aurki ditzakegun adibide askoren arteko beste bat dira «busti» nahiz «baztan-zopa»-k. Hauek haragi saltsetan ongi bustitako ogi xer-rrak dira, behi haragiarena «busti» eta arkumearena «baztan-zopa» deitzen dela-rik. Ardoarekin batera Baztanen egiten duten hamai- ketako bikaina dugu hau.

Argi dago, Baztan aldera hurbiltzen denak, kantariak aipatzen zituen bazterrak ikusiz, begibistarekin bate-rra, beste sentimenei ere pla-zer eman diezaioke ■

Baztan aldean paisaje ederrez gain, hainbat tokitako eragina jaso duen sukaldaritzaz ere goza dezakegu

lezoko Autobidearen Aurkako Herri Ekimenak auzitegietara joko du

SAIHESBIDEA ORERETAN, ARAZO ILARA LEZON

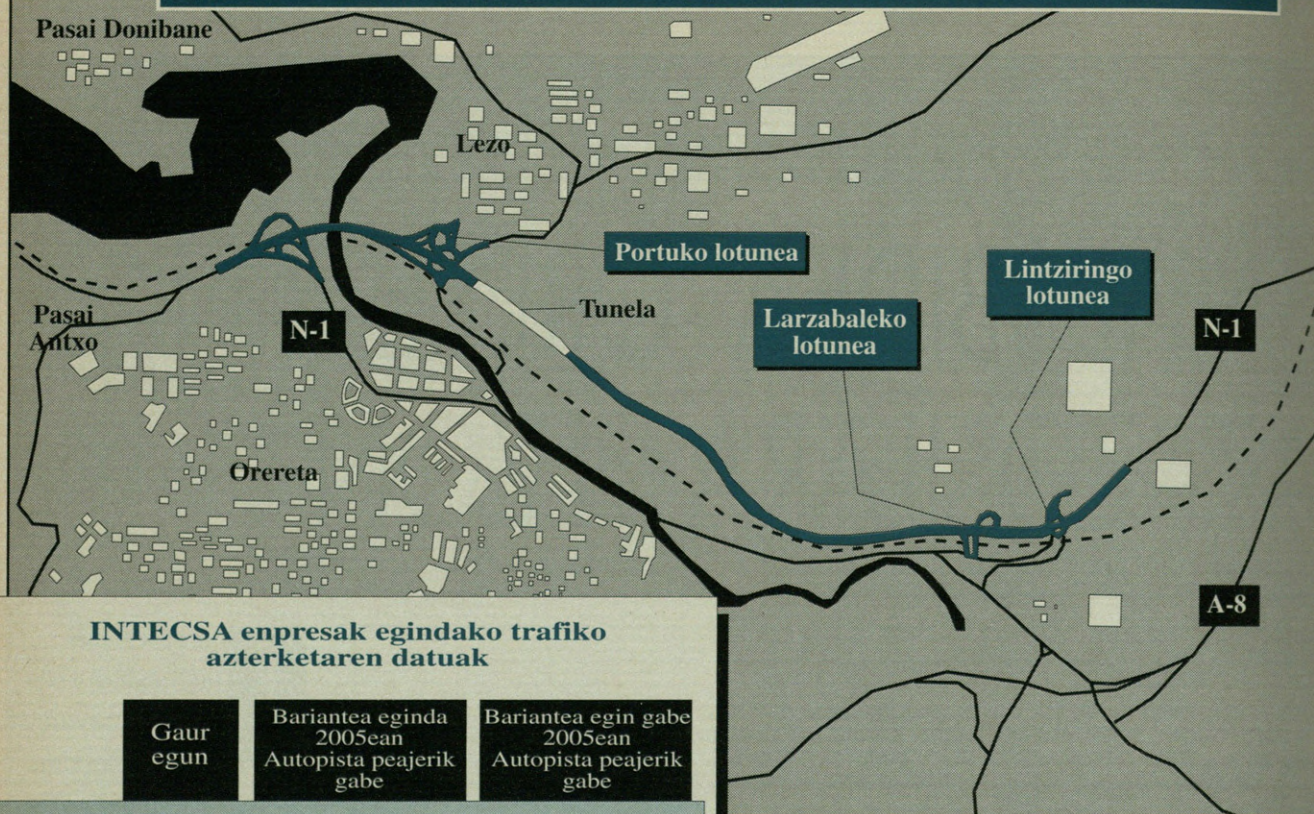

Errenteriako saihesbidearen proiektua onetsi eta udaberrian lanak abiatuko zirela iragarri zenetik pil-pilean dagoen gaia dugu autobidearena. Bien bitartean, Herri Ekimenak auzitegietara jotzea erabaki du.

LEZOKO autobideko lanak udaberrian hasiko zirela iragarri zuen Gipuzkoako Foru Aldundiko Errepide eta Garraio Departamenduak proiektua aurkeztu zue-nean. Saihesbide honen lehenengo fasea Errenteriako Kaputxinosen hasiko da, Lintzirinen amaitzeko, guztira 3.060 metroko luzera eta

Altamira auzuneko elkarteak desagertu egingo da saihesbidearekin. (Argazkia: Alberto Elozegi).

N-1eko ERRENTERIAKO SAIHESBIDEAREN EGITASMOA

INTECSA enpresak egindako trafiko azterketaren datuak

	Gaur egun	Bariantea eginda 2005ean Autopista peajerik gabe	Bariantea egin gabe 2005ean Autopista peajerik gabe
N-1	22.601	5.600	12.300
A-8	38.896	64.200	70.600
Bariantetik	-	13.400	-

* 1. fase honetan kaltetutako eremuak: Altamira parkean 9.920 m² -ko berdegunea; Frutarbolak 10.709 m²; Zelaiak 120.241 m²; Baso mixtoak

4.433 milioi pezetako (180 milioi libera) aurrekontuarekin. Lanak amaitzeko epea 30 hilabetekoa da, beraz, 1998ko udan bukatuko dira. Bigarren faseari dagokionez, aurreproiektua da oraindik.

Saihesbidearen helburua egun Errenteria zeharkatzen duen N-1 errepidearen ondorioz sortzen den trafiko arazoa murriztea izango litzateke. Errepide eta Garraio Sailak proiektua egiteko erabili duen ikerketak

dioenez, egunero batez beste 47.000 ibilgailuk zeharkatzen dute Errenteria.

Duela urtebete inguru osatu zen Lezoko Autobi-dearen Aurkako Herri Eki-menak alegazioa ezarri zion Diputazioaren egitasmoari, baina honek, kexuak bertan behera utzi ondoren, pasa

Diputazioko aurreproiektuan azaltzen diren zifrak ez datoz bat Intecsaren proiektioarekin; Diputazioak dio saihesbidetik eguneko 34.282 auto igaroko liratekeela.

den urtarrian onetsi zuen proiektua. Inaki Zipitria Herri Ekimeneko kidearen ustez, «gainetik begiratu ditu Diputazioak gure proposamenak eta ez da mamian sartu».

Nahiz eta alegazioak atzera bota izan, Herri Ekimenak proiektua legez kanpo dagoela salatzen dihardu. Hiru dira euren ustez proiektuaren akats nagusiak: aurrakusten den alda-pa, Diputazioak erabilitako zifren manipulazioa eta Le-

zoko Altamira auzuneari ekarriko dizkion galera sakonak.

Proiektuak % 3,6ko alda-pa aurrakusten du, legeriak gehienez % 3koa onartzen duela. «Oso arriskutsua da bemendik igarotzen den kamioi kopurua kontuan harturik. Legeak onartzen duen maldak baino % 20 gehiago da hori», azpimarratu du Patxi Riezuk, Herri Ekimenekoak. Honez gain, Altamira auzunea eta kai artean eraikiko den errotondak ondorio kaltegarriak ekarriko ditu. Batetik, hesi bat izango da oinezkoentzat, eta bestetik, errepidea erditik igarotzen denez, auzuneko elkarteak desagertu egingo da. «Auzo honetan ez

**«Foru Aldundiak gainetik begiratu ditu gure alegazioak; ez da mamian sartu»
INAKI ZIPITRIA**

*dago ez denda ez taberna-
rik eta gune garrantzitsua
bilakatu da elkarte».*

Bestalde, Foru Aldundiak emandako trafiko zifrak zuzenak ez direla ziurtatu du Herri Ekimenak. Ikerketa Intecsak burutu du eta Patxi Riezuren ustez, «*Errenteria zeharkatzen duten autoen zifra puztu egin du Diputazioak saihebidetara justifikatzeko. Errepide Saitetik gehiegizkoa dela ere onartu ziguten*». Aurreproiektuan, adibidez, lehenengo saihebidetik 34.282 auto igaroko liratekeela adierazten da, baina «*astiro aztertuz gero, argi ikusten da bigarren faseko datuak ere batu dizkietela lehenengokoari, denak zaku berean sartuz*».

Kontentzioso administratiboa

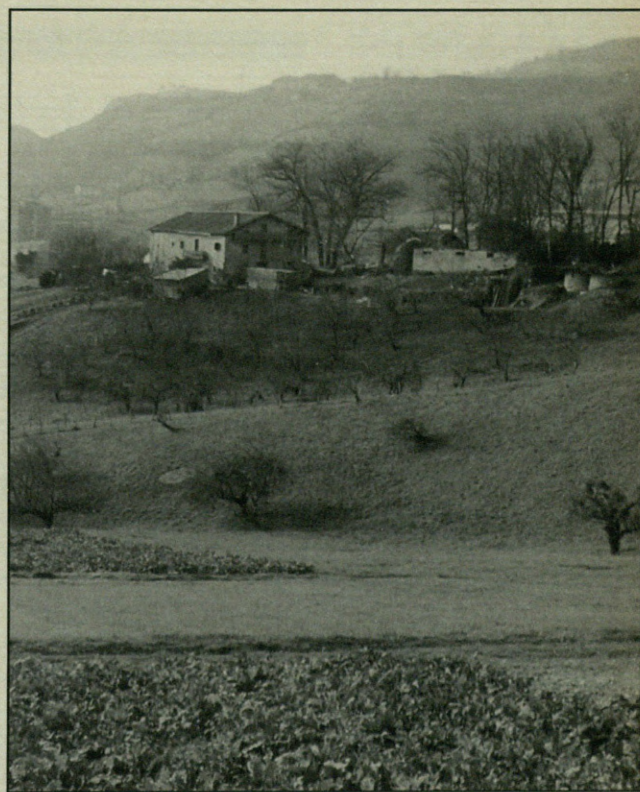
GAUZAK horrela, Herri Ekimenak auzitegiara jotzea erabaki du Altamira auzuneko elkartearekin batera. Dena den, esperantza gutxi dituzte, are gutxiago Itoizko urtegiarekin gertatu dena

“ Errenteria zeharkatzen duten autoen kopurua puztu egin du Diputazioak saihebidetara justifikatzeko» PATXI RIEZU

ikusitako ondoren. «*Argi geratu da -aipatu du Patxi Riezuk-, auzitegiak lanak legez kanpo daudela onartu arren obrak ez direla geldiarazten*».

Honekin batera, eraikuntzako enpresei Diputazioak kaleratutako duen konkurtzora ez aurkeztea eskatu berri die, «*barik eta kontentziosoa erabakitzen den arte behintzat*», erantsi du.

Leber enpresak ikerketa bat auzitegiara jotzea erabaki du Altamira auzuneko elkartearekin batera. Dena den, esperantza gutxi dituzte, are gutxiago Itoizko urtegiarekin gertatu dena

Eremu kaltetuen artean, 10.709 m² frutarbola eta baso misto egongo dira. (Argazkia: Alberto Elosegia).

natu eta errepideak duen zabalera erabiliz hirugarren karril bat jartzea. Baina gaur da eguna ez dena inolako

neurritik hartu. «*Nire ustez, argi dago saihebidetaren lanei ekiten dietenean basko direla orain artekoa hobetzen*», dio Iñaki Zipitriak.

Enpresa berak 93an Donostiako Udalarentzat eginitako beste ikerketa batean, arazoari itenbidea emateko garraio publikoa bultzatu behar zela esaten zen. Herri Ekimenaren esanetan, kontraesana dago gomendio hauek diotena eta hartzen diren neurrien artean.

A-8ren bide-saria kentzea ere proposatu du Herri Ekimenak, neurri honekin trafiko kopurua saihebidetara eginda baino gehiago murriztuko bailitzateke. Gainera, «*2003ra arte —Europistaren esplotazio emakidaren amaiera— ez dira bainbeste urte falta*

Lezantzin, Bizkarrondo eta Salvatore baserriak botako dituzte. (Argazkia: Alberto Elosegia).

IXIAR ROZAS

Kulturaren lurraldeak integratzen...

«**KULTURAREN** lurraldeak» izena eramango duen gehigarria aurkeztu du «El Correo» egunkariak, Mari Karmen Garmendia eta Bernardo Atxagaren hitzaldi banaz. Gehigarriak mugarik gabe jarduteko bokazioa duela iragarri zuen Zarzalejos zuzendariak. Integrazioaren beharra azpimarratu zuen Mari Karmen Garmendiak, «*Kultura eta hizkuntz integrazio borrotan aurrera egitea da dugun belburuetako bat. Gutariko bakoitza noizean behin gorde eta isolatzen garen burbuila horiek apurtu beharra ditugu*». Eta zentzu berean, Atxagaren hitzok: «*Ezberdintasunak eta lurralde ezberdinak dauden guztietan, egoerak zaildu eta gatazkak sortzen dira. Baina muga borrotan geratzea kaltegarria da, eta Euskal Herriko gehigarririk garrantzitsuenak bori gainditzeko beharra eta zortea du bere gain*». Iber-

drola etxeak babestu du proiektua eta ostegunero kaleratuko da.

KULTURAREN lurralde nahasia eta gatazkatsua izan da hainbatetan hizkuntz politikarena; ez ordea, oraingotan. Lerrook idazterakoan, mundu osoko hizkuntz politikak aztertzen ari ziren Leioako Artaza jauregian, hogeita bost adituren parte hartzeaz. Unesco (Hezkuntza, Zientzia eta Kulturarako Nazio Batuan Erakundea) Lingua-pax nazioarteko batzordeak antolatu du saioa, EAEko Unescoren Lagunen Elkarteak sustaturik. Federico Mayor Zaragoza Unescoko zuzendari nagusia bertan izan da.

Bi alorretan azpimarratu da mintegi honen garrantzia, beste herriein esperientziak trukatzuz EAEko hizkuntz politikan sakontzeko tresnak lortze aldetik, eta beste herri batzuei euren

politikak taxutzen laguntzeko baliagarria izan daitekeelakoan (zentzu honetan, Josune Aristondo Bolivian aholkulari gisa aritu dela jakin dugu).

EAEko hizkuntz politikaren sakontzeari buruz, egoera ez da batere pozgarria: Duela gutxi aldatu da bertako zuzendaritza, Jose Mari Zeberioaren esku zegoena. Hainbat hilabetez atze-

■ **Mintegiak**
nazioarteko begien
aurrean hizkuntz
gutxituen garrantzia
azpimarratzeko balioko
balu, gaitzerdi. Izan ere,
ospatzeko gutxi dago

Karmelo Iturria hil da, 73 urte zituela. Zarautzen jaioa, Comillasen egin zituen bere apaiz ikasketak, ondoren Arantzazun jarduteko. Bertan, «Arantzazu» aldizkaria zuzendu zuen. Zentsurarekin hainbat arazo izan eta gero, Ameriketara egin zuen txangoa, eta Bolivian ibili zen 15 urtez, ketxuekin eta aimarekin lanean. 1977an Zarautza itzuli zen, jaioterrira. Bere lagun handia izan zuen Salbatore Mitxelena idatzi guztiak bildu eta kaleratu zituen, eta hainbat musika obraren testuak idatzi.

ratzen ari da hizkuntz perfilen bigarren plangintzaldia, gobernukideen adostasun faltaz. Helduen euskalduntze-alfabetatzean akordio bideko urratsak eman badira ere, berrantolaketa airean dago. Zer esanik ez, transmisio alorreko plangintzari edota erabileren ingurukoei dagokienez. Gordinago dute egoera Nafarroan, ofizialtasuna osoki bermatu gabe, eta zer esanik ez Iparraldean. Koordinaziorik ez da bestalde, Euskal Herria osatzen duten hiru eremu politikoaren artean, eta, oro har, inork ez du ukatzen, nahiz eta hainbat urrats eman diren, euskara egoera larrian dela.

Mintegi honek ez du noski, gaisotasun guztion aurkako txertorik asmatuko, nahiz eta nazioarteko esperientzietan ikasteko nahiz ikusteko asko izan. Sikiera nazioarteko begien aurrean hizkuntz gutxituen garrantzia azpimarratzeko balioko balu, gaitzerdi. Izan ere, ospatzeko gutxi baitu mintegi honek, eta bertan aurkeztu diren herrien errealitateak. (Ea mintegiaren ondoren, ondorioz ez baita izango, administrazioetarako hizkuntz plangintzek, Euskararen Aholku Batzordeek, eta bestek, aurrera egiten duten).

KOMIKIGINTZAK ehun urte betetzen dituen honetan, «Komikiak 100» deituriko erakusketa ibiltaria zabaldu da, Hego Euskal Herriko 18 herritako kultur etxeetan zehar ikusgai izango dena. Tipula ekoizetxeak hartu du bere gain antolaketa, Eroski eta Eusko Jaurlaritzaren laguntzarekin (mezenazgo pribatuaren bi adibide esanguratsu bildu ditugu kronika honetan).

1918an «Euzko Deya»-n Teles eta Niko bikotea kaleratu zenetik, euskara eta komikia besotik helduta ibili dira, urte luzetako historia osatuz. Honen berri eskainiko du erakusketak, egungo autore eta eredu ezagunetara birtarteko bidai luzean. Bederatzigarren artea bizi-bizian ezagutzeko parada beraz, eta kulturaren lurralde honi bisita egitekoa, aspaldiko partez.

J.J. PETRIKORENA

UHATZAINDIKO URAZ BUSTI

Euskal Herriko zatiez (III)

E**GUN**, mugaz bi aldeetako bi zatien izendatzeko, 'iparraldea' eta 'hegoaldea' erraiten dugu gehien bat, euskalzale-abertzaleek bederen. Alta bada, akatsik badu formulazio horrek ere. Eiki, Zuberoa, Nafarroa Beherea eta Lapurdi bezain iparreko dira Gipuzkoa eta Bizkaia, bai eta beste bi lurraldeetako zati batzuk ere (Batzango ibarra bereiziki), ipar izarrari begira, mendiari bizkarrez baitaude, gure ber latitudean.

EZ ote litzateke zuzenago 'ekialdea' eta 'mendebala' erraitea, edo 'sortaldea' eta 'sartaldea'? Ezen euskalkiak ez dira ipar eta hegoaldearen artean zatitzen: mendebaletik ekialdera banatzen dira, bakoitzak muga edo/eta mendien gailurra gainditzen duenarik. Mendebalekoak dira, duda barik, bizkaiera eta horren askaziak (Arabakoa euskara eta Gipuzkoako sartaldean mintzo dena); ekialdekoak zuberera, erronkariara, baxe-nabarrrera mota bat bederen, Saraitzura gainditzen dena, eta hegoaldeko (ai!) goi-nafarrera; erdikoak beraz lapurdiera (lapurtera), gipuzkera eta iparraldeko (berriz ai!) goi-nafarrera.

Baina formulazio horrek ere akatsik baluke, batetik galdu direlako zoritxarrez euskalki batzuk, bestetik 'iparralde' ta 'hegoalde' nozioak hor sartzen direlako bi goi-nafarrera moten identifikatzeko, azkenik eta oroz gainetik bi Estatuetako bi zatien erakusteko ez baitu balio.

JEAN LOUIS DAVANT

FORMULAZIO hobe bat litzateke agian gaurko hiru eskualde ofizialen gain finka daitekeena: 'mendebala' edo 'sartaldea' litzateke beraz Erkidego autonomia, 'hegoaldea' Nafarroa Garaia, 'iparraldea' gaurko bera. Baina hori ere ez legoke akatsik gabe: 'hegoaldea' baino zuzenago litzateke 'hego-ekialdea' eta 'iparraldea' baino 'ipar-ekialdea'... Konplikatu... Gainera bi Estatuen arteko binomia ez du garbi erakusten, nahiz erran dezakegun 'sartaldea', 'Nafarroa' eta 'iparraldea', sotilago bailitzateke, adierazgarriago ere agian.

Azken batean, errezena ez ote da 'iparraldea' eta 'hegoaldeaz' mintzatzea? Baina ahal den aldi oroz, zehaztasun gehiago behar da toki jakin edo euskalki baten aipatzerakoan. Adibidez 'iparraldeko euskarak' ez du ezer adierazten, lau euskalki baititugu hemen ere, horietarik biga literaturan erabiliak: lapurdiera (lapurtera) eta zuberera. Halaber, Zuberoaz mintzatzean 'iparraldea' erraiteak ez du balio: 'Zuberoa' erran bedi eta kito! Eta ber gisan edozein lurralde zehatz aipatu nahi delarik.

Baina gauza bat segura: muga hori ezabatu behar dugula zangopilatuz, gure oinez tapikatuz, eta lehenik gure burutik haizatuz.

TXUTXU - MUTXUKA

«XIRU 7» HIRU EGUNEZ GOTÄNE-IRABARNEN

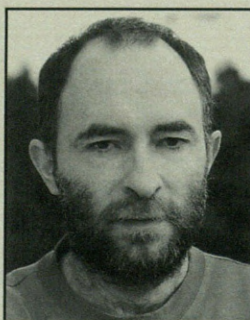
ZUBEROAKO Uhaitza Kultur Etxea eta Euskal Kultur Erakundeak antolatutik, martxoaren 29, 30 eta 31n burutuko dira «Xiru 7» ekitaldiak Gotañe-Irabarnen. Lehen egunean, «antzerkia, musika eta erritoak» gaiaren inguruan hainbat arizale eta mintzalari bilduko dira; bigarren, pastoralaren zati bereziak taularatuko dira, kontalari, musika jole eta dantzarien eskutik. Ondotik, Garazi musika taldeak alaituko ditu gaueko ordu txikiak. Azken egunean jai eguna izanen da, mezarekin hasi, bazkaria gero, eta ikusgarri eta dantzaldiarekin amaituz. Bertan, txaranga, akordeoilari eta «Xirulari» taldekoek joko dute.

NOR - NORI - NOR K

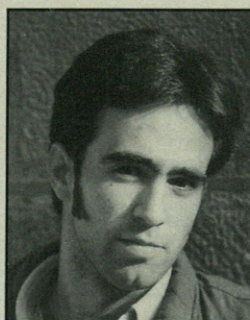
JOSE LUIS HERRERO

gose greba mugagabeen jarri da LABek Leioako kanpusean duen egoitzan, Euskal Herriko Unibertsitateko buruek irakasle kaleratuen auzia konpontzeko interesik ez dutela eta euren aurka «indarrean dagoen jarrera errepresiboa» salatu asmoz. Oinarritzko aldarrikapenak, irakaslego propioa eta kontratu duinak izateagun onartuak direla eta aurrerapausoak eskatzen dituzte ●

J. SAGASTIZABALI

umorezko lerroak irakurriko dizkiogu oraingoan ere. Hain arrakastatsua suertatu den «Kutsidazu bidea Ixabel» liburuaren ondoren, «Zorotarikoeuskal hiztegia» osatu du (ezaguna den beste hiztegi baten erreferentzia eginez), hau ere Alberdania etxearen eskutik. Liburuan, umorez tintatutako hitz multzoa aurki daiteke, horietarik batzuk berak sortuak. «Ostiral» sailean argitaratuko da, apirilean ●

HARKAITZ CANOK

bere lehen eleberria plazaratuko du, «Beluna jazz» titulupean. Bertan Bob Ieregi tronpetista beltzaren istorioak kontatzen dira; guraso euskaldunak dituen Bobi, Europara etorri ondoren, gertatzen zaizkion komerietan osatu du obra Harkaitz Canok. Susa etxeak kaleratuko dio lana, apirilean. Aurretik, «Kea behelainopean bezala» poesia liburua (Susa) eta «Radiobiografiak» (Elkar) plazaratu ditu autore lasartearrak ●

TEILAK

■ EUSKAL JAKINTZA GAURKOTZEKO PROGRAMA

EUSKO Ikaskuntzak «Jakitez» programa martxan jarri du datozen hilabeteotarako. Euskal Herriari buruzko jakintza gaurkotzea dute helburu ikastaroek, eta eusko ikaskuntzetan adituak diren ikertzaile berriak biltzea. Joseba Agirreazkuenaga Eusko Ikaskuntzako lehendakariordearen esanetan, ikastaro hauek «Euskal Herriari buruzko jakintza sistematizatu, zabaldu eta belaunaldi berriak bezteko beharburuarekin aurkezten ditugu». Ikastaro hauek profesionalei zuzenduta daude bereziki, askotan hauek ere ez baitute Euskal Herriari buruzko informazioa jasotzeko astirik ere. Baina profesionalei ezezik, masterrak, doktoretza... eta beste egiten ari direnek ere izena eman ahal izango dute bertan. «Jakitez» programak guztira 250 ordu iraungo ditu eta 100 doktore izango dira bertako irakasleak.

■ AURRESKULARI GAZTEEN TXAPELKETA

HAURREN Gipuzkoako X. Aurreaskulari Txapelketa ospatuko da martxoaren 16 eta 17an Errenteriako udal pilotalekuan. Zazpi urtetik hamabostera bitarteko dantzariak dute parte hartzeko aukera, eta bi sailetan banatuko dira: zazpi urtetik hamabi bitartekoak batetik, eta hamabitik hamabostera bitartekoak bestetik. Martxoak 16an kanporaketa jokatu da eta 17an finala. Aurten, gainera, orain arteko txapeldunak omenduko dira.

Jose Antonio Retolaza, «Kili-Kili» aldizkariaren sortzailea

«Ez dago euskararen aldeko bene-benetako borondaterik»

O horezko bazkide izendatu du EIZIE elkarteak bere azken ekitaldian Jose Antonio Retolaza, azken hogeita hamar urteotan «Kili-Kili» aldizkariaren bidez egindako itzulpen lanari omen eginez. Bost seme-alabaren aita, Muxikan bizi da, eta begi bateko ikusmena hondatuta duelarik ere aldizkariaren mamia eta edukia lantzen jarraitzen du.

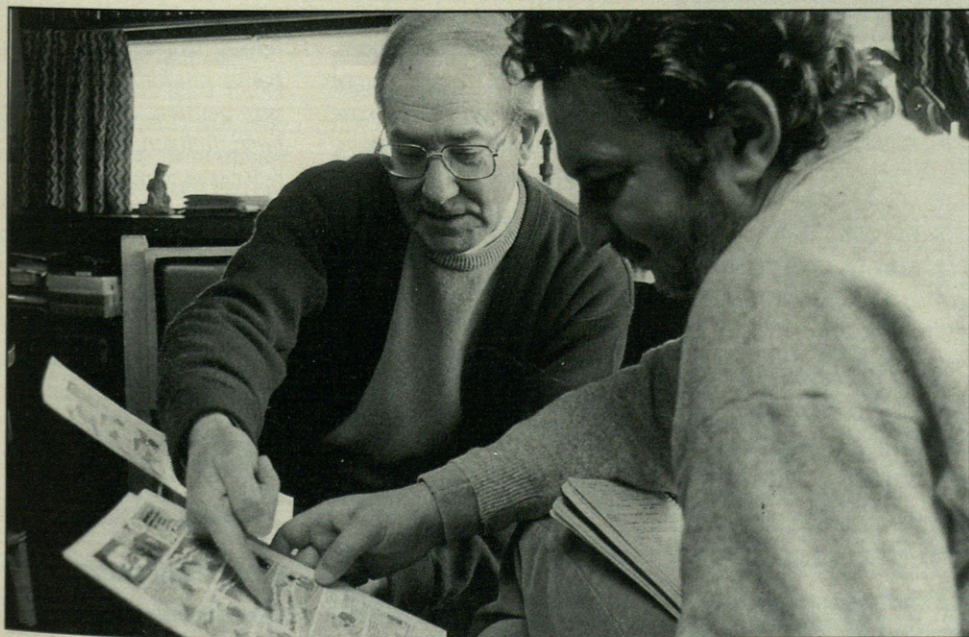
JOSE Antonio Retolazak luzaz egin digu berba, eta elkarri agur esateko ordua iri-

tsi zaigunean gure berriketaldi luzea laburtzeko lanak izan beharko nituela esan

dit. Halaxe izan da. Hasi ere, «Kili-Kili» aldizkariaren sorrera eta nondik norakoa

kontatzen hasi zaigu baina, azkenean iritzi eta oroitzapenen arlora jo dugu, datu biografikotan zirristaka.

J.A. Retolaza Bilbon jaio zen, eta bertako Merkatal Eskolan ziharduen ikasten, hamazortzi urterekin abade egiteko deia bere baitan aditu zuenean. Ordurako euskara ahaztuta zeukan, «*memoria pasiboan*», berak aitortu digun legez, «*txikitan hemen Muxikan euskaraz egiten sortu, gero Bilbora joan eta ahaztu egin nuelako; Gasteizko apaiztegian ene ikaskide baten aitak euskaraz egin eta ulertu ez nionean hain lotsatu nintzen ze, ikasteari ekin nion*». Latina eta grekera Zamarriparen gramatikarekin ezkutu-tartekatu behar izan zituen. Gerra ondoko urte ilunak ziren. Gerrateko oroitzapenak biziak ditu, hala-nola etxetik hain argi ikusten den Bizkargi mendiko gudaldiarena, edo «*bantxe, bilerrian, fusilatu zuten batena, ze bidean gero eroaten ikusi eta etxetik entzun genituen tiroak*». Ur-

Retolaza jaunak eta lankide talde batek lanean darrai «Kili-Kili»-rekin. (A.: Alberto Elozegi).

«Euskara banekien, baina berba egiten ez; gaztetxoei dantza irakasteko aitzakiaz ikasi nuen, bizia, zeharretakoa»

te hitsak. Apaiztegia bertan euskara lantzeko gelatxo bat eskatu zuten, «eta oraindio ere bizi den batek—izena ere esan digu— baimena eman zigun, nahiz eta bere argimutilean Espainiako bاندера hantxe eduki eskegita. Zamarriparen gramatika eta Mendizabalen hiztegitxoak geneuzkan eta, ni ikasiagoa nintzenez, besteei irakasten nien, Uriarte orain gotzaina denari edo Manterolari, adibidez».

Muxikaren eragina

GURE solaskideari gaztetan Muxikan izandako bizipenek arrasto sakona utzi zioten. «Euskara banekien, baina berba egiten ez; uda bitan etorri nintzen hona, eta nik hemengo gaztetxoei dantza irakasteko aitzakiaz euskara ikasten nuen, bizia, zeharretakoa». Fun-tsezko kontzeptua du Retolaza jaunak «zeharretako euskerea», horren bidez adierazten duena berdinkideen artean mintzatzen garenetan erabili beharreko euskara bizia izanik. «Kili-Kili» aldizkariaren bidez egin nahi izan duen lana ildo horretan joan da, eta oraindik ere halaxe doa.

«Kili-Kili» aldizkaria berak sortu zuen, berak egiten zituen testuak, eta berak osatzen zituen marrazkiak ere. Izan ere, aldizkariari izena eman ziona halako pertso-

«Omenaldiei orain esaten diet baietz, lanean nagoen bitartean, ezen gero ez etorri niri halakoeekin». (A.: Alberto Eloseggi).

naia bat zen, ume euskaldun bat. «Orduan psikopedagogia ikasi berritan eta euskararen egoera ikusita, balako pertsonaia euskaldun bat sortzea pentsatu nuen, ume bat, ume euskaldunei euskara bizitzen irakasteko, zeren eta umeek euskara zekiten, baina ez zuten euskara bizi. Bihozkada bat izan zen. Gero umeekin gutunketa hasi nintzen. Zelan? Bosgarren alean—diosku Retolazak—. Ume hori gaixotu egin zela idatzi nuen aldizkarian, 'zuen moduko umeak erdaraz

bitz egiten aditzean gaixotu zait barrua; idatzi egidazue gutun bat esanez euskaraz egingo duzuela eta ni sendatuko naiz' esan eragin nion Kili-Kiliri. Ez dakizue zenbat gutun jaso nituen, zenbat ume idatzi zidan».

Teilatubako ikastola

HARREZKERO hartu zituen gutun guztiak gorderik ditu Retolaza jaunak. «Kili-Kili» teilatu bako ikastolea zen, klandestino biburtu zen; errepresioa etorri zitzaion, borraitino, eta aldizkari

«Alderdien jokabidea euskararentzat ez da ona izan, eta errakuntza denak sartzen ditut, EAJ nahiz HB nahiz beste edozein»

egin beharrean 'Cuadernos unitarios' zirelakoan atalean sartu genuen argitalpena, ni orduan Bilboko San Antonen nengoela baliatuz». Gure solaskideak gauza eta gertaeren memoria bizia gordetzen du. Bizkaian zazpi mila ume, Gipuzkoan zenbait gutxiago, Nafarroan bezalaxe edo, eta Araban bostehun edo laurhun izan zituztela dio, Iparraldean ere zabaltzen zelarik. Bada, azken go-goeta horren haritik euskalkien arlora etorri gara halako batean.

«Pertsonaia bertako egin genuen, tokian tokiko egin, tokian tokiko euskara erabiliz. Argi ikusten zen euskara batu bat behar zela, baina lehenago bakoitzak berea sendotu behar zuela uste genuen. Ni neu herriz berri ibiltzen nintzen—dio Retolazak iragan minez kutsaturik—, han edo hemen autoa geratu eta umeekin bitz egiten, eta, adibidez, Nafarroako euskara zoragarria aditzean poztu egiten nintzen, eta buraxe egiteko esaten nien umei. Retolaza eta «Kili-Kili» teilatu bako ikastola-ren oinarriak hiru ziren, «etxea, kalea, joko» berak dioskunez.

Desengainua

«HIRU Diputatu Nagusiei ere berdin esan diet—denboran barrena jauzi eginez orain-

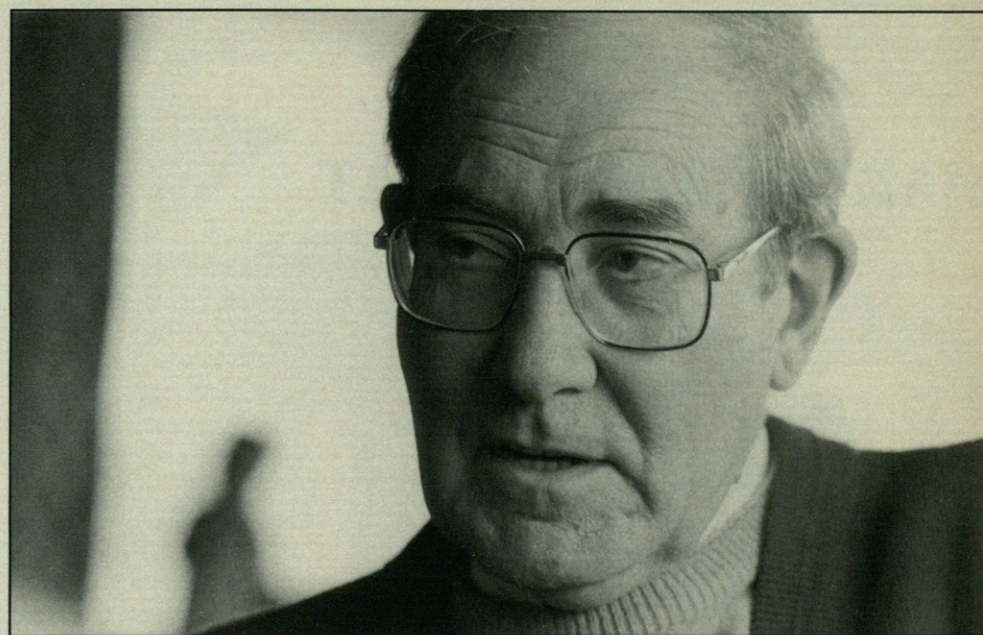
gora etorri da—. Nik ez dut sinesten eskolako lana nabikoa denik, orain dela hogeita hamar urte umeeek euskaraz pentsatzen zuten, eta orain osteraz erdaraz egiten dute euskal bitzak erabiliz. Esan diet bada, geratu eta hausnartu egiteko unea da hau, alde batera utzita estatistikek diotena, zeren estatistikak alderdiei ondo datozkien arren, ez dago bizkuntzaren aldeko bene-benetako borondaterik. Alderdien jokabidea euskararentzat ez da ona izan, eta errakuntza denak sartzen ditut, EAJ nabiz HB nabiz beste edozein»

Adorea eta kementa hain agerian dituen gure solaskideari etsipena nagusitzen zaio, eta argi dio: «Desengainu itzela hartu dut, Franco bizi zela egun batean Euskadik bere agintaritzaz izango zuela amesten nuenean ez nukeen oraingoa gertatu beharko zenik sinetsiko. Baina herri bera da erruduna, balako agintariak hautatu dituelako».

Omenaldiak

ORAINSU EIZIEK ohorezko bazkide izendatu duela eta, «omenaldiei orain esaten diet baietz, lanean nagoen bitartean, ezen gero ez etorri niri omenaldiekin eta balakoekin».

Herrian ere egin diote halako bat, Areatzak (Muxika) eskola oparoko bertsolarien parte hartzeaz. Harro dago bertsolaritzaren gailurrekoak diren Jon Lopategi, Enbeitarrak eta Ireneo Ajuariak eskaini zizkieten ber-

Garaikoetxearen agintaldian Euskara Aholku Batzordeko partaide izan zen. (A.: Alberto Elozegi).

tsoekin. «Oso okere ez banago neu izan nintzen Balendin Enbeitarekin berba egin zuen azkena, telefonoz; eskegi baino ez eta hantxe jausi zen». Orain, aldiz, Onaindia hil dela eta, ez ote den joan doan mundu batekoa sentitzen galdetzeko adorea bildu dut. Baietz erantzun du, eta negar egiten duela esan digu, «negar, malkoagaz; Lino Akesolo lagun mina hil zenean legez, edo orain Juan Angel Etxebarria adiskide gernikarra hil denean legez».

Enbor sendoko ezpala dela igertzen zaio, hala eta guztiz ere. Sendotasun horren lekuko dugu apaizgoari uzteko izan zuen zergatia. «Euskararen alde egiteko balio ez zuen elizaren barruan abade izaten ezin jarraitu nuela esan nion apezpikuari, aitortu digu.

Euskara bere bizitzako bizkarrezur eta jomuga dituen gizon honen izena aipatzea eta lana aztertzea ezinbesteko izango dugu

euskara berpiztearen aldeko historiaren hogeita hamar urteon gainean jardutean.

EDORTA JIMENEZ

«Franco bizi zela Euskadik agintaritzaz izango zuela amesten nuenean ez nukeen oraingoa gertatuko zenik sinetsiko»

oskorri & maskarada "landalan"

ARGIA
-ren laguntzaz

BAIONA SALLE LAUGA
Martxoaren 16an, larunbatarekin
Gaueko 9etan

ESKAINZA BEREZIA

ARGIA REN

HARPIDEDUNENTZAT

ARGIAren harpidedun bazara

ZEREN ZAIN ZAUDE?

Orain, gustoko tituloa eskura dezakezu prezio ezin hobean

gutxienez
kalean
baino
% 25a
merkeago

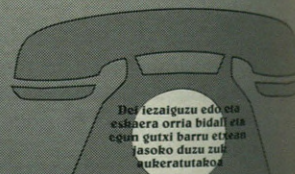
Kaseta

1.350 pzta.

Konpaktoa

1.875 pzta.

Nobedade honetaz gain beste hainbat dago aukeran. Nahikoa duzu dei bat egitearekin eta behar duzun informazioa izango duzu

Dei lezaiguzu edo eta eskuera orria bidali eta egun gutxi barru etxean jasoko duzu zure aukeraturakoa

943 - 37 15 45

ESKAERA ORRIA

Izenburua	Prezioa	Kopurua	Guztira

Kobratu beharreko kantitatea

Transferentzia: Euskadiko Kutxa 3035 - 0036 - 19 - 0360030651 Ondorengo datuekin batera ingresoaren agiriaren kopia bidali behar da.

IZEN ABIZENAK

KALEA

TFNOA

PROBINTZIA

HERRIA

HARPIDETZA ZBKIA.

ZBKIA.

PISUA

LETRA

KODE POSTALA

KONTUTIK

SINADURA

HARPIDETZA ZBKIA.

TITULARRAREN IZEN ABIZENAK

BANKU EDO AURREZKI KUTXA

KONTU KORRONTEA / LIBRETA

SUKURTSAL HELBIDEA

Entitatea

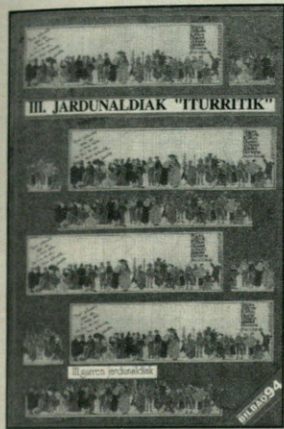
Sukurtsala

K.D

Kontu zenbakia

SINADURA

LIBURUAK

**«ITURRITIK» III.
JARDUNALDIAK**

BILBOKO UDALA, 207 or.
Bilboko Udaleko Euskara
Batzordeak 1994ko maiatza

tzear antolatu zituen «Iturritik» jardunaldietako hitzal-diak biltzen dituen liburua dugu honako hau. Bertan, Patziku Perurena, Iñaki Iri-goien, Daniel Landart, Beñat Achiary, Eduardo Gil, Sabin Bikandia, Jose Angel Irigaray eta Aingeru Zabalak eman zituzten hizketaldiak aurkitu ahal izango ditugu. Hizlariaren antzera, aieratu-tako gaiak ere ugariak dira: kolore eta zenbakien esanahi desberdinak, euskal dantzaren nondik norakoak, txistu eta danbolinaren bilakaera... euskararen iturri zaharreko ur berria dastatu dutenen iritziak finean ●

**«PEDROT XO»
AUTOREA: MARTIN
UGALDE**

ELKAR, 199 or.

Gerra inorentzat gozoa ez bada, gerra ondoko garaia bereziki gogorra izaten da galtzaileentzat. Sufrimendu hori zer den bere larruan frogatua duen Martin Ugaldek frankismoeko zapalketa zitala jasandako familia baten inguruko eleberria idatzi du.

Martin Ugalde Orradre Andoaianen jaio zen 1921ean. Gerra garaian ihes egin behar izan zuen eta ondoren Venezuelan hasi zuen bizi berri bat. Bere liburuen artean, «Hiltzaileak», «Mantal urdina» eta «Bihotza golkoan» aurki ditzakegu ●

RITXI LIZARTZAREN BEGIETAN

Galtzaileen literatur emaitza tragikoa

Idazle nafarrak bere gustuei jarraiki eskaintzen digun bilduma honetan, Hitlerrek ezabatu, ahaztarazi, torturatu eta hil zituen zenbait idazle alemaniar espresionistek dute topaleku. Gil Berak esan bezala, nazien eragina ia egun arte luzatu da, 80. hamarkadan hasi baitziren berriro ere ezagutera ematen Tristan Tzara, Bertold Brecht, Thomas Mann ospetsuen garaikide eta zenbaitetan lagun ere izan ziren honako idazle lanak: Else Lasker-Schüller, Ivan Goll, Claire Goll, Paula Ludwig, Ernst Toller, Armin T. Wegner, Albert Ehrenstein, Walter Mehring, Klabund, Erich Mühsam, Ferdinand Hardekopf eta Max Hermann-Neisse.

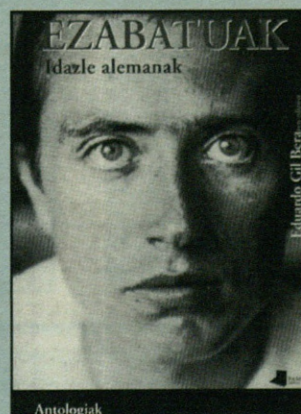
Juduak, komunistak omen, anarkistak... edozein arrazoi zen on Reichen kondena jasotzeko. Hori omen da idazle hauek bateratzeko azaleko arrazoiak.

Baina euren bizitzetan eta batez ere euren lanetan –Gil Berak eskaini digun aukera hagitx mugatua– murgildurik, beste arrazoirik ere topa daiteke gehientsuenen lanetan ageri den leit-motiv gisa: maitasunaren mina, herrimina, mina, desherria, heriotza.

Gil Berak bakezale, erdi profeta –gerra zetorrela iragarritz–, galtzaile eta desherriratu moduan aurkezten dizkigu; Europan urte haietan bizi zen giro nahasi eta arriskutsu eta era berean askearen lekuko eta berriemaile dira.

Aukeraketaz gain, itzulpenak ere idazle nafarrak egin ditu, aldeztu aurretik poesia itzultzea ezinezkoa dela iragaritzen badu ere. Ederrak dira itzulpenak –batzuetan hermetikoegiak agian–, eta egileen literatur baliapideak gordetzen saiatzen da, nabarmen Erich Mühsamen «Iraultzailea» poeman.

Beraz, oso bilduma interesgarria eta

**«EZABATUAK»
EDUARDO GIL BERA.
PAMIELA**

ezezaguna aurkezten digu Gil Berak liburuki honetan, bibliografia zabal batez hornitua eta edizio zaindu batean. Poema umil eta urri hauek benetan bizten baitute idazle horien banan-banan ezagutzeko gogoak.

«TEO LAGUN BATEN ETXEAN»

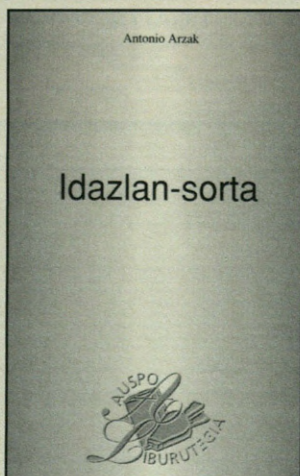
AUTOREA: VIOLETA
DENOU
ELKAR ETA TIMUN MAS,
28 or.

Teoren abenturek haurren heziketan zeregin garrantzitsua dute: laminak ikusi eta egoerekin identifikatzen diren bitartean ikasi egiten dute. Gainera, sail honetako liburuen azkenengo orrialdeetan guraso eta irakasleei zuzendutako ohar didaktiko batzuk agertzen dira. Haurra eguneroko bizitzan inguratzen duten zenbait gauza, gertakizun eta egoerari buruz jakinmina sortzeko pentsatuak daude testuak.

Ipuin honetan Susana bere lagunaren etxera joango da Teo eguna pasatzera, eta jolasteaz gain, bere lagunaren etxean gauza berri asko ikusi eta ikasiko ditu, beste kultura eta ohitura batzuk ezagutuko ditu Teok ●

«IDAZLAN-SORTA»
AUTOREA: ANTONIO
ARZAK
SENDOA, AUSPOA SAILA,
220 or.

Donostiar idazle honek jenero asko jorratu zituen: poemak, hitz-neurtuak, kontakizuna, kazetaritza... gai nagusitzat amodioa hartuz. Baina ez gizon-emakumeen artekoa, baizik eta Euskal Herria, euskara, kristau fedea eta lagunena baizik. Gure arteko erromantikoaren artean kokatu beharko genuke, eta Donostiako XIX. bukaerako euskal idazlearen artean. Liburu hau Donostiako Euskararen Udal Patronatuaren laguntzaz argitaratu da, Donostiako herri-literatura berreskuratu eta ezagutzera emateko ●

«BOSTAK PRIMERAN DABILTZA»

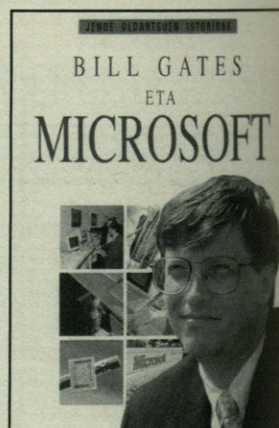
AUTOREA: ENID BLYTON
ITZULTZAILEA:
MARGARITA ALTUNA
ELKAR, BOSTAK SAILA,
196 or.

Sail honetako liburuetan bost lagunek dituzten abentura eta misterioen berri ematen zaigu. Ane, Dick, Julen, Gorka eta Tim txakurrak osatzen dute boskote bihurri hau. Denak elkartzen direnean, inork ez daki zer gertatuko den, baina beti egoten da argitu beharreko misterio bat, beti harrapatu behar den gaizkile bat. Liburu hau irakurtzearekin batera zu izango zara korapiloa askatuko duena, eta liburuaren tituluak esaten duen bezala, primeran pasako duzu lagun hauekin ●

«BILL GATES ETA MICROSOFT»

AUTOREA: DAVID
MARSHALL
ITZULPENA: MARIVI
APRAIZ ETA J.A.
SARASOLA
IBAIZABAL, JENDE
OLDARTSUEN
ISTORIOAK, 64 or.

Microsoft, seguruenik, munduko *software* konpainiarik ezagunena da, eta horrela izaten jarraitzea gustatuko litzaioke Bill Gates-i, enpresaren zuzendari exekutiboari. 70eko hamarkadaren erdialdean, bulego askotan ez zegoen ordenagailurik eta etxe gutxitan aurki zitekeen. Bera eta Paul Allen-ek egoera hori aldatu egin zuten. Munduko pertsona aberatsenetarikoaren biografia dugu hau ●

Hontza
LIBURUDENDA

Okendo kalea, 4
Tel. 42 82 89 Faxa: 43 12 56
20 004 DONOSTIA

«KARMEL»

URTARRILA-MARTXOA,
214. ZENBAKIA

«Karmel-en zenbaki honek arreta berezia eskaini dio hil berri den Santi Onaindiari, aldizkariaren sortzailea izandakoari. «Euskal letrai emana» izenburupean, haren bizitza eta lana gogoratu ditu Luis Baraiazarrak. Honez gain, Bizkaiko udal-erri txikiak izan ditu mintzagai Patxi Juaristik; Teresa Lisieuxkoaren heriotzaren mendeurrena atetean daukagula eta, bere ekarpenaz aritu da Andoni Osea (eta hiru olerki azpimarratu dizkio Luis Baraiazarrak); Mikel Kaltzakortak izen propioen deklinazioaz jardun du; eta Ana Urkizak «Bilaketa baten prozesua» deitu testuan, etxe bat bilatzeko zailtasunak dituen aipagai ●

«HAU EZ DA IPUINA»

DENIS DIDEROT
ITZULTZAILEA: IÑAKI
IÑURRIETA
IBAIZABAL, LITERATURA
UNIBERTSALA, 113 or.

Lehen idazle profesionaltzat jotzen den Denis Diderot (1713-1784) «Entziklopedia»-n egindako lanagatik ezaguna bada ere, jenero guztiak jorratu zituen, saia-kera, antzerkia, kritika... tar-tean ipuin hauek direla. Kontatzea bera bihurtzen du gogoetagai «Hau ez da ipui-na» honetan, «idazketaren abentura»-ren zurrunbiloan buru-belarri sartuta. Obra modernoa eta ironiaz josia.

Iñaki Iñurrietak egin du itzulpena. Aurretik, T. Capote, J.D. Salinger eta J.G. Frazer moduko autoreak euskaratuak ditu ●

«DRAKULAREN ETXEAN»

BRAM STOKER
ITZULTZAILEA:
JOXEMARI AZURMENDI
ELKAR, BRANKA SAILA,
73 or.

Drakula, gaueko izaki misterioitsu guztien errege eta literatura alorreko mitorik iraunkorrenari zabaldu dizkio Elkarrek ateak, Bram Stokerrek sortutako obra gureganatu asmoz. Idazle dublindarraren bi ipuin aukeratu ditu horretarako, «Epailearen etxea» eta «Drakularen gonbidatua» izenekoak. Bata zein bestea irakurlea larritzea eta beldurra eta ikara eragitea dute xede. Drakula ondoan duzula sentiaraziko duzu behin liburua irakurtzen hasita... ●

«SUTONDOKO SOLASALDIA»

JUAN MARTIN IRIONDO
IBAIZABAL, GAZTARO
BILDUMA, 115 or.

«Sutondoko atso-agurek/txaramel zoliak/ irudime-narekin/ sortu ipuin eztiak./ Orain lekukoa hartuta/ txanda da geurea/ ohiturari jarraituz/ zaletu gazteak». Hitzaurrean datorren bertso honek jasotzen du liburua-ren mamia, garai batean sutondoan egiten ziren solasaldiak gogoratuz. Ipuin zaharrak jaso ditu beraz, Juan Martin Iriondok, gero eta ahaztuagoak ditugun sineskera, pentsakera eta portaeraren lekuko izateaz gain, ahozko literaturaren uztza aberatsa agerian uzten dutenak ●

BILDUMA BERRIA
bonardi '96
MULTIOPTICAS ENKLSUBA

2.850
PTA

Hona hemen MultiOpticasen Bonardi bilduma eskusiboa adin guztietara, gustu guztietara eta aurrekontu guztietara egokitzen diren ereduak. MultiOpticasen bermarekin 450 saltokitan. Eta prezio ezinobean. Gastatu gabe gustagarri izateko.

**Asko Gustatzeko.
Gutxi Gastatzeko.**

ZINKUNEGI
MULTIOPTICAS
ZERBITZU OPTIKOETAN 1 Zba

Hernani, 4 - DONOSTI

Jose Ramon Goyoso da «Luar» galiziar saioaren zuzendari eta aurkezlea.

'Morriña' asetu asmoz

Igande goiz batean Euskal Telebistako bigarren katea piztu duen bat baino gehiago harriturik geratuko zen ziurrenez, ETBn galegoz entzutea ez baita ohikoa. Bi urte dira, Euskal Herrian bizi diren galiziar batzuen eskaeraren ondorioz, igandeetan «Luar» saioak lekua duela. TVGk, Galiziako telebistak eginiko saioak igandero Galiziako herri musika gerturatzen digu, galiziar eta ez galiziarroi.

«MORRIÑA» deitzen diote galiziarrek herriminari, eta horretxek bultzatuta Euskal Herrian bizi diren galiziar askotako batzuek Euskal Telebistakoei egin zieten eskaera berezia. Talde honek, Euskal Telebistako zuzendaritzara jo zuen duela bi urte inguru, eta Television de Galiciako saioaren bati tarte egingo ote zioten eskatu. ETBkoek ameto eman eta harrezkero, igande goi-

zetan, 10.55etan «Luar», galegoz eginiko saioa Euskal Telebistako bigarren katetik eskaintzea hitzartu zuten telebistek.

Saioaren eduki nagusienetakoa herri musika da, Galiziakoari batik bat, eta beste hainbat herrietakoei ere tokia egiten dietela. Galizian ostiral gauean eskaintzen dute, eta azken bi urteetan «Luar» izan da gau horretako saiorik ikusiene-

takoa. Saioaren zuzendari eta aurkezle den Jose Ramon Gayosok aitortzen duenez, era guztietako jendeak, haur, gazte eta nagusienek ere ikusten dute «Luar». «*Bi-hotzera zuzenean heldu nabi digu eta hori herri musikarekin lortzen digu. Telebista askotan jendearengandik urrunegi dago, eta gure saioa urruntasun hori apurtzen saiatzen da. Ni behintzat muñeira bat,*

entzuteak izugarri buntitzen nau, eta Galiziatik kanpo entzuten baldin badut areago.

ETBn igandeetan eskaintzen dutena ostiralekoaren laburpena izan ohi da, berez duen bi orduko iraupena erdira mozten dutela. Igande goizean ere jarraitzaileak baditu, Jose Ramon Gayosok dioskunez: «*Jarraitzaileak baditugu, askotan deitu izan digute hauek. Adierazi digutenez, igande goizean izatean, bideo grabagailuak jo eta su aritzen dira lanean, goiza ez baita ordurik onena. Hala eta guztiz ere, ETB moduko telebista kate autonomikoak gure saioa eskaintzeaz barro gaude, gure kultura zabaldu abal izateko bidea baita.*

Norabide bakarreko trukea

ORAINGOZ behintzat, norabide bakarreko trukea izan da, eta Jose Ramon Gayosok aipatzen duenez, «*gustatuko litzaidake Euskal Herriko musika jasotzea saioan, behar baino gutxiago jasotzen baitugu gaitasun ekonomikorik ez dugulako horretarako.*

Bestalde, Jose Ramonen aburuz, ulergaitza da parabola baten bitartez BBC, CNN edo beste hainbat telebista jaso ahal izatea, eta alderantziz, hurbilagokoak diren TVG, ETB edo tanke-rako beste edozein telebista ezin jasotzea.

«Luar» amaitzean, Jose Ramonek aipatzen duenez, besteren bat izango da Euskal Herrian bizi diren galiziarren *morriña* asetuko duena, bidea irekirik baita-go hurrengorako.

ARRITXU ZELAIA

Iñaki Pangua: «Hiriek duten bizitza propioa jaso nahi izan dugu»

Iñaki Pangua dokumental ugari zuzendu ditu azken urteetan. «Divulgación científica», «Grandes películas» eta beste hainbat saio interesgarri. Egun asteazken gauetan ikus dezakezuen «Gure hirien itzala» ere berak zuzendu du, gure hirien ikuspegi eder bat agertu asmoz.

Zertan datza «Gure hirien itzala»?

Euskal Herriko hirien bizitza ikuspegi ezberdin batetik agertzen saiatu gara. Gaur egungo bizitza azkarra eta joan-etorri etengabea alde batera utzi, eta hiriak ordu erdiko lasaitasunez ikusteko, gozatzeko aukera eman nahi izan diogu ikusleari. Horretarako Donostia, Iruñea, Bilbo eta Gasteizko

txoko ezberdinetako irudiak, informazio eta dokumentuak agertzen ditugu.

Irudiak, dokumentazioa, argazkiak... nondik ateratu dituzue?

Irudi gehienak guk grabatuak dira. Urtebetez ibili gara ahalik eta irudi ikusgarrienak lortu nahian. Helikopteroak, garabi erraldoiak, plataforma altuetan jardun dugu hirien arima eta

poesia atzemateko asmoz. Gainontzekoa, berriz, Euskadiko Filmategiko zuri-beltezko irudi zaharrekin eta ETBko artxibotik ateratako irudiez osatu dugu.

Hala ere, aurretik dokumentalistak eginiko lana azpimarratzekoa da, ezezagunak ziren hainbat istorio azaleratu baitizkigute.

Nolakoa izan da gure hirien bizitza?

Egun ikus ditzakegun hiriak ez dira gurekin batera sortu, mendeak dituzten hiri zaharrak dira eta edozein pertsona bezala bide bat edo beste bat hartzeko aukera izan dute, hori jaso nahi izan dugu. Historian zehar izan diren gertakizun ezberdinek hiri bakoitzak zeraman bidea aldatu eta norabide berria eman diote, gaurdainoko egoerara iritsi arte.

Eguno hirien eta aurrekoen ezberdintasun nagusiak.

Abiadura. Gaur egun jendeak abiadura handiz ikusten ditu hiriak, erritmo gogor batean bizi gara guztiok. Denborarik ez dugu, ezin ditugu hiriak lasaitasunez gozatu. Orain 50 urte hiriak solasaldi guneak ziren, Kafe ugari zeuden eta hirian ibilaldirioa egitea egunerokotasunaren zati bat zen.

TXORI BATEK

ESAN DIGU

Telebista digitala jaso ahal izateko sistema berria

PACE britainiar enpresak, kable eta satelite bidezko seinale digitala jaso ahal izateko sistema berria aurkeztu berri du.

Hemendik aurrera sistema hau salgai jartzean, seinale digitalaren eraldaketaren ondorioz, etxeetako telebistak seinale digitalak jasotzeko gai izango dira.

Telebista seinale digitalaren hartzailak, ordenagailuen antzeko barne eraketa dute, hori dela eta, hainbat gaitasun eskaintzen dituzte, hala-nola sistema interaktiboetarako.

Iragarki gehiago baina motzagoak

1995ean Espainiako telebistetan 1994ean baino 122.000 iragarki gehiago izan ziren, guztira 1.292.229 iragarki izan zirela.

Baina iragarki kopurua gehitu egin baldin bazen ere, hauen iraupena motzagoa izan zen. Batez beste 28,4 segundu, 1994ko 33,3 segunduen aldean.

Iragarkigileek eta publizitate agentziek nahiago dute, iragarki gehiago emititu ahal izatea, nahiz eta iraupen motzagokoak izan.

Hirien itzalean gauza ugari daudela dio Iñakik (Arg: A. Elozegi).

JOSU ARANBERRI

■ Nirvana eta REM taldeak entzuteko aukera

Martxoaren 15ean, osteguna, REM taldearen ekitaldia eta martxoaren 16an, ostiralean, Nirvana talde estatubatuarren zuzeneko emanaldia entzun eta ikusi ahal izango duzue «Euskadi Gaztea» saioaren barnean. Kurt Covain hil aurreko kontzertu baten irudiak emango dituzte, *grunge* musika mai-

te duten guztientzat. Beraz, 15:35etatik 16:15etara musika zaleek REM egun batean eta Nirvana bestean entzunez gozatu ahal izango dute.

■ «Terminator II» filmea «Zine Oro» sailean

Igandeetan eta larunbatetan ETBk zinemari ematen dion tartearen barnean, igande honetan «Terminator II» filmea ikusi ahal izango duzue ilunabarreko 21:30etatik aurrera. James Cameronek zuzenduriko filme honetan, Arnold Schwarzenegger eta Linda Hamilton aktore ezagunak ikusteko aukera paregabea izango da. Filme honetan, bi Terminatorren arteko burruka ikusgarria ikusiko dugu. Etorkizunetik etorritako *cyborg* gaiztoari aurre egingo diola Terminator zaharrak.

■ «Magnum» telesaila eta «Daniel bihurria» ikusgai

Asteartetik, hilaren 19tik

aurrera bi saio berri izango dituzue ikusgai egunero. Alde batetik ETBn ikusi ahal izan zen aurreneko telesailak bat pantailan izango dugu berriz ere. Asteartetik aurrera egunero agertuko zaizkigu Magnum eta Higgins telebistan, arratsaldeko 15:30etan hasita. Tomas Sullivan Magnumi T.S. deitzen diote lagunek. Izaera bizikoa, emakumeak eta ongi bizitzea ditu gogoko. Horrez gain, Itsas Intelligentiako ofiziala ere bada, segurtasunean aditua eta egunero besteen alde bizi arriskuan jartzen du. 81 atal izango dituen telesail honen lehenengo kapituluaren izena, «Kontuz txinatarrekin». Bestalde haur bihurrientzako proposa gerta daitekeen «Daniel bihurria» marrazki bizidunen saio berria ikusteko aukera izango da asteartetik aurrera

arratsaldeko 19:00etan.

■ Elgorriaga-Vezprem Europako Kopan

Elgorriaga Bidasoak Europako Koparen finala jokatzeke txartela lor dezakeen neurketa ETBz jarraitu ahal izango duzue asteazkena, hilak 20an arratsaldeko 19:00etatik aurrera. Juantxo Villarrealen mutilak berriz eskuratu nahi dute Europako Kopa, eta horretarako behar beharrezkoa dute hungariar talde indartsuari irabaztea. Asobal ligan ondo ibili ez arren, Europako Kopan mailarik gorenean jokatzen ari dira eta partidugarrantzitsu honetan ezin dute huts egin.

Z A P P I N G

Hauteskundeen ondorena aztergai ATBko «Gure objetibotik» mahainguru programan

ARRASATE Telebistan, asteazken honetan hauteskundek izango dituzte aztergai «Gure objetibotik» mahainguru programan. Hemen, hauteskundek ekarriko dutenaz mintzatzeko asmoa dute lasaitasun osoz. Beste lelebista kate guztiak aurreko asteetan azterketa sakonak egin badituzte ere, ATBkoek bi aste utzi dituzte martxoaren 3ko emaitzen inguruko balorazioak egiteko. Jon Iñaki Lasak aurkeztu eta moderatuko duen saio honetan, lau gonbidatu izango dituzte mahaiaren inguruan. Herri Irratitik Alberto Gorritiberea, «Egin»etik Iñaki Altuna, «Euskaldunon Egunkaria»tik Luis Fernandez eta

Edorta Arana irakasle arrasatearra. Lau gonbidatu hauekin alderdi politikoak zein egoeratan gelditu diren, egon daitezkeen paktuak, arazo nagusien irtenbideak izango dituzte mintzagai asteazkenean ilunabarreko 21:30etatik aurrera.

Bestalde umeentzako lehiaketarekin ere jarraitzen dute asteartetan. «Barrelekaixoka» izeneko umeentzako programa hau Eider Otxoak aurkeztu du eta hiru umez osatutako bi talderen arteko lehia bizia izan ohi da. Talde bakoitzak lau frogak gaitzitu behar izaten ditu irabazi ahal izateko. Lehen frogan talde bakoitzak pertsona heldu bat eramaten du platora

txiste bat kontatzeko. Bigarrena trebetasun frogak izaten da. Hirugarrenean, talde bakoitzeko partaide batek ahalik eta denbora laburrenean ahalik eta arropa gehien jantzi behar ditu. Eta azkenengo frogak *karaoke*-a izaten da. Lehiaketa umoretsu honetan 8tik 12 urtera bitarteko gaztetxoak hartzen dute parte, Arrasateko haurrez gain Aretxabaleta eta inguruetako haurrak ere igarotzen direlarik.

Bestalde, kate berean, Tomas Axpek eta Karmele Zuazubiskarrek aurkeztu duten «Elkartean» saioan Leizetxiki Arrasate elkarteari dagokio bere maila agertzea. Badakizue, programa honetan elkarte bakoitzak elkarriazketa, sukaldeko proba eta beste zenbait oztoko gaitzitu behar izaten ditu. Ostegunean, hilak 14, ilunabarreko 21:30etatik aurrera.

Frekuentziaren jabe da Oñati Irratia

Martxoaren 1etik aurrera frekuentzia berria du Oñati Irratiak, F.M. 107,4. Frekuentzia aldaketa honekin, orain bi urte hasitako legeztatze prozesuari amaiera eman nahi diote, nahiz eta azken ikusketa baten zain egon lege hutsune hori betetzeko.

DUELA bost urte hasi zen Oñati Irratia bere lehen emanaldiekin. Probisionalki 102 FM frekuentzia hartu eta oñatiar guztientzat beren lehen irratsaioak eskaini zituzten. Hala ere, garai hartan Eusko Jaurlaritzak ez zeukan garatuta udal irratiei buruzko arautegia eta irratia libre bezala jardun dute urte hauetan. Urteak joan urteak etorri, Eusko Jaurlaritzak udal irratiei dagokien araudia garatu du, azkenik, baimenak lortzeko prozedurak

zehaztuz. Honela, Oñati Irratia bere egoera normalizatu nahian ibili da azken urteetan, egun azken pausoetan murgildurik egonez.

1994tik hona bide hori osatzen eman dituzte Miren Urkiola Oñati Irratiko ki-dearen esanetan. «*Frekuentzia eskaera, irratia hipotetikoaren txostena, euskaldun kopuruaren azterketa eta txosten teknikoak egin ondoren, urtarrilean proiektuaren behin-behineko onarpena iritsi eta egoki-*

Legeztatzearekin datozen hamar urteetarako emanaldia ziurtatu du Oñati Irratiak. (Argazkia: Alberto Elosegia).

tzen zitzaigun frekuentziara aldatu ginen martxoaren hasieran, bots, FM 107.4 frekuentziara. Beraz, azken ikusketaren zain daudenean, oñatiar guztiek herriko irratia emanaldiak segurtatuta dituzte datoren hamar urtetarako.

Oñati Irratia legeztatuta geldituko den arren irra-

tsaioetan ez da berrikuntzarik emango. Orain arte bezala egunean hiru orduko irratsaio propioarekin jarraituko dute etabeste 21 orduetan Euskadi Irratiarekin bat egingen dute, orain dela urte batzuk lortutako akordio baten ondorioz.

JOSU ARANBERRI

B A G A K

Irulegiko Irratian diru laguntza kanpaina

Irulegiko Irratian, urtero ohi duten bezala oraingoan ere diru biltze kanpainan sarturik daude buru belarri. Etkez etxe egiten duten diru bilketaz gain, irratiko programazioan ere kanpaina bultzatzeko hainbat tarte dituzte.

Kanpaina suspertu asmoz eguerdian eta arratsaldeko zazpitan eskaintzen dute martxoaren 2an hasi zen, eta egunero hamar minutu irauten dituen «Antton eta Maria» irratia antzerkia. Pantzo Hirigaraik idatziriko lan honetan, senar-emazte bikote baten istorio barregarriak dira kontagai.

Animazio bereziak ere egiten dituzte astean zehar,

jokoak, sari banaketak... 12:15etan eta larunbat goizetan dute lekua.

Ostegun arratsean «sokatira» lehiaketaren finala izango da. Norgehiagoka honetako partaideak irratiko laguntzaileak izango dira. Hurrengo egunean, saio bereko atalean herrien artekoa finala izango da.

Martxoaren 17an, Irulegiko Irratiaren herri bazkaria izango da Donaixtin. Hau ere kanpainaren barne, 13:00etan izango da, aurrez izena eman duten guztientzat. Bazkaria izango den egun berean, jendea kanpainan partehartzera bultzatzeko asmoz, irratian zuzeneko zozketak, eta beselako tarteak bereziak ere izango dituzte.

A U R P E G I A

Edurne Agirrezabala (Aralar Irratia)

Nafarroako Larraun-Lekunberri, Araitz-Betelu eta Basaburua-Imotz bezalako inguru murritzua hartzen duen irratia txiki batean dabil esatari lanetan, Aralar Irratian. Irratia duela bost urte

sortua izan arren, bera irratia bi urte zituenean sartu zen bertan.

Iruñean eta Bilbon kazetak ikasketak egin ondoren Aralar Irratian zebilen esatari bakarrari laguntzeko aukera otu zitzaion programa aurrera atera ahal izateko. El-karrizketak, magazinak, mahainguruak, informatiboak... denetarik egiten du orain Edurnek. Bere esanetan, «*Aralar Irratian lan egitea zail egiten da, izan ere albiste oso gutxi daudenez zer gai jorra daitekeen, handik eta hemendik bilatzen jardun behar izaten baitut.*

Zer egin umeak kozkor bat duenean?

UMEA mundua deskubritzen hasten den fasean, ibiltzen ere ikasi berria izaki, normala da estropozu egin eta erortzea, eta buruan nahiz beso eta zangoetan kolpeen ondorioz ubelduak eta kozkorrak (txitxoiak) ateratzea. Saiatu gaitezke umea behar bezala babesten eta inguruko arriskuak baztertzen, baina nahikoa da une bakarrek gure deskuidoa eta hantxe umea muturrez aurrera, edo kantoi edo izkina batekin jota sekulako kolpea hartuko du. Kasu gehienetan istripu txikiok ez dute garrantzirik izaten, umearen hezurak nahiko

malguak direlako eta burua uste duguna baino babestuagoa dagoelako. Laztan batzuk eta hitz goxoak izan ohi dira kozkorren kontrako erremedio onenak.

Hala ere, zenbaitetan beste neurri batzuk hartzea ez da batere kostatzen.

✓ Izotza jarri kolpea hartu duen tokian, hematomarik ez ateratzeko eta bide batez

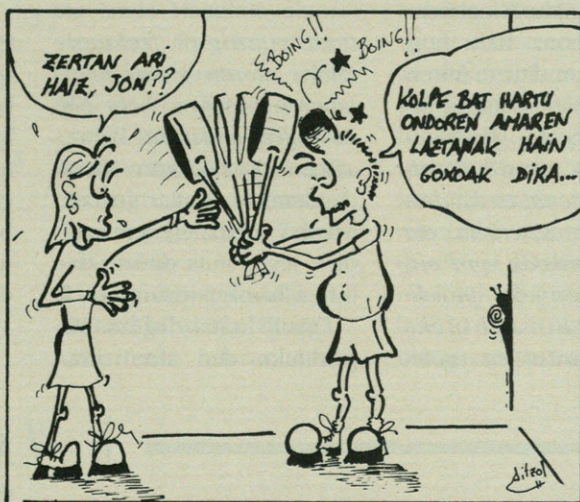
mina arintzeko.

✓ Ahal dela, ez erakutsi beldurtu edo larritu-itxurarik umearen aurrean. Askoz hobe da lasai agertzea, umea oraindik ere gehiago beldurtu ez dadin.

✓ Kolpea buruan izan bada, eta batez ere kaskarreko handi samarren kasuan, umearen portaera kontrolatu beharko da ondorengo 48 orduetan.

✓ Etxean behintzat, kolpeak prebenitzeko asmoz arriskutsuak izan daitezkeen lekuetatik (eskailera, aulki, leiho, eta abarretatik) urrun mantendu umea.

Kolpea hartu ondoren umeak hauetako sintomaren bat baldin badu, kezkatzeko motiborik egon daiteke eta komeni da medikuarengana joatea: gehiegizko lo-gura, suminkortasuna, agresibitatea edota izaera-aldaketa kolpea hartu eta handik denbora-puska batera, gorakoak eten-gabe, odola botatzen du belarritik, edota kolpea hartu duen gorputzadarrak ez du normal funtzionatzen ■

Gehienetan istripuok ez dute garrantzirik izaten, umearen hezurak malguak direlako eta burua uste baino babestuagoa dagoelako; laztanak eta hitz goxoak dira erremedio onenak

JABIER AGIRRE

L A N D A R E A K

Txatxuon udaberri berria

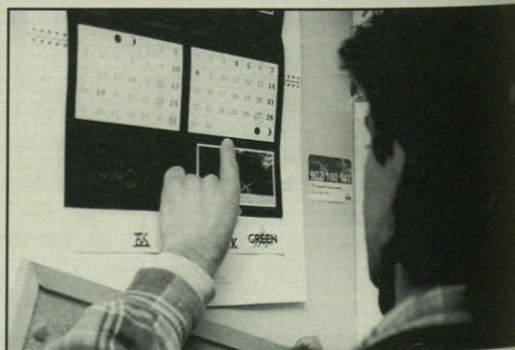
DATORREN asteazkena, martxoak 20, goizeko 9:30etan Udaberri berrian sartuko gera. Negua eta Udaberria arteko muga zorrotz hau, Eguzkia Aries konstelazioaren parean sartzeak zehazten du.

Gizakia omen da zein urtesasoi edo garaitan bizi den jakiteko, otsail bisietodun eta aita santuen kapritxo eta kutixiz hilabeteak beraien izenez jositako egutegi nahasi bat edukitzea beharrezkoa duen bizidun bakarra, txatxu arraio alena.

Landare eta animaliek, egun-argiaren luzera, eguzkiak egin duen bidearen nondik norakoa, tenperatura aldaketak, ilargi berrien kopurua, eguraldiaren garapena eta abarrei jarraipen ze-

hatz bat eginez neurtzea nahikoa dute, ez zein urte garaitan bizi diren jakiteko (hori gure pentsamolde karratu eta exkaxa litzateke), sasoi hortan bere bizitzako zein fase garatu behar duen ziur izateko baizik.

Gauza batzuetarako, hala ere, batzuk ilargia begiratzeko moldatzen dira. Hamabost egun barru, *udaberrian sartu ondorengo lehenengo ilargi betea* noiz den jakitea oso garrantzitsua da. Erre-zatzeko garaia, besteentzako oporraldia, aberri eguna eta abar ilargi bete horrek esango digu Aste Santua noiz izango den. Hau da aste santua urtetik

urtera mugitzearen arrazoia. Aurtengo udaberriko lehenengo ilargi betea, apirilaren 4an goizeko 00:05etan izango da ■

JAKOBA ERREKONDO

Heleta-Garralda: gaztelu zaharren lurraldean

Aski famatua da Heletan ospatzen den Besta Berri. Honez gain, abuztuaren 15ean, irailaren lehenean erromeria bat, azaroaren 25ean Euskal Herriko zaldi feriarik garrantzitsuenetako bat eta martxoaren 20an beste feria bat ospatzen ditu. Azken data hau dela kari, goazen bada Heletako bazterrak zeharkatzera.

Heletako plaza zabalak agurtuko gaitu eta erakutsiko digu Biskaia-auzoan barna Hargindegiraino doan bidea. Bide mundrunatu honek Garraldaren hegoaldeko mazelara artez eramanen gaitu, seinalatua baita.

Behin Hargindegian, errepidea utziko dugu eta Garraldara zuzen abiatuko gara mendin honen hegoaldeko lepo eta muinoetatik iragaten den bidean zehar. Muino hauek kabalendako garbituak izan dira. Hain zuzen, topatuko dugun lehendabiziko muinoaren goren puntuan trikuharri bat zegoen, garbiketa lan horiek erabat ezabatu zutena. Bestalde, hurrengo lepoan J. Blotek aipatzen dituen bi tumuluak nekez atzeman daitezke, hain egoera tamalgarrian baitaude.

Honek guztiak pentsarazten dit zenbat aldatu den Euskal Herriaren bisaia eta gaur egun bazter hauek zein desberdin agertzen zaizkigun. Nola ikusiko zituzten lur hauek tumulu horiek eraiki zituztenek? Nahiz eta azken ikerketen xedea garai hartako klima eta luraren itxura berraitkitzea den, oraindik ere irudimena erabili beharko dugu.

Garraldako patarra igoko dugu eta bere tontorretik bistan edukiko dugu iparraldean hedatzen den ordoki zabala. Ematen du Pirinioen hastapenean gaudela. Hor dugu Ursuia mendebaldean, Artzamendi eta Baigura hegoaldean eta Armendaritzeko muino harritsuak ekialdean.

Bertan ere, ipar-ekialdean, Hazparne eta Donestiri arteko bidea meneratuz, altxatzen da Abarratia, Burdin Aroko «gaztelu zaharra», bere gailurraren inguruan eraikitako harresiak ondo ageri direlarik. Garraldatik

ere ongi nabarmentzen da geroxeago topatuko dugun Zihorri, Burdin Aroko beste «gaztelu zaharra».

Bi kastro edo gotorleku hauek adibide hurbilenak dira, hamaika «gaztelu» aurki baitaitezke inguruan (Ursuia, Mokorreta, Lerdatz, Kurku...). Hauek guztiak Euskal Herriak Erteuropatik heltzen zen jende uholdea pairatzen zuela, bertako jendeari babesleku emateko eraikiak izan ziren.

Garraldaren hegoaldetik jaitsi ondoren Ibarnegaraia pista hartuko dugu Mendi-

Aran erreka
ibarrean kokatua
dagoen Heleta
herria eta bere
Iparrean Garralda
mendia ikus
ditzakegu. Ibilaldi
hau egiteko
maparik egokiena:
1345 OT CAMBO-
LES- BAINS, eskala
1:25.000,
I.G.N.rena

burua baserrira ailegatzeko. Hemendik jaitziko gara Aintxarteako erreka eta horrela Zihorri «gaztelu zahar» horren oinean egonen gara.

Berau hegoaldetik zeharkatuz, baso ttiki batera eramango gaituen bide bat hartuko dugu. Baso honetan, Aintxarteako jauregira iritsi aitzin, bidegurutzean, pista mundrunatua hartuko dugu Heletara iristeko.

Uhaldegaraia eta Eihera baserriak igaro ondoren Heletako hilerria topatuko dugu. Hemen, ibilbidea amaitua dugularik, hilarri ederrak ikusten ahalko ditugu ■

IÑIGO TXINTXURRETA

AGUERRIA

OSTATUA

JATETXEA

HOTEL^{***NN}

Erosotasun handiko logelak - Igogailua - Parkina

Etcheverry-tarren partez

ONGI ETORRI HELETARAT!

Tel.: 59 37 62 90
Faxa: 59 37 66 60
64640 HELETA

ANTZERKIA

18 ● Bordaxuri-k «Clovis eta Marinette» antzezlan

Astelehena laratuko du gaur (euskarazko emanaldia) eta bihar (frantsesezkoa) **Mauleko Maule-Baita** gelan, 21:00etan.

● Gasteiz Antzerki-k Andree Chediden «Tras las caras» antzezlan laratuko du gaurtik hilaren 22ra bitarte **Barakaldo Antzokian**, gaztelerazko bertsioan. Jean Marie Broucaret da zuzendaria.

20 ● Eibarko XIX. Antzerki Jardunaldien barruan, gaur

Asteazkena **Producciones Ñ taldeak «Los dioses y los cuernos»** antzezlan taularatuko du.

BAZKARI-FESTA

17 ● Irulegiko Irratiaren aldeko kanpainaren barruan, Iru-

lgandea **legiko Irratiaren bazkaria** izango da gaur eguerdiko 13:00etan Donaiztikoa Gaztetxean. Arratsalde partean **erromeria Adar-tza-rekin**.

BERTSOLARITZA

15 ● Durangoko Berbaro El-

Ostirala **karteak antolatuta, bertso afaria** izango da gaur

Gaztetxeen aldeko rock kontzertua antolatu dute Lizartzan martxoaren 16ko gau parterako. Hiru euskal talde indartsuk eskainiko dizkiete euren doinuak kontzertu honetara bilduko diren guztiei: Aguraingo La Polla, Eibarko Su Ta Gar eta Lekeitioko Etsaiak taldeek hain zuzen ere. Hirurak, aski ezagunak euskal rockaren munduan. Kontzertua herriko pilotalekuan izanen da, gaueko 22:30etatik aurrera. Sarrerak ohiko lekuetan dituzue salgai (Billabonako Rainbow tabernan, Tolosako Raku eta Intxurren, Hernaniko Joxe Marin, Alegiko Ixkinan, Ordiziako Orlegin eta Donostiako Herria eta Urkamendi tabernetan),

ondoko prezioetan: 1.200 pezeta (48 libera) aurretik erosiz gero eta 1.400 pezeta leihatilan.

21:00etatik aurrera Kurutzia Iga Ikastolan. **Jon Sarasua eta Xabier Amuriza** izango dira afari ostein bertso-kantuan jardungo dutenak. Afarirako txartelak Berbaro tabernan eta Hitz liburudendak dituzue salgai.

17 ● Berako polikiroldegian,

Ilgandea **Nafarroako Bertso Txapelketako finalerdia** jokatuko da gaur, arratsaldeko 16:30etatik aurrera. Finalerako txartelaren bila, zortzi bertsolarik jardungo dute lehian.

ERAKUSKETAK

15 ● Bilboko Arte Ederretako

Ostirala **Museoan Robert Doisneau argazkilariaren**

«Bizitzarekin solasean» erakusketa dugu ikusgai.

18 ● Erromoko Kultur Etxean,

Astelehena gaur hasi eta hilaren 30era bitarte, **eskultura erakusketa kolektiboa** izango dugu ikusgai. Goiz eta arratsalde izango da zabalik astegunetan, eta goizez baino ez larunbatez.

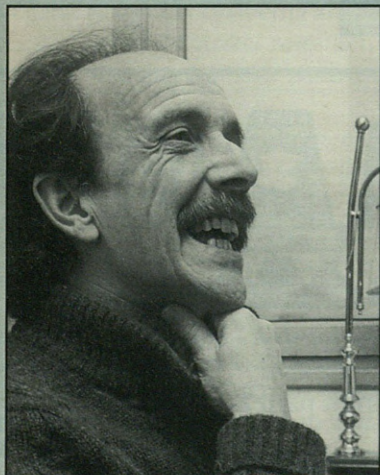
HITZALDIAK

20 ● Usurbilgo Bota Puntuba

Asteazkena bertso eskolak, «**Bertso eskolen didaktika**» izeneko hitzaldi-solasaldia antolatu du gaur ilunabar parterako. Batik bat bertso eskoletako arduradunei zuzendutako solasaldia dugu honakoa. **Hizlari lanetan Pello Esnal** arituko da. Hitzaldia 20:00etan izango da, Usurbilgo Udarregi Zaharreko bertso eskola aretoan.

● Bilboko Kafe Antzokian burutzen ari den Euskal Kantagintza Berriaren II. Mintegiaren barruan, gaur «**Kantak, herri kultura**» hitzaldia eskainiko du EHUKo irakaslea den Josu Amezagak 20:00etan.

● Errenteriako Udal Euskaltegian hitzaldia izango dugu gaur 19:00etatik aurrera. Gaia: «**Jaizkibel mendiko misterioak**». Hizlaria Joseba Aurkenen izango da.

«Biarritz Culture» eta Euskal Kultur Erakundeak antolatzen duten kultur astearen barnean, aurtan Joxan Artze poeta ospetsuaren ikuskizunaz gozatzeko parada izango dugu. Usurbilen sortua, 1939an, Joxan Artzek kulturako bi sail landu ditu: txalaparta eta olerkia. Sei poesia liburu plazaratuak ditu honezkero. Miarrizten eskainiko duen poesia errezitala arras berezia izanen da. Joxan Artzek 12 presuna izango ditu inguruan, eta koru baten pare, poesia bakoitzeko hitz edo lerro garrantzitsuenak errepikatuko dituzte, aldiro musika arraro bat sortuz. Emanaldia entzutekoa eta ikustekoa da.

IKASTAROA K

16

Larunbata

● Gipuzkoako Goi Mendi Eskolak **Glaziarreko Alpinismo Ikastaroa** antolatu du hilaren 16-17 eta 23-24 asteburuetarako. Ikastroa Telera-Vignemalen burutuko da. **Segurtasuna eta hobekuntza** izango dira eskainiko diren bi mailak. Prezioa: 20.000 pezeta (800 libera). Partaidetza **20 ikasler**a mugatuko da, eta ezinbestekoa da **aurtengo Mendi Federatu Txartela** edukitzea. Izena ematerakoan bakoitzaren maila adierazi behar da.

JARDUNALDIAK

15

Ostirala

● Loiolako Hontza Elkar-terean XXI. urtemuga dela eta antolatutako **«Euskal Kulturaren aritik»** jardunaldien barruan, gaur **Erramun Martikorenaren** kantaldia izango dugu Kultur Etxean 20:00etan. Bihar arratsaldean **haur jolasak, toka, trikitaliak, mus txapelketa....** 21:00etan, aldiz, **barrikotea** izango da. Txartelak Hontzan salgai.

● «Gatazka, intsumisioa eta irtenbideak Euskadin» jardunaldien barruan, gaur, azken eguna, **gatazkan dauden herrietako** —Irlanda, Palestina eta Bosnia— adituen partaidetzarekin **mahaingurua** burutuko da Donostiako Arrasate Kultur Aretoan. Moderatzailea Paulo Agirrebaltategi izanen da.

Euskal Herrian erakusketa batez ospatuko da, herriz herri, komikiaren mendeurrena. Erakusketa hau, Tipula e.m.-ak sortua eta burutua, Eroski eta Eusko Jaurlaritzako Kultura Sailaren

«Euskaldunon Egunkaria»k jaialdi dotorea antolatu du martxoaren 16rako Oiartzunen. Batetik, Gozategi's Blai taldeak eskainiko du bere ikuskizuna, eta bestetik, Amaia Zubiriak kantaldia. Gozategi's Blai musika eta dantza taldea dugu, biak uztartuz ikuskizun interesgarria osatzen duen taldea. Ikuskizun bera lehendik Hego Amerikako zenbait herrialdetako Euskal Etxeetan aurkeztu dute, eta Euskal Herrian ere egin dute aurkezpen bera. Amaia Zubiria kantari sonatuak, oster, «Amonaren mengantza» izeneko bere azken diskoa aurkeztuko du. Jaialdia Madalensoro pilotalekuan izango da, gaueko 22:00etatik aurrera. Bestelako zitarik ez baduzue, ez huts egin.

18

Astelehena

● Gaur hasi eta hilaren 24ra arte, Miarritzeko Colisee Aretoan **Euskal Kulturaren Astea** burutuko da, **«Bi harriz lau xori»** izenburupean. Bertan kontzertuak, ikuskizunak, hitzaldiak, erakusketak... izango ditugu. Euskal Kultur Erakundea partaide izango da.

20

Asteazkena

● **«Hiria: noren irudia?»** jardunaldien barruan, gaur **Sergi Aguilar** eta **Juan Muñoz** eskultoreek eta **Fernando Castro** filosofoak hitzaldia eskainiko dute. Bihar, aldiz, **Angel Garraza, Isidoro Valcarcel** eta **Mario Gaviriak**. Bi hitzaldiak Arte Ederretako Gradu Aretoan izango dira, 10:30etan.

laguntzari esker gauzatu ahal izan da. «Komikiak 100» deritzon erakusketa honek komikiarekiko eta, batik bat, euskal komikiarekiko arreta, ardura eta zaletasuna suspertzea du helburu. Durangon eman zaio hasiera herriz herri ibiliko den erakusketa honi, martxoaren 7an hain zuzen ere, eta bertan izango da hilaren 24ra arte. 1997ko martxora arte Hego Euskal Herriko 18 kultur etxe igaroko ditu komikiaren historiako pertsonarik mitiko eta ezagunenak kronologikoki biltzen dituen erakusketa honek: Yellow Kid, Son Goku, Tintin, Akira, Superman, Blueberry, Mafalda, Zakilixut, Gabai, Justin Hiriart...

MUSIKA

16

Larunbata

● Arbonako Biltoki trinketean, gaueko 22:00etatik aurrera, **Kazako-ren rock kontzertua** izango da gaur gauean. Kontzertuan nahikoa dantzatu ez eta, ondoren **Xitoak** taldeak eskainiko duen dantzaldian oinak astintzen jarraitzeko parada ezin hobea izango duzue.

● Gaueko 21:00etan, Donibane Gara-ziko Olanen ostatuan, herriko **Bost Gehio, Zpeizurdiak** eta **Haurtzarrak** rock taldeen kontzertuaz gozatu ahal izango duzue.

17

Igandea

● «Barakaldo folk» musika herrikoien zikloaren barruan, **Pedro Guerrak kontzertua** eskainiko du gaur Barakaldo Antzokian.

● Algortako San Nikolas enparantzan, arratsaldeko 19:30etan, musika zeltiarra egiten duen **Sugan** taldeak kontzertua eskainiko du.

TXAPELKETA K

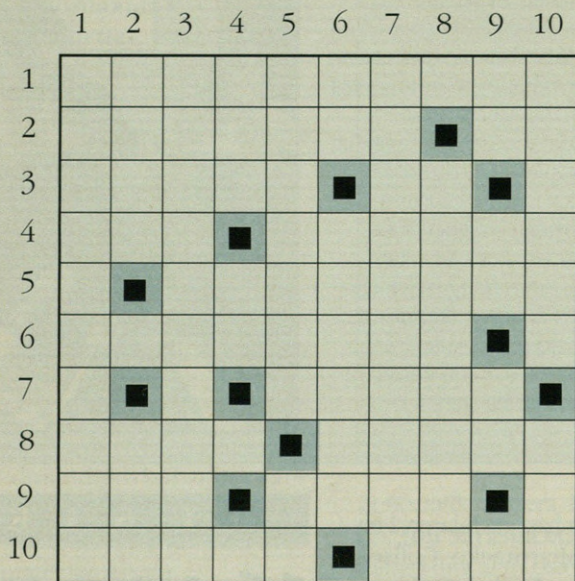
16

Larunbata

● Nafarroako Haur Kantari Txapelketa izango da gau jokoan Doneztebeko Bordatxo dantzalekuan, arratsaldeko 16:30etatik aurrera. Ahots gozoak entzuteko aukera bikaina.

Denborapasa

Gurutzegrama

EZKER ESKUIN: 1.- Eginkizuna. 2.- Ukoa. Zakur. 3.- Zeuden. Laga hitzaren kontsonanteak. Röntgen. 4.- Leherkari mota. Jekarleku mota. 5.- Lehenengoa. Gutxienez bi hizkuntza menderatzen dituen. 6.- Unatuta. Oxigenoa. 7.- Berrogeita hamar. Bokala. Basapizti mota. 8.- Frutua. Kirikino. 9.- Zaren hori. Landare mota. Kontsonantea. 10.- Antolatu. Agiri mota.

GOITIK BEHERA: 1.- Txori mota. 2.- Abian jarri. Bokala. Galdetzaile mota. 3.- Tartean egokitua. 4.- Denbora tarte. Musika nota. Argoia. Tona. 5.- Eragiketa aritmetikoa. Errepikatuz, txori mota. 6.- Indioa. VIII. hil. 7.- Zaldizkoen multzoa. 8.- Uranioa. Gidatzen dutenak. 9.- Har ezan! Rutenioa. Iparretarrak. Kontsonantea. 10.- Hegazti harrapari. H₂O.

Kate hitzak

Letra kopuru desberdineko hitzak ageri zaizkizu ondoan. Helburua zera da, eskuineko taula osatzea, puzzlea bailitzan. Pasa ezazu hitz bakoitza dagokion lekura, kontuan harturik hitzok ezker eskuin eta goitik behera joan daitezkeela.

8 letra

Baikorra
Emakumea
Orekatua
Ukabilak

7 letra

Argazki
Bekaina
Gerrila
Lanturu

4 letra

Agur
Aina
Alor
Anai
Aroa
Arra
Bira
Ekia
Eman
Ezka
Gela
Iaio

Iela
Irak
Izen
Izua
Jaia
Jela
Laga
Maiz
Sega
Ukoa
Zama
Zara

3 letra

Gag
Gai
Ron
Uki

2 letra

Aj
Am
Az
Ia
IK
Ka
Ri
Ul

Hauteskunde ondoren

ESPAINIAKO hauteskundeak igaro dira eta ezin dugu esan gauzak asko aldatu direnik. Telebista eta Egunkari indartsuenek lortu dute berriro ere bipartidismoaren hegoak Estatu osoan zabaltzea eta ondorioz alderdi abertzale eta bestelakoak hortxe aritu beren hitza adierazteko ezinean.

Hauteskunde orokor hauek gizarte guztian eragin sakona sortzen dute eta Hego Euskal Herriarentzat duten edo izan lezaketen garrantzia ezin da ukatu. Oraingoetan ere gertatu bait dira gauza berezi eta nabarmenak.

Nafarroan lehenik aipatu beharrekoa zera da, Alli jaunak sortutako alderdiaren jetsiera izugarria. Orain dela hilabete batzu Alli jaunak desezetik sortutako alderdiak 64.000 boza lortu zuen eta Nafarroako bigarren indarra bilakatu zen tokirik gehienetan. Baina orain 17.000 biztanlek bestek bozkatu ez duenean, bosgarren indar politikoa bilakatzeaz gainera, herri borondatearen maldan behera amildu da. Zergatik? Allik berak arrazoin bi ematen du; alde batetik hauteskunde orokorrek ez direla alderdi errejionalistentzat egokienak; eta bestetik berriz, alderdia egituratzen eta eraikitzen ari ziren garaian etorri zaizkiela gainera hauteskunde hauek. Bene benetan ez dira maila oneko arrazoinak; alde batetik lehen-go hauteskundeak egin zirenean oraindik berriago zelako alderdi hau, egun batzuetakoa besterik ez. Eta bestetik gainera, UPN alderditik datozenak badakite, jakin, hauteskunde orokorretan nola jokatu behar den. Egiazko arrazoina zera da, "abertzale nafarra" izatekotan "abertzale" izatea ezinbesteko dela eta jauzi hori ematen Alli jauna ez dela saiatu. Nora joan zaizkio bere bozak? UPN-ra, PSOEra

PATXI ZABALETA

Abokatua

eta asko IUra, gezurra badirudi ere.

Gorordo jaunaren eta UAren jo-kaera ezberdinak era esanguratsuak dira; itolarrian gelditu dira indar hauek, baina probintzialistak izatean, nahiz eta ez zentzu ber-berean askoz ere eragin gutxiago izatekoak dira Euskal Herriaren etorkizunean Alliren "Konberjentzia" izanen zela zirudien baino.

EA eta HB, biek, zeinek bere aldetik botu kopuruari dagokionez jetsi egin dira. Baina beren eustea tinkoa da. Halere joera kopurua bezain garrantzitsuen den politikagintzan ezinezkoa da berdin jarraitu behar dela esatea.

Jeltzaleak ez dute aurrerapauso haundirik eman, nahiz eta bereari ongi eutsi dioten, Nafarroan ezik. Hemen, Nafarroan hutsaren pare dirala aitortu behar.

IUren barruan ere izugarritzko uholdeak hasi dira mugitzen. Ez dirudi Angitak iraun dezakeenik. Ez

dirudi orain arte erabili duten estrategia mantendu ahal izanen dutenik. Baina Euskal Herrian orain arte ez bezala, ordezkariak atera dituzte eta Ezker Abertzaleak horretaz ere bere jokaerak eta batez ere etorkizun politikoa aztertu egin beharko du.

BAINA bi partidu haundien arteko deman, badago zer esanik. Nik uste dut Aznarrek ez dituela hauteskunde hauek irabazi engainatu egin zutelako, hain zuzen ere, ziria sartu ziotelako. Noiz eta zertan? Orain dela lauren bat hilabete, CESID ukiturik gertatu zenean eta Senatuko batzorde fantasma harekin gora-beheratan zebiltzanean, Aznar bilera batera deitu eta jakinarazi zioten hauteskundeak ziurtaturik zituenenez gero, hobe zela GAL eta USTELKERIAren salaketak alde batera uztea; zera alegia, etorkizunari buruz hitzegin behar zuela berehalako Gubernuburuari dagokion bezala. Baita sinistu eta egin ere; GAL alde batera utzi behar zela, Ustelkeria iraganeko bekakua zela eta abar hasi zitzaigun Aznar eta aldaketa horrekin zertaz eztabaida zitekeen Gonzalezekin? Nola ulertuko zuen jendeak Aznarrek Gonzalezen aurrean GAL edo Ustelkeria ez aipatzea ere? Muzin egin zion lehenago hainbeste aldarrikatu ohi zuen binakako eztabaida eta koldarraren edo inozoaren papera eginez hor ibili da Iglesias lagun duelarik.

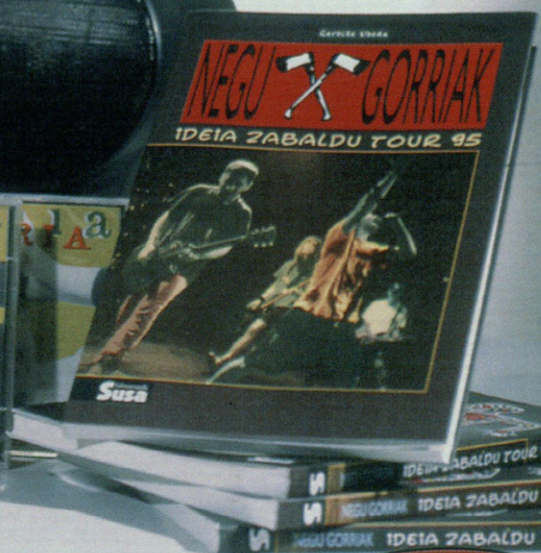
Eta orain zer?

Hauteskunde berriak egin behar direla ez du inork aitortu nahi, baina ez deus lehenago bezala izanen.

Idigorasek barre egin izanen du behin baino gehiagotan Carabanchel-dik. Berak ez baitu oraingo egoera harrigarri honetan errurik. Edo bai ote?

DOHAINIK

Euskal Kulturaren
URTEKARIA ere

1 TXURA BAINO GEHIAGO

ANTZA

Maisuen Eskaintza

soluzio grafikoa